

T.C.

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KAMU GÜVENLİĞİ VE KALABALIK YÖNETİMİ

Burak KARA

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇAMUR

Bingöl-2024

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KAMU GÜVENLİĞİ VE KALABALIK YÖNETİMİ

Burak KARA

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇAMUR

Bingöl-2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	VI
ÖZET	VII
ABSTRACT	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	IX
ŞEKİL LİSTESİ.....	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVENLİK VE KAMU GÜVENLİĞİ

1.1. Güvenlik Kavramı.....	3
1.1.1. Birey ve Devlet Açısından Güvenlik.....	5
1.1.2. Güvenlik Hizmetleri	6
1.1.2.1. İç Güvenlik.....	7
1.1.2.2. Dış Güvenlik	8
1.1.2.3. Toplumsal Güvenlik.....	8
1.1.3. Güvenlik Hizmetlerinin Önemi ve Gerekliliği	9
1.1.4. Güvenlik Hizmetlerinin Nitelikleri.....	10
1.1.5. Güvenlik Hizmetlerinin Özellikleri.....	11
1.2. Kamu Güvenliği	13
1.2.1. Kamu Güvenliği Kavramı.....	13
1.2.2. Kamu Güvenliğinin Niteliği	14
1.2.3. Kamu Güvenliğinin Sağlanmasında Rol Alan Görevliler.....	15
1.2.4. Kolluk Kavramı ve Faaliyetleri.....	16
1.2.5. Kolluk Çeşitleri	17
1.2.5.1. Adli Kolluk.....	17
1.2.5.2. Genel İdari Kolluk	18
1.2.5.2.1. Türk Polis Teşkilatı	19
1.2.5.2.2. Jandarma	20
1.2.5.2.3. Sahil Güvenlik Komutanlığı	21
1.2.5.3. Özel İdari Kolluk.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

GRUP VE KALABALIK YÖNETİMİ

2.1. Grup Kavramı	23
2.1.1. Grubun Oluşum Şekilleri.....	24
2.1.2. Grubun Özellikleri.....	25
2.1.3. Grup Türleri.....	26
2.1.3.1. Saldırgan Grup.....	27
2.1.3.2. Paniğe Kapılmış Grup	27
2.1.3.3. Amaçlı Grup	28
2.1.3.4. Anlamlı Grup.....	28
2.1.3.5. Psikolojik Etki Grupları	28
2.1.3.6. Pankart Grupları	28
2.1.3.7. Eylem Grupları	29
2.1.4. Toplumsal Olaylarda Grup.....	29
2.2. Kalabalık Kavramı	30
2.2.1. Kalabalıkların Oluşumu	31
2.2.2. Kalabalıkların Özellikleri	32
2.2.3. Kalabalık Türleri	32
2.2.3.1. Organize Olmayan Kalabalıklar	33
2.2.3.2. Organize Kalabalıklar	34
2.2.4. Kalabalık ve Grup Arasındaki İlişki.....	35
2.2.5. Kalabalığın Gruba Dönüşmesi	37
2.2.6. Türkiye’de Kalabalık Yönetimi ile İlgili Yasal Düzenlemeler	38
2.3. Kalabalık Yönetimi	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU GÜVENLİĞİ VE KALABALIK YÖNETİMİ

3.1. Kamu Güvenliği ve Kalabalık Yönetimi İlişkisi.....	42
3.2. Kalabalık ve Olay İlişkisi	44
3.2.1. Kalabalıkların Olaya Dönüşümü	46
3.2.1.1. Psikolojik Faktörler	46
3.2.1.2. Sosyal Faktörler	46
3.2.1.3. Kültürel ve Tarihsel Faktörler.....	47
3.2.1.4. Dışsal Faktörler	47

3.2.1.5. İletişim ve Medya	48
3.2.2. Kalabalıkların Toplumsal Olaya Dönüşmesi	48
3.3. Kamu Güvenliğini Bozan Durumlar	50
3.3.1. Olay ve Toplumsal Olay	50
3.3.2. Toplumsal Olay Türleri.....	53
3.3.2.1. Ani gelişen toplumsal olaylar	54
3.3.2.2. Gösteri Yürüyüşleri	55
3.3.2.3. Genel Toplantılar	55
3.3.3. Toplumsal Olayın Gerçekleşme Aşamaları.....	56
3.4. Kamu Güvenliği Açısından Kalabalık Yönetimi.....	57
3.4.1. Kalabalık Yönetiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	59
3.4.2. Organize Kalabalıkların Yönetiminde Dikkat Edilmesi Gereken Unsurlar	62
3.4.3. Kalabalıklara Müdahale Yöntemleri	64
3.4.4. Kalabalıklara Müdahalede Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	68
4.SONUÇ.....	71
KAYNAKÇA	76

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “*Kamu Güvenliği ve Kalabalık Yönetimi*” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

... / ... / 2024

Burak KARA

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Burak KARA tarafından hazırlanan “*Kamu Güvenliği ve Kalabalık Yönetimi*” başlıklı bu çalışma, [26.09.2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliğiyle* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi* Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan	:	İmza: .....
Danışman	:	İmza: .....
Üye	:	İmza: .....

ONAY

Bu Tez, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../...../2024 tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Günümüz dünyasında hızla artan nüfus, yoğunlaşan şehir yaşamı ve küresel hareketlilik, insanları sık sık büyük kalabalıkların içinde bulunma durumuyla karşı karşıya bırakmaktadır. Bir stadyumda, festivalde, protestoda veya büyük bir şehrin işlek bir caddesinde, kalabalıkların varlığını ve hareketlerini deneyimlemekten kaçınmak zordur. Bu durum kalabalık içerisinde varlığını sürdürmek zorunda kalan insanlar için oldukça önemli bir durumdur. Zira insanlar, bir yandan kalabalıklar içerisinde varlıklarını devam ettirirken diğer yandan, güvenli bir hayat sürme çabası içerisinde olduklarıdır. Dolayısıyla kalabalığın bulunduğu her ortamda güvenlik endişesi söz konusu olmakta ve kamu güvenliği kavramının önemi ortaya çıkmaktadır. Kalabalık yönetimi ve kamu güvenliğinin incelendiği bu çalışmanın hazırlanmasında destek ve katkıda bulunan herkese teşekkür ederim. Özellikle danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇAMUR'a, sabırla ve bilgiyle yanımda olduğu için minnettarım. Aynı zamanda, görüş ve deneyimlerini benimle paylaşan tüm arkadaşlarıma, uzmanlara, akademisyenlere ve kolluk kuvvetleri mensuplarına şükranlarımı sunarım.

.../.../ 2024

Burak KARA

ÖZET

Tezin Başlığı: Kamu Güvenliği ve Kalabalık Yönetimi
Tezin Yazarı: Burak KARA
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇAMUR
Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Bilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Kabul Tarihi:
Sayfa Sayısı : 10 (ön kısım) + 89 (tez) + ... (ekler)
<p>Kalabalık yönetimi, kalabalıkların kontrol altında tutulması, ortaya çıkabilecek olası olumsuz sonuçların öngörülerek gerekli tedbirlerin alınması ve istenmeyen kalabalıkların tekrar oluşmaması için gerekli yönetsel çalışmaların yapılması sürecidir. Başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiş bir kalabalık yönetimi, insanların huzurlu bir hayat sürmelerinin temel şartıdır. Çünkü başarılı bir kalabalık yönetimi başta insanların güvenlik ihtiyacı olmak üzere diğer tüm ihtiyaçlarının karşılanmasında doğrudan etkilidir.</p> <p>Kalabalık yönetimi, insanların güvenli bir ortamda hayatlarını sürdürmeleri için bir gerekliliktir. Her kalabalığın olaya dönüşmesi veya insanların hayatlarını tehdit etmesi beklenemez. Ancak kalabalık içerisinde insanların kamu düzenini bozan eylemler sergilemeleri ve diğer insanların güvenliklerini tehlikeye atmaları daha kolaydır. Çünkü kalabalık içerisinde gerçekleşebilecek küçük bir olay, kısa süre içerisinde diğer insanların güvenliklerini tehdit edici bir seviyeye ulaşabilir. Bu durum kalabalık yönetiminin kamu güvenliği açısından bir gereklilik olduğunu ifade etmektedir.</p> <p>Kalabalık yönetimi ve kamu güvenliği ilişkisinin konu edinildiği bu çalışmanın temel amacı, kamu güvenliğinin sağlanması hususunda kalabalık yönetiminin etkisinin ortaya konmasıdır. Bu amaç doğrultusunda etkili bir kalabalık yönetiminin kamu güvenliğinin sağlanmasındaki rolü tartışılmıştır. Bu doğrultuda yapılan bu çalışmanın birinci bölümünde, güvenlik ve kamu güvenliği kavramlarının neyi ifade ettiği, nitelikleri ve unsurlarının neler olduğu açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, kalabalık ve grup kavramları, kalabalık ve grupların özellikleri, kalabalık ve grup arasındaki ilişkilerin neler olduğu üzerinde durulmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde, kamu güvenliği ve kalabalık yönetimi ekseninde kamu güvenliğini bozan durumlar, olay ve toplumsal olay olguları ve olayın kamu güvenliğine dönüşmesi konuları ele alınmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise kamu güvenliği açısından etkin bir kalabalık yönetiminin gerçekleştirilmesi için nelerin yapılması gerektiği ortaya konmuştur.</p>
Anahtar Kelimeler: Kalabalık, Olay, Toplumsal Olay, Kalabalık Yönetimi, Kamu Güvenliği

ABSTRACT

Title of the Thesis: Public Safety and Crowd Management
Author : Burak KARA
Supervisor : Doctor Assistant Professor Ömer ÇAMUR
Department : Political Science and Public Administration
Sub-field : Political Science and Public Administration
Date :
<p>Crowd management is the process of keeping crowds under control, taking necessary precautions by foreseeing possible negative consequences that may arise, and carrying out necessary administrative work to prevent unwanted crowds from reoccurring. Successfully implemented crowd management is the basic condition for people to live a peaceful life. Because successful crowd management is directly effective in meeting all other needs, especially people's need for security.</p> <p>Crowd management is a necessity for people to continue their lives in a safe environment. It is not expected for every crowd to turn into an incident or threaten people's lives. However, it is easier for people to exhibit actions that disrupt public order and endanger the safety of other people in a crowd. Because a small incident that may occur in a crowd can reach a level that threatens the safety of other people in a short time. This situation indicates that crowd management is a necessity in terms of public safety.</p> <p>The main purpose of this study, which examines the relationship between crowd management and public safety, is to reveal the effect of crowd management on ensuring public safety. For this purpose, the role of effective crowd management in ensuring public safety has been discussed. In this context, the first part of this study has explained what the concepts of security and public safety mean, what their characteristics and elements are. In the second part of the study, the concepts of crowd and group, the characteristics of crowd and groups, and the relationships between crowd and group have been emphasized. In the third part of the study, the situations that disrupt public safety, incidents and social incidents and the transformation of the incident into public safety have been discussed in terms of public safety and crowd management. In the last part of the study, what needs to be done to achieve effective crowd management in terms of public safety has been presented.</p>
Keywords: Crowd, Incident, Social Incident, Crowd Management, Public Safety.

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	Aktaran
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
MIT	Milli İstihbarat Teşkilatı
S.	Sayfa
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TGYK	Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
Vd.	Ve diğerleri

ŞEKİL LİSTESİ

<u>Sekil No</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: Kalabalık Çeşitleri.....	33

GİRİŞ

Güvenlik, insanlık tarihi kadar eski olan ve insanın bulunduğu her yerde ve zaman diliminde ihtiyaç duyulan temel olgulardan biridir. İnsanlar eski çağlarda can ve mal güvenliklerini sağlamak amacıyla bireysel anlamda bir takım önlemler almışlardır. Zaman içerisinde insanların toplumsal bir hayat sürmeye başlaması ile güvenlik kavramı daha da önem kazanmıştır. Günümüz dünyasında büyük bölümü kentlerde yaşayan ve kalabalıklar içerisinde hayatını sürdürmeye çalışan insanların en önemli ihtiyaçlarından birini güvenlik oluşturmaktadır. Modern dünyada toplumların güvenlik ihtiyacının sağlanması ve böylelikle mutlu ve huzurlu bir hayat sürmeleri kamu güvenliği kavramı ile ifade edilmektedir. Bu doğrultuda kamu güvenliği, devlet tarafından kolluk kuvvetleri aracılığıyla sunulan ve insanların can ve mal güvenliğinin kesintisiz olarak tesis edilmesini amaçlayan hizmetlerin tümüdür. Devlet, kamu düzenini ve güvenliğini sağlamada asli sorumluluğa sahiptir. Devlet bu sorumluluğu kendisine bağlı kurum ve kuruluşlar aracılığıyla yerine getirir. Kamu güvenliğinin sağlanmasında kolluk kuvvetleri görev almaktadır.

Kamu güvenliğine, toplumsal yaşam alanlarında daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda güvenlik ihtiyacının önemli olduğu alanların başında kalabalık alanlar gelmektedir. Genel bir ifade ile çok sayıda insanın bir arada bulunması anlamına gelen kalabalık, günlük yaşamda sıklıkla kullanılan bir kavramdır ve karşılaşılan bir oluşumdur. Kalabalığı oluşturan bireyler arasındaki ilişkiler genel olarak geçicidir. Kalabalıklar, organize olamayan ancak tesadüfi şekilde fiziksel olarak birbirine yakın olan insanların bir arada bulunmaları sonucu oluşur. Kalabalık, belli bir amacı olmayan insanlardan oluşabileceği gibi aynı alana ilgi duyan insanların toplanmasıyla da oluşabilir. Kalabalık organize olan ve organize olmayan gruplar olarak ayrılmaktadır. Kalabalığın lideri ve ortak bir amacı yoktur. Ancak kamu güvenliği açısından düşünüldüğünde dikkat edilmesi ve hassasiyet gözetilmesi gereken bir alandır.

Kamu güvenliği, insanın bulunduğu her yerde var olan bir kavram olarak kalabalık için ayrıca önem taşımaktadır. Zira kalabalık, bazı durumlarda kamusal güvenliği tehdit edici bir unsur haline alabilmektedir. Kalabalığın davranışları ortak bir iradede bulunmasa dahi yaşanabilecek olaylar ve buna karşı insanların tepki göstermesi kalabalığın eylemsel harekete geçmesine ve saldırgan grup haline

dönüşmesine sebep olabilir. Bunun engellenebilmesi kalabalığın etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi ile yakından ilişkilidir. Kalabalık yönetimi, kısaca kalabalıkların kontrol altına alınması, ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçların öngörülerek gerekli tedbirlerin alınması ve dağıldıktan sonra gereksiz ve istenmeyen kalabalıkların tekrar oluşmaması için gerekli planlama, örgütleme, koordinasyon ve denetim faaliyetlerinden oluşan bir süreçtir. Kalabalık yönetimi, bir arada yaşamak ve ortak alanları paylaşmak zorunda olan insanların güvenliğinin sağlanmasını amaçlanmaktadır.

Kalabalık yönetiminin kamu güvenliği üzerindeki etkisinin ortaya konmaya çalışıldığı bu çalışmada “Etkili bir kalabalık yönetimi, kamu güvenliğinin sağlanmasında kritik öneme sahiptir” temel varsayımı tartışılmaktadır.

Yapılan bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde güvenlik ve kamu güvenliği, kamu güvenliğinin sağlanmasında öncü rol alan adli, genel idari ve özel idari kolluk kuvvetleri incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde grup ve kalabalık kavramları detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Son bölümde ise kalabalık yönetimi, kamu güvenliği ve kalabalık yönetimi ilişkisi, kamu güvenliğini bozan durumlar ve kamu güvenliği açısından kalabalık yönetimde dikkat edilmesi gereken hususlar açıklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVENLİK VE KAMU GÜVENLİĞİ

İnsan yaşamının varlığının devam ettirilmesi açısından oldukça önemli olan güvenlik kavramı, insanların bir arada yaşamaları ile şekillenmiş ve toplumsal bir kavram haline almıştır. Diğer bir ifadeyle insanların bir arada yaşamaları güvenlik kavramının toplumsal bir içerik ihtiva etmesi ile sonuçlanmıştır. Bu durum bir arada yaşayan insanlar açısından güvenliğin kamusal bir ihtiyaç olarak var olması ve toplumsal yaşam için kamu güvenliği kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Çalışmanın bu bölümünde güvenlik, güvenlik türleri, güvenlik hizmetlerinin insanlar açısından önemi, kamu güvenliği kavramları ve kamu güvenliğinin kimler tarafından nasıl sağlandığı açıklanacaktır.

1.1. Güvenlik Kavramı

Güvenlik, insanlığın var olduğu tarihten bu yana ihtiyaç duyulan bir kavramdır. Hatta sadece insanlar için değil evrendeki bütün canlılar için geçerli olan bir ihtiyaçtır. Her canlı doğuştan kendi güvenliğini sağlama içgüdüğü ve yeteneğiyle dünyaya gelir. İnsanlar ise güvenlik konusunda toplu halde yaşamayı öğrenmişlerdir. Kalabalık halde yaşam sürerek dıştan gelecek tehditlere karşı kendilerini daha güvende hissetmektedirler. Toplu yaşam, beraberinde teşkilatlanma, devlet kurma ihtiyacını doğurmuş ve devletleşme ile kolektif hareket kabiliyeti gelişim göstermiştir. Bunun sonucu olarak güvenlik kavramı da devletin asli ve birincil görevi haline almıştır (Fidan, 2020, s. 5).

Farklı anlamlara gelebilen güvenlik (security) kelimesi etimolojik açıdan incelendiğinde, köken olarak Latince “securitas/securus”den gelmektedir. Güvenlik kelimesi “Tasa, dert, kaygıdan azade olmak, sıkıntısız olmak” anlamına gelen “sinecura” sözcüğünden türetilmiştir (Neocleous, 2006, s. 73, Akt. Özgür, Erciyes, 2017, s.82).

Güvenlik kavramı, birçok tanımı yapılabilen, onur, adalet ve barış gibi açıklanması oldukça güç bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır (Mcsweeney, 1999, s.13). Güvenlik kavramının birçok anlama gelebilmesinin nedeni çok sayıda yaklaşım tarafından tanımlanmasıdır (Karabulut, 2011, s.7).

İlk çağlarda “güvenlik” insanın kendini tehlikelere karşı koruması anlamına gelirken, günümüz de can ve mülk emniyeti ile birlikte kişilerin temel hak ve özgürlüklerini de içeren, demokrasi kavramının olduğu her ortamda bahsedilen bir kavram haline gelmiştir (Çınar, 1997, s.57).

Güvenlik olgusu, toplumların ve devletlerin kendi varlıklarını, birlik beraberliklerini ve kimliklerini sürdürme yetenekleri ile ilgili bir kavramdır. Günümüzde tüm dünyada güvenlik konusu eski çağlarda olduğu gibi öncelikli ve çok önemli bir konumda bulunmaktadır. Amerikalı psikolog Abraham Maslow tarafından oluşturulan ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinde öneminden dolayı güvenlik ihtiyacı, temel fizyolojik ihtiyaçlardan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Güvenlik kavramının insanların kişisel yaşamlarını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesi için önemli ve öncelikli ihtiyaç olduğu buradan da anlaşılmaktadır (Aydın, 2006, s.286; Filiz, 2006, s.44).

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde güvenlik kavramı, “toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 1998, s. 461). Geniş kapsamlı bir kavram olan güvenlik, devletlerin, toplulukların ve bireylerin varlığını sürdürme ve koruma amacı ile yapmış oldukları faaliyetleri ve var olan güvensizlik ortamını düzeltmek amacıyla ortaya koydukları stratejik planları, politikaları ve uygulamaları kapsamaktadır (Dedeoğlu, 2004, s. 2). Güvenlik, insanların özgürce ve korku hissi olmadan yaşayabilmesi ile birlikte doğabilecek tehditlere karşı emniyette olmasıdır (Açıkmeşe, 2018, s. 12). Diğer bir tanıma göre güvenlik, devlete, topluma, kişilere, mal ve eşyalara yönelik tehlike ve kazaları önlemek için alınan hukuka uygun önlemlerin tümünü ifade etmektedir (Dündar, 1998, s. 16).

Güvenlik konusu açıklanırken üzerinde durulması gereken temel konu saldırıdır. Saldırı, bir kişiye, topluluğa, diğer canlılara ya da bir kimsenin mal varlığına karşı yıpratmak, kötülük yapmak amacıyla doğrudan doğruya silahlı, silahsız ya da sözlü bir eylemde bulunma, hücum, tecavüz eylemlerini kapsayan bir kavramdır. Saldırı, güvenliği tehdit eden bir unsurdur. Ancak burada saldırı kavramından bahsederken, saldırının gerçekleşebilme olasılığının yüksek olması durumunun toplumda korku duygusunun artmasına neden olduğu göz ardı edilmemelidir. Korku herhangi bir uyarıcının tehdit olarak algılanmasıyla ortaya çıkan savaşa ya da kaçma

reaksiyonuyla sonuçlanan duygusal bir tepkidir. Ayrıca korku, yaşamı olumsuz etkileyen önemli bir duygudur. Korku duygusu doğuştan olabileceği gibi daha sonra da öğrenilebilir. Yani korku içgüdüsel olmanın yanında toplumsal ve sosyolojik bir yapı da sergilemektedir (Eren, 2005, s.2). Dolayısıyla güvenlik kavramından bahsederken sadece saldırının gerçekleşmesini değil, korkunun da kişiler üzerindeki psikolojik etkisini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Kişilerin kendilerine karşı gerçekleşebilecek saldırıları engellemenin yanında, aslında kendilerine karşı saldırı olabileceği korkusunun da olmaması gerekir ki güvenli ortam oluşmuş olsun. Bu açıdan bakıldığında güvenlik konusunda sadece saldırıdan değil, psikolojik yıkımı olabilecek bir süreçten de bahsedilmektedir (Aydemir, 2008).

1.1.1. Birey ve Devlet Açısından Güvenlik

Güvenlik kavramı, hem birey hem de devlet açısından değerlendirilebilecek çok yönlü bir kavramdır. Bu durum güvenliğin yapısı itibariyle toplumdaki tüm bireylerle ve o bireylerin oluşturduğu tüm sosyal kurumlarla doğrudan ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır.

İnsanın varlığını koruma güdüsü güvenlik ihtiyacının bireyselleşmesini sağlamaktadır. İnsan, gerek yaşadığı çevrede gerekse diğer insanlar ile olan ilişkisinde güvenliğini sağlamak zorunda kalmaktadır. Dışarıdan gelen tehlikelere karşı bir tepki olarak ortaya çıkan güvenlik, temelde bireysel bazda sağlanması gereken bir kavramdır. Bireysel anlamda insanın biricikliğinin ve varlığının korunmasını ifade eden güvenlik, sağlıklı bir hayat sürebilmenin ön koşuludur. Bireysel anlamda güvenliği sağlanamayan insanların hayatlarını fiziksel veya ruhsal anlamda sağlıklı bir şekilde sürdürmeleri mümkün değildir. Bu durum güvenliğin önce bireysel boyutta sağlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır (Şahin, 2020, s.180).

İnsan sosyal bir varlık olan ve ihtiyaçlarını tek başına gideremeyen bir varlıktır. Bu durum bireyin diğer insanlarla birlikte yaşamasını zorunlu kılmaktadır. İnsanların bir arada yaşama zorunluluğu ise devlet kavramının ortaya çıkmasını beraberinde getirmektedir. Genel bir ifade ile belirli bir bölgede bulunan insan gruplarının, yine belirli bir toprak parçası üzerinde bağımsızlığını ve egemenliğini sağlamasını ifade eden devlet, insanın varlığını sağlamak amacıyla oluşturduğu en önemli sosyal kurumdur. Bu açıdan devlet, “belirli bir toprak parçası üzerinde egemenlik kurmuş insan topluluğu” olarak ifade edilmektedir (Gözler ve Kaplan, 2021, s.4).

Devletin ortaya çıkma nedenlerinin başında bireysel ihtiyaçların toplum içerisinde birlikte karşılanması gelmektedir. Güvenlik ihtiyacı, insanların temel ortak ihtiyaçlarından biridir ve devlet tarafından sağlanması gerekmektedir. Bu durum devletin güvenlik konusunda temel yetkili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla güvenlik kavramı ile ilgili olarak devlet, toplumların ve bireylerin karşılaşılabilecekleri her türlü saldırı, tehlike ve tehdide direnebilme, bağımsız kimliklerini ve fonksiyonel bütünlüklerini koruma yetenekleri açısından oldukça önemlidir (Buzan, 1983, s.18-19).

1.1.2. Güvenlik Hizmetleri

Güvenlik hizmeti, en genel haliyle devletin güvenliğin sağlanmasına yönelik sunmuş olduğu hizmetleri ifade etmektedir. Devlet tarafından sunulan ve bir kamu hizmeti olan güvenlik hizmeti (Karaman ve Seyhan, 2001, s. 150), kamusal hizmetlerin üretilmesi mantığı ile sunulmaktadır. Kamu hizmetleri, vatandaşların ihtiyaçlarının karşılanması için, bir kamu tüzel kişisi tarafından veya kamu tüzel kişisi gözetimi ve denetimi altında sunulan, temel amacı kamu yararının gerçekleştirilmesi olan faaliyetlerin tümüdür (Gözler, 2003, s. 219). Diğer bir ifadeyle kamu hizmeti, “kamunun ihtiyaç duyduğu bir gereksinimi gidermek amacıyla, kamu tüzel kişileri ya da bunların gözetim ve denetimiyle özel bir kişi tarafından özel hukuk düzeni kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerdir” (Giritli vd., 2008, s. 846).

Bir hizmetin kamu hizmeti olarak kabul edilebilmesi için üç temel şart bulunmaktadır. Bunlardan ilki, ilgili hizmetin vatandaşlara yönelik olmasıdır. İkincisi, ilgili hizmetin kamu kurumları veya devletin denetimi ve gözetimi altındaki özel kişilerce sunuluyor olmasıdır. Üçüncüsü ise üretilen hizmetlerde önceliğin kamu yararı olmasıdır (Gözübüyük, 2006, s. 28). Bu temel şartları sağlayan tüm hizmetler kamu hizmeti olarak ifade edilmektedir.

Geleneksel anlamda hukukun uygulanması ve düzenin sağlanması olarak ifade edilen güvenlik hizmetleri (Karaman ve Seyhan, 2001, s 149), vatandaşların ortak güvenlik ihtiyacının giderilmesi amacıyla devlet tarafından sunulan ve kamu yararı temelinde üretilen hizmetlerdir. Bu açıdan bir kamu hizmeti olarak somutlaşan güvenlik hizmetleri, kamu düzeninin sağlanmasına ve toplumsal yaşamın güven içinde sürdürülmesine yönelik hizmetler olarak devleti doğrudan ilgilendiren hizmetlerdir (Uğur ve Geygüç, 2019, s. 134).

Güvenlik hizmetlerinin temel amacı, hukukun üstünlüğünün, kamu düzeninin ve kamu huzurunun sağlanması, temel insan hak ve özgürlüklerinin korunması, toplumsal yaşamda ortaya çıkabilecek suçları önlemek, suçu tespit etmek, suça karşı mücadele etmek, vatandaşlara yardım etmek ve vatandaşların hizmetinde olmaktır (Kayacı, 2019, s. 59). Bu temel amaçları gerçekleştirmek amacıyla üretilen güvenlik hizmetleri, devletin güvenlik ile ilgili yaklaşımları ve görevleri insanların yaşadıkları topraklara, coğrafyaya, sosyoekonomik durumlarına ve kültür değerlerine göre değişiklik göstermektedir. Özellikle küreselleşmeyle birlikte ülkelerin güvenlik anlayışları da değişmektedir. Küreselleşme, tüm devletlerin güvenlik algısını etkileyen bir durumdur. Küreselleşmenin sebep olduğu etki ile güvenlik algısı konusunda ciddi sorun ve ihtiyaçlar ortaya çıkmaktadır. Güvenliği tehdit eden unsurlar zamanla artarak çeşitlenmektedir. Bunun sonucunda da güvenlik algısı genişleyerek ve büyüyerek daha ciddi bir konu haline gelmiştir. Günümüz modern dünyasında devletin güvenlik konusunda farklı görevleri bulunmaktadır. Geline seviyede bir ülkenin iç ve dış güvenliğinin sağlanması devletin asli görevlerindedir. Devlet iç ve dış güvenliğin yanı sıra günümüzde toplumsal güvenliğin sağlanmasında da temel görevli bulunan kurumdur. Bu durum farklı güvenlik türlerinin ortaya çıkmasını beraberinde getirmektedir. Güvenlik iç, dış ve toplumsal güvenlik olmak üzere üç farklı şekilde ortaya çıkmaktadır.

1.1.2.1. İç Güvenlik

İç güvenlik, toplumun kendi içinden gerçekleştirebilecek tehdit ve saldırılara karşı insanların, kurumların ve malların ihtiyaca göre güç kullanımı da sağlanarak, araçlarla ve belirli yöntemlerle korunması biçiminde açıklanmaktadır (Özel, 2018, s. 190). Başka bir tanımda, iç güvenlik, ülke içinde yaşayan toprak sahiplerinin saldırılardan ve tehlikelerden korunması, daha sonrasında da kamu kurumları ve özel kuruluşların her türlü tehdit ve saldırılara karşı korunması olarak açıklanmaktadır (Akyüz, 2015, s. 68).

İç güvenlik bir arada yaşayan insan toplulukları için çok önemli bir ihtiyaçtır. İnsanoğlu eski çağlardan beri bir arada yaşamaya çalışmış ve farklı aşamalarla yerleşik hayata geçmiştir. Bu aşamalar içerisinde insanlar mülkiyet güvenliği ve kişi güvenliği konularına öncelikli olarak ihtiyaç duymuşlardır. Bu kapsamda konuya baktığımızda

asında iç güvenlik insanların huzur ve güvenli bir yaşam ortamında hayatlarını sürdürmesi bakımından çok önemli ve önceliklidir.

İnsanların bir arada yaşamaları ve varlıklarını devam ettirmeleri, devletlerin küresel alanlarda bağımsızlığını sağlamaya çalışmaları, yine devletlerin kendi içyapılarında kamu düzenini sağlamak için yürüttükleri tüm faaliyetleri iç güvenlik olarak değerlendirmek mümkündür. İç güvenliği sağlama konusunda devletlerarasında farklılıklar bulunsa da polis ve jandarma birimleri görev almaktadır. Devletin gelişimine paralel olarak zaman içerisinde iç güvenlik kavramı da gelişim göstermiştir. Gelişim sonucu gelinen seviyede Türkiye’de iç güvenlik merkezi yerleşim alanlarında polis, kırsal kesimlerde ise jandarma birimleri tarafından sağlanmaktadır (Hünler, 2010, s.20).

1.1.2.2. Dış Güvenlik

Dış güvenlik, devletin kendi politikalarını ve uluslararası stratejilerini belirlerken hiçbir devletin etkisi ve tehdidi altında kalmadan, başka devletlerden emir ve talimat almadan toprak bütünlüğünü gelebilecek saldırılara karşı korumasıdır. Devlet, milli beraberlik ve güç ile dış güvenliği sağlama görevini yerine getirmektedir ve bu görevini her geçen gün geliştirmektedir (Çınar, 1997, s. 63).

Dış güvenlik kavramı olarak, ülkelerin uluslararası alanda sürdürdükleri en önemli ulusal politikaları kapsamaktadır. Başka bir ifade ile ülkelerin kendi dışındaki diğer ülkelere karşı uluslararası alanda yürütmüş oldukları stratejidir. Geniş anlamda dış güvenlik, kendi toprak parçasının dışında herhangi bir ülke ya da örgütlenmiş bir kuruluşun etkisi ve kontrolü altında olmadan bağımsız, özgür bir şekilde yaşayabilme, gelebilecek her türlü saldırı ve tehdide karşı devlet olarak gereken tedbirleri yerine getirme olarak tanımlanmaktadır. Dünyada devletlerin yürütmüş oldukları diplomatik ilişkiler ve sınır dışı askeri ilişkiler de dış güvenlik kavramı kapsamında değerlendirilmektedir. Dış güvenliği sağlamada her devletin askeri gücü bulunmaktadır ve devletler bu alana yatırım yaparak en verimli şekilde güvenliklerini sağlamayı amaçlamaktadırlar (Üzel, 2008, s.12).

1.1.2.3. Toplumsal Güvenlik

Bir insan popülasyonunun toplum olarak tanımlanabilmesi için genel kabul görmüş bir karaktere ve kimliğe sahip olması gerekmektedir. Bu karakter ve kimlik

ortak din, dil, ırk, kültür gibi değerlerin bir araya gelmesiyle oluşur. Toplumsal güvenlik, oluşan bu toplum kimliğinin ve bu kimliği oluşturan bireyleri yok etme çabalarını engelleyerek kültür, dil, milli ve dini değerlerin daha da gelişmesinin sağlanmasıdır (Buzan,1991, 57).

Toplumsal güvenlik, bir kişiliğin, kimliğin algılanan bir tehdide karşı savunulmasıdır. Diğer bir ifadeyle bir topluluğun, kalabalığın kimliğine yönelik algılanan bir tehdit ve saldırıya karşı savunulması durumunu ifade etmektedir. Dolayısıyla toplumsal güvenliği kolektif yapının kimliği ile ilgili bir kavram olarak değerlendirmek mümkündür (Waewer, 2008, s.153).

Bu kapsamda iç, dış ve toplumsal güvenlik tanımlamalarının ışığında, güvenlik olgusundan bahsedebilmemiz için; “varlığın korunması ve sürdürülmesi bakımlarından içsel veya dışsal bir ya da birkaç tehdidin veyahut bu türden algılamaların (tahminlerin) bulunmaması” gerekmektedir (Dedeoğlu, 2003 s. 10).

1.1.3. Güvenlik Hizmetlerinin Önemi ve Gerekliliği

Dünyada yaşayan tüm canlı varlıkların birincil hedefleri hayatlarını tehlikeli durumlardan uzak bir şekilde devam ettirmek ve sürdürmektir. İnsanlar da yerleşik veya göçebe hayat sürmeleri fark etmeksizin yegane hedefi hayatta kalmak, can, mal ve mülklerinin güvence altında olmasını sağlamaktır. Güvenlik kavramının önemi ve gerekliliği konusunda şüphesiz hayatımızın olmazsa olmaz bir ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Güvenlik hizmetleri toplumdan topluma, ülkeden ülkeye ve yaşam tiplerine göre farklılık göstermektedir. Temel amaç ortak güvende bulunma, tehdit ve saldırı karşısında hazırlıklı olup zarar görmemektir (Sancak, 2013, s.124).

Dünyada küresel anlamda tüm devletlerin gündeminde olan temel konulardan biri güvenlik hizmetleri konusudur. Güvenlik temel bir değerdir. Eğer bu değer kaybedilecek olursa insanlar her şeylerinin yitirileceği duygusuna kapılabilirler. Bu nedenle ülkeler için güvenlik hizmetleri konusu önemli ve gerekli bir ihtiyaç olmaktadır (Patrick, 2006, s.1).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramı incelendiğinde güvenlik ihtiyacının önemi daha iyi görülmektedir. Maslow 1943 yılında ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramını ortaya koymuştur. Bu kuramda insanın yaşantı içerisinde motivasyonunun olduğu bir sistemin varlığından bahsedilmiştir. Piramit şeklinde olan bu kuram beş kategoriden

oluşmaktadır. Piramidin ilk ihtiyacını temel fizyolojik ihtiyaçlar ve ikinci ihtiyacını ise güvenlik ihtiyacı oluşturmaktadır. Güvenlik ihtiyacı öneminden ötürü diğer tüm aşamaları etkilemektedir. Güvenlik ihtiyacının karşılanmadığı durumlarda insanlar başta temel fizyolojik ihtiyaçlar olmak üzere diğer ihtiyaçları karşılamakta zorluk yaşayacaklardır. Buna neden olarak kişilerin risk oranı yüksek olan işlere karşı temkinli olma meyillerinin yükselmesi gösterilebilir. Bu kuramdan da anlaşılacağı üzere güvenlik olmadan kişiler piramidin diğer aşamalarına geçmede zorluk yaşamaktadırlar (Filiz, 2006, s.44).

Güvenliğe karşı tehdit unsuru olan ve tehlike oluşturması muhtemel eylem ve davranışlar araştırılıp analiz edildiğinde güvenliğin her açıdan çok değerli ve önemli olduğu, gerekliliği konusunda da ciddi bir ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Salt güvenlik kavramından bahsedebilmek için var olan değerler bütününe karşı içsel ya da dışsal, dolaylı ya da doğrudan tehditlerin olması gerekmektedir.

Geçmiş dönemlerden günümüze kadar devlet yapısında güvenlikten sorumlu birimler tarafından vatandaşların huzurunu sağlamak ve muhafaza etmek, düzeni korumak ve bu durumların devamlılığını sağlamak için çeşitli iç ve dış güvenlik stratejileri geliştirilmektedir. Bu doğrultuda merkezde ve taşrada ülke genelinde güvenliğin sağlanması için polis ve jandarma birimleri oluşturulmuştur (Hünler, 2010, s.19).

1.1.4. Güvenlik Hizmetlerinin Nitelikleri

Güvenliği sağlamak için birtakım fiili eylemlerde bulunmaktadır. Bu eylemlerin genel adına güvenlik hizmetleri denir. Güvenlik hizmetleri bir kamu hizmeti olduğundan kamu hizmetlerinin sahip olduğu genel niteliklere sahiptir Bu kapsamda (Ayдын, 2002, s.126; Kuyaksil ve Akçay, 2005, s.86-87);

- Güvenlik hizmetleri kamuyu ilgilendirdiği için dolaylı olarak kamu hizmeti niteliğindedir.
- Güvenlik hizmetleri devlet yapısında oluşturulan kamu ve özel sektöre bağlı güvenlik güçleri tarafından yerine getirilmektedir.
- Güvenlik hizmetleri verilirken meydana gelen ve gelecek zararlardan devlet, yani idare sorumludur.

- Güvenlik hizmetlerine ilişkin yargısal denetim idari yargı mercilerince yapılır.
- Güvenlik hizmetleri devlet kontrolünde genellikle profesyonel olarak sunulmaktadır. Bu hizmeti sunan bireyler belli bir eğitimden geçirilerek güvenlik hizmeti verebilecek konuma gelmektedir.
- Güvenlik hizmetleri kamu gücüne dayalı, bütünüyle özel kesime bırakılamaz özellikleriyle diğer kamu hizmetlerinden ayrılır. Genel olarak devletin ve vatandaşların güvenliği devlet eliyle sağlanmaktadır.
- Güvenlik hizmetleri halkın, kamunun gücüyle ilgilidir. Güvenlik hizmetleri yönetimi, faaliyetlerini gerçekleştirirken kamu gücünün kendisine tanıdığı yürütme yetkisini kolluk vasıtasıyla kullanmaktadır. Yönetimin getirdiği düzenleyici kurallara bireyler uymak zorundadır.
- Güvenlik hizmetleri koruyucu ve önleyici niteliklere sahiptir. Güvenlik hizmeti devleti, kişiyi, toplumu ve milli değerleri koruyucu niteliktedir. Bundan dolayı diğer hizmetlerden daha önemli ve öncelikli bir konuma sahiptir.
- Güvenlik hizmeti sunan kişilerin oluşan şartlara göre silah kullanmaya kadar gidebilen zor kullanma yetkileri vardır. Hizmeti sunan kişiler bu yetkiyi yasalarda belirtildiği şekilde kullanabilmektedir.
- Güvenlik hizmeti demokratik, baskıcı veya otoriter gibi çeşitli sistemler veya yöntemlerle gerçekleştirilebilir.
- Güvenlik hizmeti çok hassas bir niteliğe sahiptir. Halk tarafından rutin zamanlarda lüzumsuz, acil durumlarda ise yetersiz görülebilmektedir.

Sonuç itibarıyla temel bir kamu hizmeti olan güvenlik hizmetleri, kendisine has nitelikleriyle dikkate alınmak zorundadır. Vatandaşlar açısından ortada henüz bir sorun yokken başlayan ve vatandaşların yaşamlarını tehlikeye atan durumların giderilmesine kadar etkili olan güvenlik hizmetleri geniş bir içerik ihtiva etmektedir.

1.1.5. Güvenlik Hizmetlerinin Özellikleri

Güvenlik hizmetleri dünyada tüm ülkelerin bulunduğu jeopolitik ve iç siyasi durumlarına göre kesintisiz verilmesi gereken hizmetler olup, tüm ülkelerin kendi ihtiyaçları doğrultusunda kurmuş oldukları birimler tarafından yerine getirilmektedir.

Güvenlik hizmetlerinin kendine özgü birtakım özellikleri vardır. Bu özellikler (Çetin, 2007, s.7-8):

- Güvenlik hizmeti süreklilik arz eder. Bir ülkenin iç ve dış güvenlik tedbirlerini sağlayan teşkilatlar bu hizmetlerini yılın her günü 24 saat aralıksız yerine getirmektedirler.
- Güvenlik hizmetleri eşitlik ve tarafsızlık ilkelerine uyularak yerine getirilir. Güvenlik hizmeti veren birimler bu hizmetlerini din, dil, ırk ayrımı yapmaksızın tüm insanlara eşit olarak sağlamak mecburiyetindedir. Yani, kanunların vermiş olduğu yetkileri yerine getiren güvenlik kurum ve kuruluşları karşısında herkes eşit olmalı ve herkese aynı muamele yapılmalıdır.
- Güvenlik hizmetleri dayanağı yasal zemine oturtulmuştur. Güvenlik hizmetlerini yerine getiren tüm kurum ve kuruluşlar yasalarla kurulmuştur ve yetki ve görevleri mevzuatla belirlenmiştir. Mevzuatta belirtilen talimatların gereğini yapmak zorundadırlar.
- Güvenlik hizmetlerinde asıl olan, insan unsurudur. Güvenliği sağlanan şey, devlet, kurum ve bina olsun fark etmez. Amaç o toplumdaki insanların huzurunu sağlamaktır.
- Güvenlik hizmetleri, örgütsel ve profesyonel bir yapıya sahiptir. Genel olarak tüm güvenlik kuruluşları örgütsel bir yapılanma göstererek, vermiş oldukları hizmet çıktılarını sistem anlayışı çerçevesinde geliştirmektedir.
- Güvenlik hizmetleri evrensel niteliktedir. Belli bir alan içerisinde değil tüm insanlar için var olan bir ihtiyaçtır.
- Güvenlik hizmetleri teknoloji ve yaşam biçimlerine göre sürekli değişim ve gelişim göstermektedir. Globalleşen dünyada, gelişen teknoloji, toplumsal değişim, güvenlik hizmetlerini değişime ve gelişime mecbur bırakmaktadır. Örneğin yaklaşık 10-15 yıl önce bilişim suçları diye bir suç duyulmamışken artık kanunlarda yer alan önemli suçlardan biri olarak kabul edilmektedir.
- Güvenlik hizmetleri çok yönlü yürütülen bir hizmettir. Güvenlik sadece güvenlik birimlerinin icra ettiği bir iş değildir. Bu hizmetlerde etkinliği arttırmak için halkla ilişkilere önem vermek ve başka kurumlarla işbirliği

içinde olmak zorunluluğu vardır. İnsanların mağdur olmaması için bireysel tedbirlerin yanı sıra diğer kurumlarla birlikte faaliyet göstermek gerekmektedir.

- Güvenlik hizmetlerinin etkin işleyebilmesi yaptırım gücü ile doğru orantılıdır. Toplum düzenini sağlama hususunda caydırıcılık unsurunun ön plana çıkarılması gerekmektedir.

Güvenlik hizmetlerinde, hizmet ve bölge sınırı yoktur. İç ve dış güvenlik sadece ülke sınırları ile kısıtlı değildir. Güvenlik hizmeti ülke sınırları içerisindeki tüm bireylere sunulmak zorundadır. Güvenlik hizmetlerinin özelliklerini çeşitlendirmek mümkündür. Genel bir çerçevede düşünüldüğünde güvenlik hizmetlerinin özellikleri yukarıda bahsedildiği şekilde kategorize edilebilir.

1.2. Kamu Güvenliği

Kamu güvenliği, güvenlik hizmetlerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bir arada yaşayan insanların ortak güvenlik ihtiyacı üzerinde yükselen kamu güvenliği, bireylerin güvenli bir ortamda yaşayabilmelerinden sağlıklı toplumların oluşturulabilmesine kadar geniş bir alanı kapsayan bir olgudur. Kamu güvenliğinin ne olduğunun detaylı bir şekilde açıklanması konunun anlaşılması açısından önem arz etmektedir.

1.2.1. Kamu Güvenliği Kavramı

Güvenlik kavramı gibi oldukça geniş bir yapıya sahip olan kamu güvenliği, zaman, yer ve toplumsal hayatın birçok alanında karşılaşılan bir kavramdır (Özdemir, 2016, s.2). Kamu güvenliği, güvenlik kelimesinin önüne eklenen kamu kelimesi ile oluşturulan daha bütüncül ve toplumsal bir kavramdır. TDK'da kamu kavramı, "halk hizmeti gören devlet organlarının tümü, bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme" şeklinde açıklanmıştır (TDK, 2022). Bu doğrultuda kamu güvenliği, bir devlet yapısında kolluk hizmetleri ile halkın can ve mal güvenliğinin sağlanmış olmasıdır (Kızılyel, 2014, s. 63). Bir diğer tanıma göre kamu güvenliği, "bir ülkenin coğrafi sınırları içerisinde, her türlü tehdit ve tehlikeden uzak olarak başta vatandaşların güvenlik ve huzurunun sağlanması, daha sonra da sırasıyla, devlete ve özel kişilere ait binaların her türlü sabotaj ve tehlikelere karşı korunması"dır (Seçkin, 2001, s.20).

Kamu güvenliği, sosyal yaşantının en temel gereksinimlerinden biri olma özelliğini taşırken, bu ihtiyacın karşılanarak kamu güvenliğinin sağlanması ise, bir devletin en önemli ve en temel ödevlerinin başında gelmektedir. Bir ÷lkede toplumun can ve mal güvenliğinin sağlanması, suç işlenmesinin önlenerek kamu düzenin korunması anlamına gelen kamu güvenliği, toplumsal açıdan vatandaşları ve devlet açısından yönetim birimlerini ilgilendiren faaliyetler bütünüdür (Urhal, 2009, s.70). Bu açıdan bakıldığında kamu güvenliğinin sadece hak ve özgürlüklerin korunması değil bunun yanında, trafik, ekonomi, orman ve çevre güvenliği gibi birçok farklı alanla ilişkili olduğu gör÷lmektedir (Güneş, 2019, s.437).

Daha önce bahsedilen iç ve dış güvenlik kavramlarını da kapsayan kamu güvenliği, bazı yönleri ile bu güvenlik türlerinden ayrılmaktadır. İnsanların güvenliğinin sağlanması, kamu düzeninin korunması ve kollanması iç güvenliği, devletin olağanüstü bir savaş içinde olması ya da benzeri haklı ve kanuni bir çatışmanın içerisinde yer alması ise dış güvenliği oluşturmaktadır. Kamu güvenliği, genel olarak günlük yaşantının her anında aktif bir şeklinde canlı tutulması gereken normal yönetim sistemi ve kolluk hizmetleriyle sağlanmaktadır. Bu anlamda, kamu güvenliği devamlı ve olağan bir durum iken iç ve dış güvenlik olağanüstü ve askeri durumlarda tehdit ve saldırıların gerçekleşmesi sonucu savunma ve icraat şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kamu güvenliğinin toplumsal yaşam açısından önemi çok büyüktür. Kamu güvenliği insanlara herhangi bir şeklide yönelen her türlü tehdit ve insanların tehlikelerden korunmaları konusunda büyük bir ihtiyaç olarak kabul edilen bir husustur (Mayerfeld, 2009, s.58).

1.2.2. Kamu Güvenliğinin Niteliği

Geçmiş tarihe bakıldığında insanların bir arada yaşadığı dönemleri güvenliğin olduğu ve olmadığı dönemler olarak ayırmak mümkündür. Dolayısıyla tarihin bazı dönemlerinde güvenlik kavramının bulunmadığı ve insanlar arasındaki çatışmalarda güçlü olanın egemenlik sağladığı gör÷lmektedir. Toplumsal sözleşme ile birlikte bir arada yaşayan insanlarda güvenlik bilincinin olgunlaşması, kamu güvenliği kavramını güçlendirmiştir. Devam eden bir süreçte kamu güvenliği teknolojik ve küresel gelişmeler çerçevesinde sürekli yenilenecek ve güncellenerek varlığını devam ettirmiştir. Gelecekte de teknolojik ve küresel gelişmeler çerçevesinde ihtiyaçlara cevap verebilmek için güvenlik faaliyetleri gelişim göstermek zorundadır.

Devletin içinde yer alan tüm kurumlar kamuya karşı her türlü saldırı ve eylemlere karşı birtakım politikalar geliştirmektedir. Vatandaşlar için hizmet eden her kurum kamu güvenliğinin sağlanmasından sorumludur. Suç işleyen birilerini fark ettiğinde kurum tarafından ilgili adli birimlere bildirilip gereken güvenlik tedbirlerinin alınmasına aracılık edilmelidir (Savrun, 2019, s. 50).

Kamu güvenliğinin toplum nezdinde önemi büyüktür. Saldırlara ve tehditlere karşı tepki verebilme ve korunma isteği tüm insanlarda var olan bir duygudur. Kamu güvenliği, tüm ihtiyaç ve çıkarların önünde yer alan bir kavramdır. Birey ve toplum yaşamı için çok önemli olan ekonomi, eğitim ve sağlık alanları kamu güvenliğinin yeteri derecede sağlanabilmesiyle kullanılabilir (Mayerfeld, 2009, s.58).

Temel hak ve özgürlüklerin kullanılabilmesi için kamu güvenliğinin tesis edilmesi önemlidir. Kamu güvenliğinin sağlanabilmesi için suçluları cezalandırmakta çekimser olmamak gerekmektedir. Çekimserlik iyi insanlara endişe kamu güvenliğini bozan kişilere cesaret ve ümit verecektir. Bu sebeple egemenlik ve düzen için kamu güvenliğini tehdit edenlere gereken cezanın verilmesi ve tedbirlerin alınması gerekmektedir (Bayburtlugil, 2006, s.58).

1.2.3. Kamu Güvenliğinin Sağlanmasında Rol Alan Görevliler

Tüm dünyada ülkelerin iç ve dış güvenliklerini, toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını korumak amacıyla kendi yönetim yapılarına göre birtakım güvenlikten sorumlu birimler oluşturulmuştur. Bu kuruluşlar genel olarak tüm devletlerde benzerlik göstermektedir. Türkiye’de iç güvenliğin sağlanması, yani genel emniyet ve asayişin temini için İçişleri Bakanı sorumlu ve yetkilidir. İçişleri Bakanına bağlı olarak kanunlar çerçevesinde Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve ihtiyaç halinde diğer zabıta birimleri, lüzum hâlinde Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Türk Silahlı Kuvvetlerinden istifade edilmektedir (Emniyet Teşkilat Kanunu, Md. 1). Bu teşkilat yapısına genel olarak kolluk kavramı denilmektedir. Kolluğun çeşitleri kendi içinde faaliyetlerine göre kategorize edilmiştir.

Güvenlik hizmetleri, kamu düzenini sağlaması hususunda ve insanların sağlam toplumsal bir yapı oluşturmalarında önemli bir ihtiyaçtır (Aydın, 2004. s.57). Kamu güvenliği kolluk hizmetleri ile sağlanmaktadır. İdarenin kamu düzenini ve güvenliğini sağlamak ve sürdürmekle görevli kurumlarına kolluk, bu kurumların kamu düzeni ile kamu güvenliğini sağlamak ve korumak için yaptığı tüm faaliyetlere kolluk faaliyetleri

denilmektedir (Fındıklı ve Bilgiç, 2006, s. 198). Kolluk kuvvetleri, kamu güvenliğini sağlama konusunda gerektiği zaman kanunlarda belirtilen şekillerde zor kullanma yetkisini kullanabilmektedir. Ancak zor kullanmadan da iyi bir yönetim stratejisi ile kamu güvenliği tesis edilebilir. Kamu güvenliği denince aklımıza öncelikle can ve mal güvenliği gelmesi gerekmektedir. Tabi ki can ve mal güvenliği haricindeki temel hak ve özgürlükler arka plana atılmaması gereken haklardandır. Sadece devletlerin vatandaşlarına karşı olan tehditleri değil, devletin kendisine, toprak bütünlüğüne karşı saldırı ve tehditlere karşı da reaksiyon gösterip gerekli adımları atması kamu güvenliğinin gerekliliklerindedir. Bu çerçevede değerlendirdiğimizde kamu güvenliğini sağlamada rol alan görevlilere önemli bir iş düşmektedir (Kızılyel, 2014, s. 63).

Kamu güvenliğini sağlama göreviyle ilgili Türkiye’de faaliyet gösteren güvenlik birimleri; Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT), Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Genel Kolluk ve bunlara ek olarak Özel Kolluklar ve Yardımcı kolluklardır (Mergen, 2003, s.34).

Sonuç olarak kamu düzenini ve güvenliğini sağlamada devlet sisteminde yetkili kurumlar ve sorumlu üst yöneticiler bulunmaktadır. Bu yetkili kurumlar ve kişiler kendi topraklarında yaşayan vatandaşların huzur içinde yaşayacağı güvenli ortamı oluşturma, temel hak ve özgürlüklerini rahat bir şekilde kullanabilmelerini sağlama konusunda sorumludurlar.

1.2.4. Kolluk Kavramı ve Faaliyetleri

“Kolluk” kavramı kelime olarak, kollamak fiilinin isim halidir ve eski dilde “Zabıta” kelimesinin karşılığı olarak kullanılmaktadır (Şeneken, 2001, s. 12). Kolluk, kamu düzenini sağlamaya ve güvenli bir ortam tesis etmeye yönelik gerçekleştirilen bir kamu hizmetidir (Gözler, 2019, s. 524).

Kolluk, geniş kapsamlı bir kavram olarak, bir yandan kamu düzenini sağlayan, bozulduğunda eski haline getiren ya da mevcut halini koruyan, diğer yandan da bu tür tedbirleri yürüten ve takibini yapan görevliler anlamına gelmektedir (Gözübüyük ve Tan, 2001, s.596). Devlet yönetiminin kamu düzenini sağlamak ve düzgün bir şekilde sürdürmekle görevli kurumlarına kolluk, bu kurumların kamu düzeni adına yapmış oldukları işlemler ve mevcut düzeni korumak için yaptığı tüm faaliyetlere ise kolluk faaliyetleri denilmektedir (Fındıklı ve Bilgiç, 2006, s.198). Kolluk faaliyetlerinin

temel amacı kamu düzenini sağlamak ve korumaktır. Kolluk hizmetleri yasalar çerçevesinde sunulmaktadır. Yetkili kolluk birimlerinin yapmış oldukları eylem veya uygulamalar, ancak kamu düzenini kollamaya ve korumaya yönelik ise hukuka uygundur denilebilir (Gözler, 2019, s.284).

Devlet, kamu düzenini sağlamak için bazı makam ve kişileri güvenlik ile ilgili yetki ve görevlerle donatmıştır. Kolluk birimleri idari ve adli olarak kendi içinde ayrılmaktadır. Görev tanımına göre farklı görev ve yetkileri bulunmaktadır (Giritli vd., 2008, s.919).

1.2.5. Kolluk Çeşitleri

Kolluk, görev alanı, görevin niteliği ve yetkilerinin sınırları açısından farklı teşkilatlara ayrılmıştır ve farklı isimlerle anılmaktadır (Polater, 2015, s.292). Türkiye’de kolluk, Genel ve Özel Kolluk olarak ikiye ayrılmaktadır. Genel kolluk öncelikli yetkili ve görevlidir. Özel kolluk birimleri ise genel kolluğa yardımcı kolluklar olarak bilinmektedir. Kolluk çeşitleri kendi içinde de farklı kuruluşları barındırmaktadır. Kolluk, yürütülen faaliyetin “amacına” göre “adli kolluk” ve “idari kolluk” şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Uygulamada genellikle bu iki kavram birbirine karışmış durumdadır. Bazı durumlarda net ayırım yapılamamaktadır. Bunun sebebi de söz konusu iki farklı kolluk işlemlerinin de çoğu kez aynı birim ve personel tarafından yerine getirilmesidir (Şafak ve Bıçak, 2005, s.43). Çalışmanın devamında adli kolluk, genel ve özel idari kolluk kavramlarının ne olduğu ve hangi birimlerden oluştuğu açıklanacaktır.

1.2.5.1. Adli Kolluk

Adli kolluk, bir suç eyleminin oluşması suretiyle kamu düzeni ve güvenliği bozulduktan sonra harekete geçerek delilleri muhafaza altına almak ve suçluları bularak ortaya çıkarmak, yakalamak ve ilgili yargı organına teslim etmek görevini üstlenmektedir (Karagöz, 1990, s.4). Suç gerçekleşikten sonra, bu suça ait iz ve delillerinin araştırılması uzmanlık gerektiren bir konudur. Ancak ülkemizde sadece adli kolluk faaliyetine özgülenmiş ayrı bir kolluk teşkilatı bulunmamaktadır. Bu nedenle adli kolluk faaliyetleri söz konusu olduğunda da yetkili olan yine genel idari kolluktur. Adli kolluk personeli, suç işlendikten sonra olaya el koyan, suçun iz ve delillerini tespit eden, cumhuriyet savcısı adına soruşturmayı yürüten, geniş anlamda

suç delillerini ve sanığı adli mercilere gönderen görevlilerdir (Gözler, 2009, s.561; Fendoğlu, 1997, s.114-115).

Adli kolluk birimlerince bir suçun işlendiği öğrenildiğinde, öncelikle suç hakkında gerekli bilgiler edinilir ve soruşturma işlemleri cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda başlatılır. Adli kolluk, ifa edeceği görevin niteliği gereği meslek içi eğitimlerle uzman hale getirilmektedir. Adli kolluk, araştırmaları için bir başlangıç noktası edinebilmek amacıyla, kovuşturulması gereken bir suç tespit etmek için, temasa ve irtibata geçilen herkese olay ile ilgili sorular yöneltebilir. Bu nedenle adli kolluğun yürüttüğü faaliyetler idare hukukuna değil, ceza hukukuna tabidir (Gözler, 2009, s.563).

1.2.5.2. Genel İdari Kolluk

Devlet kendi vatandaşlarının ve topraklarında yaşayan diğer milletlerden tüm insanların huzur ve güven içinde yaşamalarını sağlayacak şekilde teşkilatlanma ve örgütlenme yapmaktadır. Bu nedenle güvenlik birimlerinin öncelikli görevi önleyici görevlerdir. Önlenemeyen suçlarda ise adli kolluk görevi devreye girmektedir. Devlet bu örgütlenme ile mevcut hukuk düzeni çerçevesinde devletin belirlediği kuralların ve yasakların denetimini sağlamak, ilgili kurallara uymayanlara gerekli yaptırımları uygulamak suretiyle düzeni sağlamaktır. “İdari kolluk” kavramı, suç işlenmesinin önlenmesi ve kamu düzenini bozulmadan önce korumak amacıyla yapılan tedbirler olarak tanımlanabilir (Güner, 2011, s.8).

Genel idari kolluk, toplum düzenini bozacak hareketleri önlemek, toplumsal düzeni tesis etmek ve sürdürmek amacıyla faaliyet gösteren kolluktur (Karagöz, 1990, s.5). Genel idari kolluk, tüm ülke düzeyinde kamu düzenini ve kamu düzeninin önemli üç unsuru olan genel güvenlik, genel sağlık ve dirlik-esenliği sağlamakla görevli kolluktur. Genel idari kolluk, İçişleri Bakanı başta olmak üzere, vali ve kaymakamın emri altında görevini yerine getirmektedir (Günday, 2011, s. 295).

Genel kolluk birimleri Türk Polis Teşkilatı, Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlığı birimlerinden oluşmaktadır. Bu birimlerin görevlerinin ve yetki alanlarının ne olduğunun açıklanması çalışmanın mahiyeti açısından önem arz etmektedir (Bucaktepe, 2008, s.75).

Polis, Jandarma ve Sahil Güvenlik'in idari yapı içindeki yeri 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu gibi çeşitli yasal düzenlemelerle belirlenmiştir. Polis, Jandarma ve Sahil Güvenliğin dışında, Çarşı ve Mahalle Bekçileri de genel idari kolluk faaliyeti yürütmektedirler. Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin hukuki statüsü ve dayanağı 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu ile düzenlenmiştir (Günday, 2011, s.268).

1.2.5.2.1. Türk Polis Teşkilatı

Polis kelimesi dilimize Yunancadan girmiştir. Güvenlik, sağlık ve düzenden sorumlu olan bir grup insanı nitelemektedir. Aynı zamanda "polis" Yunancada, yaşam alanı olan şehirler için de kullanılmaktadır. Romalılar polis kavramını, otoriteyi temsil eden bir güç olarak tanımlamışlardır (Fairchild ve Dammer, 2001; Akt. Delice, 2015, s.435).

"Polis", genel olarak kalabalık yaşam bölgelerinde düzeni sağlamak, suç işlenmesini önlemek ve suç işlendikten sonra failleri yakalayıp adalete teslim etmekle görevli ve yetkili kişi veya kuruluş olarak tanımlanmaktadır (Yükseloğlu, 2006, s.1).

Polis, toplum içinde normların uygulanmasını sağlayan profesyonel meslek grubudur. Polisler, devlet tarafından çıkarılan kanunların uygulanmasını sağlayan ve denetleyen, maaşı devlet tarafından ödenen kişilerdir (Çağlar, 1999, s.129).

Polisin tarih sahnesine çıkış sürecine bakıldığında, bütün toplumlarda polis gibi legal ya da gayri resmi olarak kurulan güvenlik gruplarının ortak amaç ve hedefleri, güvenliği ve düzeni sağlama, halkın mal ve canını koruma ve ortaya çıkan anlaşmazlıklara müdahale etmektir. Avrupa'da 19 yy.'da yaşanan sanayi devrimi ile toplumsal ve ekonomik hızlı değişimler meydana gelmiştir. Bu dönemin profesyonel ve modern polis teşkilatlarının ortaya çıkmasında çok önemli rolü olmuştur. Modern polisin yasallık, yapı ve fonksiyon olmak üzere üç belirgin özelliği vardır. Yasallık; polislerin meşru otorite tarafından kanunlarla yetkilendirilmiş görevlerini yapabilmelerini, yapı; görev tanımı kanun ile belirlenmiş, belirli olan bir yapı altında polislerin teşkilatlanmış olmalarını, fonksiyon ise polislerin kanunda belirtilen görevi dışında başka bir sorumluluklarının olmamasını kapsamaktadır (Çağlar, 1999, s.126).

Polisin genel yetki ve görevleri 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 1. maddesinde bahsedilmiştir. Buna göre “Polis, asayışı amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder. Yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanun ve nizamnamelerinin kendisine verdiği vazifeleri yapar.”

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 4. maddesine göre ise polis, “silahlı icra ve inzibat kuvveti” şeklinde tanımlanmış ve aynı kanunun 5-6-8 ve 9. maddelerinde polisin alt birimleri ve bu alt birimlerin tanımı yapılmıştır. Kanunda polis “idari, siyasi ve adli” polis olarak kategorize edilerek ayrılmıştır.

Örgütlenme açısından ve uygulamadaki karışıklığı ortadan kaldırmak amacıyla Türk Polis Teşkilatı modern anlamda 10 Nisan 1845 tarihinde İstanbul'da kurulmuştur. Yeni kurulan polis teşkilatının görevleri yine aynı tarihte yayınlanan Polis Nizamnamesinde belirtilmiştir. İçişleri Bakanlığına bağlı bir genel müdürlük olan Polis Teşkilatı, merkezde başkanlıklar ve daire başkanlıkları, taşrada ise il ve ilçe emniyet müdürlükleri olarak yapılanmıştır. 1845 tarihli Polis Nizamnamesi'nin kendisinden yarım yüzyıl kadar önce çıkarılan “Paris Emniyet Müdürü'nün Görevlerini Düzenleyen Kararname” den yararlanılarak hazırlandığı görülmektedir. Ancak 1845 tarihinde çıkarılan nizamname, Türk Polis Teşkilatı için yetersiz gelmeye başlamıştır ve yeni bir kanuna ihtiyaç duyulmuştur. 19 Nisan 1907 tarihinde 167 maddeden oluşan ilk Polis Nizamnamesi yayınlanmıştır. Polis Teşkilatının ihtiyaçlarını her bakımdan yeterli bir biçimde karşılayan bu nizamnamenin en önemli ve belirgin özelliği, yabancı devletlerin etkisi altında kalınmadan hazırlanmasıdır (EGM, <https://www.egm.gov.tr/tarihce>, 2019). Daha sonra 1934 yılında çıkarılan 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu ve 1937 yılında çıkarılan 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu ile polis teşkilatının görev, yetki, sorumlulukları ve teşkilat yapısı yeniden düzenlenmiştir. İlgili kanunlar günümüzde halen geçerliliğini koruyan temel yasal metinlerdir.

1.2.5.2.2. Jandarma

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'na göre jandarma, polisin görev ve yetki alanı dışında yer alan güvenlik ve asayiş hizmetlerini yerine getirmekle görevlidir. Ayrıca Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 25. maddesinde

ise jandarmanın görevleri “Polis teşkilatı bulunmayan yerlerde, il, ilçe ve bucak Jandarma komutanları ile Jandarma Karakol Komutanları bu kanunda yazılı vazifeleri yapar ve yetkileri kullanırlar” şeklinde açıklanmıştır.

Genel idari kolluğun bir diğer kısmını oluşturan Jandarma örgütünün, teşkilat yapısı görev, yetki ve sorumlulukları 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ile belirtilmiştir. Bu kanunun 3. maddesinde; “Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvveti” şeklinde tanımlanmıştır.

Sonuç olarak Polis ve Jandarma birimlerinin genel olarak görev tanımlarının aynı olduğu, teşkilatlanma ile görev ve yetkilerinin ayrı kanunlarla fakat birbirine benzer bir şekilde düzenlenmiş olduğu, ancak bu iki genel idari kolluk kuvvetinin görev ve yetki alanlarının ayrı olduğunu ifade edilebilir (Günday, 2011, s.251).

1.2.5.2.3. Sahil Güvenlik Komutanlığı

Genel idari kolluğun üçüncü kısmını Sahil Güvenlik kolluk teşkilatı oluşturmaktadır. Teşkilatın yapısı görev, yetki ve sorumlulukları 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ile belirlenmiştir. Bu kanuna göre Sahil Güvenliğin görevleri, sahil şeridini ve karasularını korumak, güvenliğini sağlamak, ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca hükümler haklarına sahip olunan denizlerde bu hak ve yetkiyi kullanmak, deniz yolu ile yapılan her türlü kaçakçılık eylemlerini önlemek, izlemek, suçluları yakalamak, gerekli işlemleri yapmak, yakalanan kişi ve suç vasıtalarını yetkili makamlara teslim etmek şeklindedir.

Sahil Güvenlik Komutanlığı mensupları kendilerine 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ile verilen görevlerin yapılmasında, silah kullanma yetkisi de dâhil, kanunların diğer güvenlik kuvvetlerine tanıdığı bütün hak ve yetkilere sahiptirler. Bu açıdan baktığımızda suç denizde başlayıp karada devam etse ya da suçlular karaya geçse bile, yetkili güvenlik kuvveti olaya el koyuncaya kadar suç delillerinin kaybolmasını ve suçluların kaçmasını önlemek amacıyla yetkilerini karada da sürdürürler. Polis ve Jandarma gibi aynı yetki ve sorumluluklara sahiptirler. Sadece sorumluluk alanları farklılık göstermektedir (Derdiman, 2007, s.39).

1.2.5.3. Özel İdari Kolluk

Özel idari kolluk tanımlama açısından fazlaca karmaşık yapıda olan bir kavramdır. 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 3. maddesinde ifade edilen tanıma göre özel idari kolluk, “genel kolluk dışında kalan kendi özel kanunlarına göre kuruluş, kuruluş kanununda kendisine verilen görevleri yerine getiren kolluktur.” Yani Emniyet Teşkilatı Kanunu'nda yer alan bu tanıma göre, Jandarma ve Polis olmayan her kolluk, özel idari kolluk olarak tanımlanmaktadır (Giritli vd. 2008, s.816).

Özel İdari kolluk kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Bunlar “kamu özel kolluk” ve “kamu dışı özel kolluk”tur. Kamu özel kolluk, orman kolluğu, belediye zabıtası, gümrük kolluğu, çarşı ve mahalle bekçileri, gemi kaptanları, özel güvenlik birimleri, muhtarlar gibi kişi, kurum ve kuruluşlardan, kamu dışı özel kolluk ise özel güvenlik şirketleri (sektörü), özel kuruluşlara bağlı özel güvenlik birimleri, özel dedektifler gibi kişi, kurum ve kuruluşlardan oluşmaktadır (Işık, 2012, s.67).

Bahsedilen kolluk çeşitleri ve bu doğrultuda kurulmuş olan birimlerin genel bir özelliği kamu düzenini ve kamu güvenliğini düzgün ve sağlıklı bir şekilde tesis etmektir. Yaşanan olay ve toplumsal yapının durumuna göre adli veya idari kolluklar görev yapmaktadır. Kimisi önleyici hizmetleri yerine getirmekte kimisi ise adli işlemleri gerçekleştirmektedir. Ama öncelik verilmesi gereken ve kamu güvenliğinin bozulmadan düzen içinde devam etmesini sağlayacak olan önleyici hizmetleri yerine getiren kolluk kuvvetleridir.

Kamu güvenliği, insanların temel ortak ihtiyaçlarından biri olarak ülke yapılarına bağlı olarak farklı şekillerde sunulmaktadır. Geniş kapsamlı bir kavram olan kamu güvenliği, niteliği itibariyle hayatın tüm alanlarında karşılaşılan bir olgudur. İnsanların faaliyet gösterdiği veya hayatını sürdürdükleri tüm ortamlar için temel bir gereklilik olan kamu güvenliği, insanların bir arada bulunmaları sonucunda ortaya çıkan kalabalık ortamlar için de geçerlidir. Kamu güvenliğinin kalabalık ve kalabalık yönetimi açısından önemine geçilmeden önce grup ve kalabalık kavramlarının açıklanması önem arz etmektedir. Dolayısıyla çalışmanın devamında grup ve kalabalık kavramları açıklanacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

GRUP VE KALABALIK YÖNETİMİ

Grup ve kalabalık kavramları birbirleri ile karıştırılabilen veya aynı anlama gelebilecek şekilde kullanılan kavramlardır. Her iki kavram arasında önemli farklılıklar bulunmakla birlikte bazen kalabalığın gruba veya grubun da kalabalığa dönüşme ihtimali bulunmaktadır. Birbirlerini etkileyen temel kavramlar olarak her iki kavramın da neyi ifade ettiğinin açıklanması ve aralarındaki anlamsal farklılığın ortaya konması gerekmektedir. Çalışmanın bu bölümünde öncelikle grup ve kalabalık kavramları ile aralarındaki farkların neler olduğu detaylı bir şekilde açıklanacaktır. Çalışmanın devamında ise kalabalık yönetimi kavramının neyi ifade ettiği ortaya konacaktır.

2.1. Grup Kavramı

Grup kavramı günlük dilde en genel haliyle “çoğul olmayı” ifade etmektedir (Kağıtçıbaşı, 2014, s.271). Grup, belirli ortak bir amaç ve duygu için bir araya gelmiş birbirinden haberli ve irade birliği içinde oluşan bir topluluktur. Bir diğer tanıma göre grup , “birbirleriyle (az çok) belirli statü ve rol ilişkileri içinde bulunan kişilerden oluşan ve en azından grubu ilgilendiren önemli meselelerde üyelerin davranışını düzenleyen, kendine ait bir dizi değer ve normu olan sosyal bir birimdir” (Şerif ve Şerif, 1996, s.144). Toplumsal yapı içerisinde grupların kalabalıklardan farklı olan özellikleri bulunmaktadır. Bu farkın meydana gelmesi için grup üyeleri karşılıklı etkileşim içinde olmalı ve süreklilik arz etmelidir. Tek taraflı olan etki ve iletişim ile grup yapısı oluşmamaktadır (Özkalp, 2014, s.266).

Gruplar, insanların sosyal hayatlarının yönlendirilmesinde önemli rol oynayan yapılardır. İnsanoğlu doğumundan itibaren sosyal bir grup olan aile içinde yaşamına başlar. Zaman geçtikçe içinde bulunduğu sosyal ortamın durumuna göre farklı gruplar içinde yer alır. Kişilerin sosyalleşmesi, kendi sosyokültürel çevresiyle yakından ilişkilidir. Bu süreklilik arz eden ve devamlı değişen bir süreçtir. İnsanlar bu süreçte yeni davranış ve sosyal rol kalıplarını öğrenirler. Kişiler çalışma hayatına başlamayla birlikte, arkadaşlık, sosyal gruplar ve çeşitli sivil toplum kuruluşları içerisinde de etkin olmaya çaba göstermektedirler. Bu bağlamda, bireyin üyesi olduğu grupların

karakteristik özellikleri, gruptaki konumları, grup içi ilişkileri, grubun yapısını ve işleyişini etkileyecektir (Ağın, 2022, s.496).

İnsanlar, hayatları boyunca bir veya birden fazla gruba üye olabilmektedirler (Eren, 2014, s.115). İnsanların grup içerisinde bulunmalarının farklı nedenleri bulunmaktadır. Bireyin bir grup içerisinde bulunma amaçlarını sosyal ilişkiler gerçekleştirmek, tek başına ulaşamayacağı amaçları başarmak, kendini göstermek, kendini tanımak, kültürel değerleri sürdürmek, takım çalışmasını uygulamak, eğitim sağlamak, bilgi akışını kolaylaştırmak, karar almak, ikna etmek, sorun çözmek ve bilgi alışverişinde bulunmak şeklinde sıralamak mümkündür (Ağın, 2022, s.503). İlgili amaçlar insanların bir grup halinde yaşamalarının temel nedenleri olarak, grup kavramının ve oluşumunun belirleyicileridir.

2.1.1. Grubun Oluşum Şekilleri

İnsanlar, belirli hedef ve amaçlar doğrultusunda sembolik ve kültürel seviyelerde temsil edilen birliktelikler meydana getirmektedirler. Bu açıdan bakıldığında ilişkiler, bireyin ve grupların içinde buldukları çevre koşullarına ve doğal şartlara göre işlerlik kazanmaktadır (Parsons, 1966, s. 5). Gruplar, belirli bir ortak alanı, bölgeyi paylaşan ve yüz yüze iletişim içinde olan insan topluluğundan oluşabileceği gibi birbirini tanımayan insanlardan da oluşabilmektedir. Grupların oluşması farklı etkenlerle gerçekleşmektedir. Bu etkenleri dış etkenler, bireyin doğasından kaynaklanan etkenler ve bireyin kendi başına elde edemeyeceği hedefler şeklinde sıralamak mümkündür.

Dış etkenler, fiziksel ve toplumsal yapıyı oluşturan etkenler grup oluşumuna neden olabilmektedir. Bireylerin yaşam alanlarının insan kalabalığı, doğası, yapılaşma şekli ve mimari özellikleri grup oluşumundaki fiziksel etkenler arasında sıralanabilir. Kişilerin içinde buldukları sosyal yapının, grup oluşumu üzerinde etkisi farklıdır. Sosyal ve kültürel farklılıkların ve ayrışmanın çok fazla olduğu toplumlarda, aynı sosyal seviyede olan bireylerde ortak bir irade, sınıf bilinci oluşabilir. Sosyal seviyeleri benzer olan kişiler kendi alt gruplarının şartlarını iyileştirmek için bir araya gelebilirler (Hortaçsu,1998, s.83).

Bireyin doğasından kaynaklanan etkenler, grup içinde yaşam süren bireylerin soylarını ve etnik değerlerini devam ettirme olasılıkları daha fazladır. Grup içinde yaşayan kişiler daha güvende ve kendini daha sağlıklı hissederler. Grup üyeleri,

toplumsal ve sosyal gerçekleri belirleyebilmek için de bir araya gelebilirler (Zencirkıran, 2018, s. 60-70; Akt. Ağın, 2022, s.497).

Bireyin kendi başına elde edemeyeceği hedefler ise, bireylerin bazı durumlarda tek başlarına hedeflerine ve amaçlarına ulaşamayacakları ile ilgilidir. Bu gibi durumlarda kişi kendisine fayda sağlayacak güç, beceri ve bilgiye ihtiyaç duyar. Bu düşünce içinde olan birey, kararların ve hedefe ulaşmanın çoğunluğun gücüyle elde edileceğine inanır ve gruplara dahil olur (Ağın, 2022 s.497; Sayan ve Sert Özen, 2023, s.287).

2.1.2. Grubun Özellikleri

İnsanlar, çok farklı ve çeşitli nedenlerle gruplara dâhil olurlar ya da olmak zorunda kalırlar. Temel amaç, kişilerin bazı ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Bireyler kendini daha güçlü ve güvende hissetmek, yalnız kalmamak ve çözümde rol almak için bir gruba katılma iradesi gösterebilirler. Gruba üye olmak grup üyelerine bazı görevleri yerine getirme sorumluluğu yüklemektedir. Bu açıdan bakıldığında grup içinde üyelerin çeşitli rolleri ve görevlerinin olduğu görülmektedir. Gruptan bahsedebilmek için oluşumun belirli bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir (Hortaçsu, 1998, s.79; Ağın, 2022, s.498-499);

- Grubu oluşturan bireylerin sayısı: Birey sayısı grubun oluşumunu ve yapısını etkiler. Küçük gruplar, genel olarak grup üyelerinin daha yoğun ve yüz yüze etkileşime girdikleri ve birbirlerini daha iyi tanıdıkları yapılardır. Büyük gruplar ise etkileşim ve iletişim yoğunluğunun daha az olduğu gruplardır.
- Grup üyeliklerinde çeşitlilik: Kişiler, kendi iradeleriyle veya başkalarının talebi doğrultusunda çeşitli gruplara dâhil olmaktadır. Ayrıca üyeler belirli amaçları gerçekleştirmek veya kendilerini iyi hissetmek için grup oluşturmayı ya da gruba dahil olmayı isteyebilirler. Bireyler, kendi isteği ile girmiş oldukları gruplardan istisnai durumlar hariç, ayrılmakta özgür ve serbesttirler.
- Farklı amaçlarla oluşturulan gruplardan, mevcut gruplara katılım sağlanması: Yeni oluşturulan grupların ilk zamanlarda belli bir yapısı ve norm kuralları oluşmamıştır. Grubun yapısı ve normları zamanla oluşmaya başlar. Bu sebeple yeni oluşturulan gruplar, işleyişi oturmuş daha tecrübeli

ve kuralları olan gruplara dâhil olarak, işleyiş ve norm ihtiyacını en aza indirebilir ve diğer işlerine daha fazla zaman ayırabilirler.

- Grupların faaliyet süresi: Bazı gruplar varlıklarını ömür boyu sürdürebilirler. Bunlar genellikle kan bağı, etnisite, ırk oluşumuna dayalı gruplar olabilmektedir. Grup üyeleri, bu gibi gruplardan kolayca ayrılamayacaklarını bilirler. Aile veya iş yerindeki gruplar uzun süreli olabilir ancak varlıklarını ömür boyu sürdüremezler. Grupların faaliyet süresiyle bağımlı başka bir unsur da grup üyelerinin daha sık birlikte vakit geçirmiş olmalarıdır. Bazı gruplarda üyeler yılda bir kez toplanırken, bazı gruplarda ise birlikte yapılan görüşme ve toplantı sayısı daha sık aralıklarla gerçekleşebilir.
- Grup üyelerinin amaçları ve ihtiyaçları: Gruplar, üyelerinin amaçlarını, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını yerine getirebilme yetenekleri açısından farklı bir yapıda olabilirler. Bu farklılıklar, grup içinde bir yönden kendini tanıma ve gerçekleştirme, sevgi ve duygusal bağlar olduğu gibi, diğer yönden ortak hedef, çıkar birliği, iş ve kâr amaçlı da olabilir.

Gruplar, bahsedilen özellikleri ile bir oluşum göstermektedirler. Bu özellikler herhangi bir insan topluluğunun grup olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan temel unsurlardır. İlgili özelliklerin olmadığı durumlarda grup kavramından bahsetmek mümkün değildir.

2.1.3. Grup Türleri

Alman Sosyolog Ferdinand Tönnies'in eserlerinden biri olan "Gemeinschaft und Gesellschaft", cemaat ve cemiyet olarak grupları iki başlık halinde açıklamıştır. Cemaat (Gemeinschaft), daha çok geleneksel toplumlarda görülen küçük ve daha fazla duygu yüklü gruplara denir. Genel olarak ihtiyaçları karşılamaya yöneliktir. Grubun küçük olması sebebiyle kişiler birbirini iyi tanırlar. İlişkiler dostça ve samimidir. Cemiyet ise, sanayileşme ve endüstriyellemenin etkisiyle ortaya çıkan toplumsal ve mesleki gruplardır. İlişkiler grup içinde çıkara dayalı, resmi ve soğuktur. Asıl amaç işi en iyi şekilde yapmaktır ve ilişkilerin ardında ekonomik ve politik çıkar bulunmalıdır. Emile Durkheim'da grubu organik ve mekanik olarak sınıflandırmıştır. Organik dayanışma cemiyetle, mekanik dayanışma ise cemaatle örtüşmektedir. Coloney ise grupları birincil ve ikincil olarak tanımlamıştır ve benzer bir ayrıma gitmiştir (Özkalp,

2014). Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere grup türleri farklı şekillerde yorumlanıp kategorize edilmektedir. Dolayısıyla farklı grup türleri bulunmaktadır. Günümüzde grup türlerini saldırgan grup, paniğe kapılmış grup, amaçlı grup, anlamlı grup, psikolojik etki grupları, pankart grupları ve eylem grupları şeklinde sınıflandırmak mümkündür (Kavas, avys.omu.edu.tr).

2.1.3.1. Saldırgan Grup

Saldırganlık kavramı, Türk Dil Kurumu sözlüğünde; “Bireyin kendi düşünce ve davranışlarını dıştaki direnmelere karşı, zorla karşısındakine benimsetme çabası” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2022).

Saldırgan gruplar bilinçli ve planlı eylemlerde bulunan gruplardır. Saldırgan grupların öncelikli hedefleri terör eylemlerini bir araç olarak kullanıp devletin anayasal düzenini bozmaya çalışmaktır. Din, mezhep çatışmaları, ayaklanmalar, cezaevi isyanları gibi planlı ve bilinçli eylemler gerçekleştirmektedirler. Saldırgan gruplar güvenlik görevlilerine karşı çatışmaktan çekinmezler, gerektiğinde saldırıya geçerek zarar vermeye çalışırlar (Okur, 2015, s.17).

2.1.3.2. Paniğe Kapılmış Grup

Bu grup türünde genel olarak panik, korku havası hakimdir. Heyecan duygusu ile şuursuz bir şekilde hareketler ederler. Kendileri için güvenilir bir yere ulaşmak adına davranışları kontrolsüzdür ve her şeyi yapabilecek kapasitededir. Paniğe kapılan grupta bireyler yalnızca kendini düşünürler. Bu durum nedeniyle grup bireylerinin başkalarına veya kendilerine zarar verme olasılıkları çok yüksektir ve bunların yönlendirilebilmeleri çok zordur (Okur, 2015, s.18).

Paniğe kapılmış gruplar farklı etkenlere bağlı olarak ortaya çıkabilirler. Deprem, sel, yangın gibi doğal afetler sırasında binaların yıkılması veya yıkılacağı endişesi, yangın esnasında alevlerin topluluğun etrafını sarması, topluluk içinde atılan patlayıcı maddeler, kapalı bir yerde bulunan topluluğa yangın veya bomba ihbarının yapılması grubun paniğe kapılmasına yol açacaktır. Böyle grupların yönlendirilmesi oldukça zordur (Keskin, 2012, s.27). Bu durum farklı güvenlik ihlallerinin ortaya çıkmasına veya yaşanabilecek olayların istenmeyen seviyelere gelmesine neden olabilir.

2.1.3.3. Amaçlı Grup

Amaçlı gruplar belirli amaçları bulunan gruplardır. Grubun harekete veya eyleme geçmesini tetikleyen temel unsur grubun amaçlarıdır. Boykot veya işgal eylemleri grubun ortak amaçlarına ulaşmak için kullanılan yöntemlerdendir. Amaçlı gruplar kendi amaçları doğrultusunda faaliyet gösterdikleri için amaçlarının dışına pek çıkmak istemezler (Keskin, 2012, s.27).

Amaçlı gruplar, hedeflerine ulaştıklarında eyleme geçirdikleri davranışları sonlandırırlar. Aslında genel amaçları zarar vermek değildir ancak hedefleri doğrultusunda karşı grubun hedeflerine ulaşmadaki çaba ve gayretine göre zarar verme eğilimleri değişim gösterebilmektedir (Özkalp, 2014, s.297).

2.1.3.4. Anlamlı Grup

Anlamlı gruplar genel olarak kanunlara saygılı olan ve belirli amaçlar doğrultusunda bir araya gelen gruplardır. Üyeleri arasında devamlı bir etkileşim ve iletişim bulunmaktadır. Üyeler arasında ortak heyecan ve duygu hâkimdir. Taraftar grupları, siyasi partiler, cami cemaatleri, bu gruba örnek olarak verilebilir. Ancak provokasyon olursa yasa dışı, kanunsuz eylemler gerçekleştirebilirler. Bu noktada grup lideri kilit rol oynamaktadır (Keskin, 2012, s.27-28).

2.1.3.5. Psikolojik Etki Grupları

Psikolojik etki grupları genelde topluluğun dışında kalmayı tercih eden gruplardır. Psikolojik olarak kolluk kuvvetlerinin dikkatini başka yere çekme stratejisi için çalışırlar. Psikolojik etki gruplarının yapmış oldukları eylemler ile asıl ulaşmak istedikleri amaçlar farklılık gösterebilir. Grubun amacı, karşısındaki kolluk görevlilerinin dikkatini başka alana yönlendirmek ve asıl hedefleri doğrultusunda grubun kalan diğer üyeleri tarafından arka planda daha rahat eylem alanı oluşturmaya çalışmaktır. Hedef şaşırtma şeklinde faaliyet gösteren bu grup türü, farklı eylemlerin veya olayların yaşanmasına zemin hazırlayan gruplardır (Keskin, 2012, s25).

2.1.3.6. Pankart Grupları

Pankart grupları değişik slogan içeren, bayrak, flama ve pankartlar eşliğinde eylemlerini gerçekleştiren gruplardır. Pankart ve flama üzerindeki sloganları grubun ideolojik düşüncesini ya da savundukları grubun amacı ile ilgili yazılardır (Kesgin, 2004, s.27).

Pankartlar, flamalar insanların düşüncelerini aktarmada kullandıkları yazılı materyallerden birisidir. Grubun verilmek istenen mesajını iletmeye yarayan klasik araçlardan birisidir. Görsel olarak da hedef kitlelere hitap edebilen bu materyaller, geçmişten günümüze kadar her dönemde siyasal aktörlerin ve siyasal partilerin seçim süreçlerinde sürekli başvurduğu araçlar arasında yer almaktadır. Grubun savunduğu düşünceler pankart, flama, broşür gibi materyallerle, kısa ve özlü bir biçimde, birtakım semboller ve simgelerden de yararlanılarak hedef kitleye hızlıca aktarılabilir (Mursül, 2022, s.6).

2.1.3.7. Eylem Grupları

Eylem grupları saldırgan gruplardır ve özel olarak yetiştirilmişlerdir. Bu gruplar bir amaç uğruna karşılarında hedef olarak belirlediği kişilere karşı baskı uygulamak amacıyla örgütlenmiş insan topluluklarından oluşmaktadır. Topluluğu yönlendirerek saldırıya geçmesini sağlama, toplumsal olayın gerçekleştiği ortamdaki tansiyonu yükseltme gibi görevleri bulunmaktadır (Yıldırım ve Geçikli, 2020, s. 66).

Eylemci gruplar, amaçlarına ulaşmak için genel olarak fiziksel bir eylemin varlığını istemektedirler. Her ne kadar medyayla ilişkiye geçme, boykot, dilekçe ve imza kampanyası, toplantı düzenleme, bildiri dağıtma gibi yolları kullansalar da asıl amaçları hayatın olağan akışına müdahale ederek dikkat çekmek ve seslerini duyurmaktır. Bu gruplar çoğunlukla oturma eylemi, trafiği engelleme, halkın yoğun olduğu yerlerde izinsiz olarak yolları trafiğe kapatma, ateş yakarak yol kesme gibi çeşitli iletişim taktikleri geliştirerek kitleleri etkilemeye veya değiştirmeye çalışırlar.

2.1.4. Toplumsal Olaylarda Grup

Grup bireyin davranışları üzerinde etkili olan bir oluşumdur. Grup, bireyleri iyi ya da kötü yönde etkileyebilir ve bireyin nasıl davranması gerektiği konusunda yönlendirici olabilir (Sayan ve Sert Özen, 2023, s.270). Dolayısıyla grup, bireylerin tutumlarının değişimine etki etmekte ve riske girme eğilimini artırmaktadır. Normal şartlarda yalnız olduğunda sergilemeyeceği davranışlar birey tarafından grup içerisinde sergilenebilir (Koç ve Güldibi, 2014, s.235). Bu durum grup halindeki bireylerin toplumsal olaylara neden olabilmelerini sağlayabilmektedir.

Meydanlarda, caddelerde, toplantı salonlarında irili ufaklı oluşan gruplar, bir amaca ulaşmak, bir şeyi engellemek, bir konuya dikkat çekmek veya bir şeyin olmasını

sağlamak amacıyla bir araya gelmişlerse, 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu açısından bir toplumsal olay oluşturmuş olurlar. Toplumsal olaylar davranış bakımından çok değişiklik gösterebilmektedir. Ortak bir amaç için birleşmiş grubun tansiyonu, genel olarak yüksek seviyededir. Grup psikolojisi ve atmosferi ile insanların özgüven ve cesaret duyguları üst seviyeye ulaşmaktadır. Bunun etkisi ile kişiler yalnızken yapmayacakları pek çok davranışı ve eylemi yapabilir hale gelmektedir. İnsanların grup ortamında bilinçaltındaki bastırılmış duyguları gün yüzüne çıkararak, sorumluluk duyguları zayıflayıp, yok olmaktadır. Grup ortamında mantıktan ziyade duyguların ön planda olması dikkat çekmektedir. Grup hareket planının kime karşı, nasıl ve ne zaman yapılacağı ile ilgili hususlar daha çok grup liderinin davranışlarına bağlıdır. Bazen grubun içindeki bu heyecan duygusu öylesine üst seviyeye ulaşır ki, grup liderinin ufak bir emriyle çok büyük eylemler ve hareketler gerçekleşebilmektedir (Kurt ve Yoş, 2010, s. 20).

2.2. Kalabalık Kavramı

Kalabalık, bir arada yaşama ve toplumla ilişkili bir kavramdır. Toplum, sınırları belli bir doğal çevrede ortak amaçlar için bir araya gelen, birbiri ile sağlam ilişki, işbirliği ve dayanışma içinde olan insanlardan oluşan kümelerdir. Toplum, belirli bir bölgede yaşayan insanların ortak bir yaşayış tarzını bölüştükleri en büyük insan grubudur. Kalabalık, toplum kavramını da içine alan ve toplum ile benzer niteliklere sahip olan bir kavramdır (Ülken, 1969, s. 159).

Toplum kavramı ile yakından ilişkili olan kalabalık, çok sayıda insanın bir araya gelmesiyle oluşan insan topluluğu olarak tanımlanmaktadır. Kalabalık, ortak bir görüş doğrultusunda hareket eden, aynı heyecanı yaşayan, düzenli örgütlenmeyen ve sürekli olmayan insanlardan oluşan topluluktur (Aydın, 2015, s.251). Kalabalık, “fiziksel olarak veya mekânsal olarak birbirine yakın olmalarına rağmen karşılıklı ilişkiler bulunmayan aralarında ortak amaç, hedef, normlar olmayan insan topluluklarıdır” (Sayan ve Sert Özen, 2023, s.273). Diğer bir tanıma göre kalabalık, aralarında gerçek anlamda bir bütünlük bulunmayan, farklı kültürel değerlere sahip, aynı kültür içinde kimliğini bulamayan bireylerden oluşan yapıdır (Töre, 2004, s.55).

Kalabalık kavramı çeşitli kaynaklarda sosyal grup veya yığın kavramlarıyla da ifade edilmektedir. Gündelik hayatta kullanılan dilden farklı olarak düşünüldüğünde tesadüfen bir araya gelmiş, yan yana ve birlikte bulunan, beraberce yürüyen insanlar

sosyal grup olarak tanımlanmaktadır. Sosyal grupta insanlar arasında bir etkileşim bulunmaktadır ve mensubiyet duygusu gelişmiştir. Kalabalık ise insanlar arasında etkileşim ve mensubiyet duygusunun gelişmediği insan topluluğunu ifade etmektedir. Kalabalık ile karıştırılan bu kavramlar aslında kalabalık kavramı çatısı altında bulunmaktadır ve kalabalık kavramı ile yakın anlamlara gelmektedir (Sevindik, 2005, s.20).

2.2.1. Kalabalıkların Oluşumu

Kalabalık, insanların bir amaca hizmet etmek için veya rastgele bir araya gelmesi ile oluşan topluluk, grup ya da kitledir. Ortak düşüncelerle hareket eden ve aynı duygu ve heyecanı taşıyan, teşkilatsız ve sürekli olmayan, kendi kendine oluşan insan yığınları (toplulukları) kalabalık olarak ifade edilmektedir. Kalabalık genel olarak rastgele bir araya gelen insanlardan oluşmaktadır. Kalabalığı oluşturan bireyler, birbirlerini tanımadan ve habersiz olarak bir araya gelebilecekleri gibi aralarında herhangi bir iletişim bulunmadan aynı arzu ve isteklerle ortak bir alana duyulan ilgi doğrultusunda da bir araya gelebilirler. Dolayısıyla kalabalığı oluşturan bireyleri bir araya getiren neden her ne olursa olsun ortak noktaları rastgele bir araya gelmiş olmalarıdır.

Tamamen rastlantısal bir şekilde, “kalabalık” içerisinde kendini bulan bireylerin, bu bütünü oluşturan diğer bireylerle beraber karşılaşmış oldukları zor, tehlikeli durumlarda, korku ya da nefret durumlarında birlik ve beraberlik duygusu üst seviyeye çıkmaktadır. “Çünkü nefret edilen yerde, aynı hisleri duyanlara karşı sevgi hisleri doğmaktadır. Bunun için hakiki veya sun’i bir düşmanlığın varlığı lüzumlu bulunmaktadır” (Russell, 2008, s.43).

Rastlantısal şekilde bir araya gelen bireylerin güç birliği, onlara dahil olan diğer üyelerin dolayısıyla da bu birliğin güçlenmesine yol açar. Tarihte kalabalık kavramına yüklenen anlamlar incelendiğinde, zaman dilimine bağlı olarak kavramın farklı anlamlar kazandığı ve bulunduğu zamandaki değişkenlerden etkilenerek şekil aldığı görülür.

Kalabalıkların oluşması bölgeden bölgeye insanların kültür yapısı, ideolojisi, yaşam standartları gibi birçok faktöre göre değişim göstermektedir. Bu açıdan konuya baktığımızda basit olarak kalabalık oluşumu, insanların ilgi duyacakları bir etkinlik ya

da tam tersi dikkatini çekecek bir toplumsal olay etrafında öbek halinde bir araya gelmeleri şeklinde olmaktadır.

2.2.2. Kalabalıkların Özellikleri

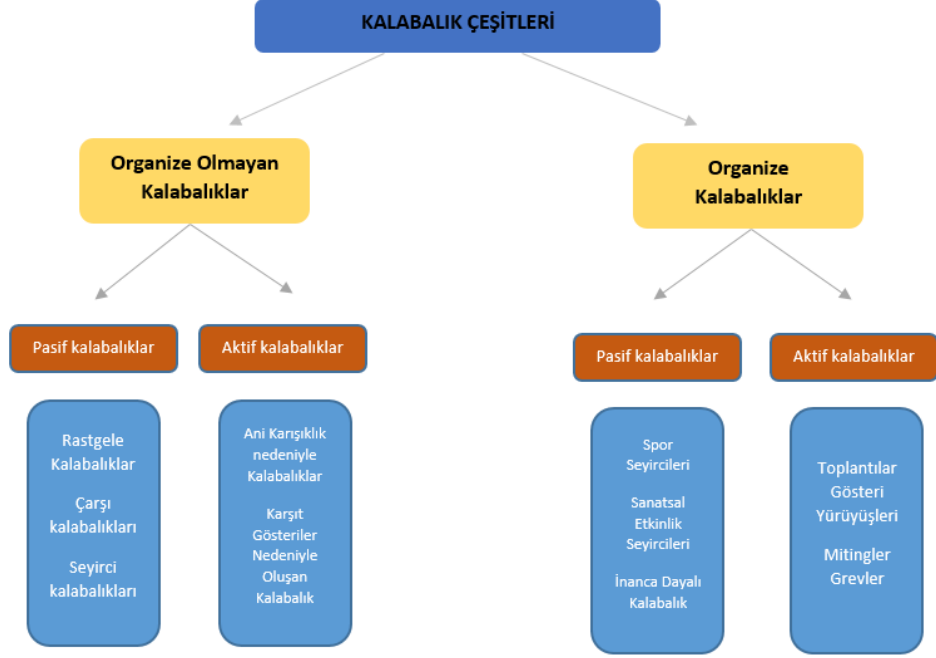
Kalabalık, farklı şekillerde oluşan ve bazı özellikleri bulunan bir olgudur. Kalabalığın genel özellikleri aşağıdaki şekilde açıklanabilir (Kocaoğlu, 2009, s.47; Keskin, 2012, s.9; Özel Güvenlik Temel ve Yenileme Eğitimi, 2022, s.196):

- Belirli ve dar alanda yer alır.
- Aralarında işbölümü yoktur.
- Birbirlerini tanımazlar, ilişkileri en alt düzeydedir.
- Birbirlerine karşı sorumluluk veya itaat zorunluluğu hissetmezler.
- Tedirgin ve duygusaldırlar.
- Kalabalıklar genellikle tesadüfen ve günlük ihtiyaçlarını gidermek için bir araya gelirler, bu birliktelik geçici ve kısa sürelidir.
- Ortak yönleri sadece gelip geçici heyecanı paylaşmalarıdır.
- Yasalara veya kurallara genellikle saygılı olurlar. Dolayısıyla kontrol altında tutulmaları da kolaydır.

2.2.3. Kalabalık Türleri

Kalabalık kavramı incelediğinde kendi içinde alt gruplara ayrıldığı görülmektedir. Kalabalık, en genel haliyle organize olmayan kalabalık ve organize kalabalık şeklinde iki gruba ayrılmaktadır. Bu iki kalabalık çeşidi de kendi içinde pasif kalabalıklar ve aktif kalabalıklar olarak sınıflandırılmaktadır (Kocaoğlu, 2009, s.55-56; Özel Güvenlik Temel ve Yenileme Eğitimi, 2022, s.190).

Şekil 1.: Kalabalık Çeşitleri

(Özel Güvenlik Temel ve Yenileme Eğitimi, 2022, s.196)

2.2.3.1. Organize Olmayan Kalabalıklar

Organize olmayan kalabalıklar, ortak özellikleri olmayan insanların sadece aynı olaya katılmaları sonucu oluşan kalabalıklardır. Organize olmayan kalabalıklar, tamamen tesadüfi, plansız, geçici bir süreliğine bir araya gelmiş, ortak bir amaç için toplu hareket etmeyen insan yığınları olarak tanımlanabilir. Organize olmayan kalabalıklar kendi içerisinde pasif ve aktif kalabalıklar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Tosun, 2022, www.academia.edu).

Organize olmayan pasif kalabalıklar: Çarşı, mahalle gibi yerlerde meydana gelen bir olayı seyreden, yığın içinde bulunmanın dışında ortak hareket iradelerinin olmadığı topluluklardır. Plansız, yardıma hazır durumda ve hareketleri denetimsiz gruplardır. Maddi ve manevi aralarında bir bağ bulunmayan, tamamıyla tesadüfler sonucu, geçici süreliğine bir araya gelen, toplu ortak irade ile davranış arz etmeyen ve sadece yoğun insan kalabalığı olan topluluklardır. Bu tip kalabalıklar bir şeye karşı kısa süreli ilgi duyarlar. Aralarında bir amaç beraberliğini sağlayan psikolojik bağ

olmadığı için gelip geçicidir (www.hedef54guvenlik.com). Buna bir inşaat alanında meydana gelen iş kazasını merak eden ve izlemeye gelen kalabalığı örnek olarak verebiliriz.

Organize olmayan aktif kalabalıklar: Ani gelişen bir olay veya durum için daha önce toplanmak hususunda plan birliği bulunmayan ve o an için rastgele biriken kalabalıktır. Olay çıkarma olasılığı yüksek olan kalabalık türüdür (Tosun, 2022, www.academia.edu). Bu kalabalık türünün birliktelikleri yapmış oldukları eylemin ilerleyen safhalarında daha da güçlenmektedir. Eylem konusu olayın ilk başlangıç aşamasında kalabalık tamamen birbirlerinden bağımsızdır. Ancak reaksiyon gösterdikleri konu tüm kalabalık için ortak hedefdir. Organize olmayan aktif kalabalıklar ani karışıklıklar nedeniyle ve karşıt gösteriler sonucu oluşan kalabalıklar şeklinde iki grupta açıklanabilir.

Ani karışıklıklar nedeniyle oluşan kalabalıklar genel olarak kendi içinde iki gruba ayrılırlar (Tosun, 2022, www.academia.edu). Birinci tür kalabalıklar daha önceden planlanan bir organizasyon için insanların bir araya gelmeleri neticesinde oluşan kalabalıklardır. Provoke edilebilme ihtimalleri vardır. İkinci tür kalabalıklar ise sosyal yapıları nedeniyle kışkırtılmaya elverişli bireylerin çoğunlukta olduğu bölgelerde meydana gelebilir.

Karşıt gösteriler sonucu oluşan kalabalıklar ise iki karşıt grubun birbirlerine yakın yerlerde gösteri yapmaları sonucu oluşan kalabalıklardır. Görevliler karşıt gösteri yapanlara hangi amaçla olursa olsun, izin vermemelidir. Bu tür gruplar görevlilere devlet yanlısı tavırlarıyla görevliden müsamaha göstermesini bekleyebilirler.

2.2.3.2. Organize Kalabalıklar

Organize kalabalıklarda insanlar özel birtakım amaçlar için bir araya gelerek mevcut kurallara uygun davranış göstermektedirler. Bu kalabalık türünde kalabalığın oluşumuna neden olan bazı unsurlar bulunmaktadır ve insanlar bazı nedenlerden dolayı bir araya gelmektedirler. İnsanları bir arada bulunmaya iten nedenler farklı olabilir. Lakin insanların kalabalık kitleler halini alması bilinçli gerçekleştirilen bir eylemdir. Dolayısıyla organize kalabalıklar belirli bir neden ile bilinçli bir şekilde gerçekleşen kalabalıklardır. Organize kalabalıklar kendi içerisinde pasif ve aktif kalabalıklar olarak ikiye ayrılırlar (Tosun, 2022, www.academia.edu).

Organize pasif kalabalıklar: Belirli bir amacı olan ve kurallara uygun davranışlar sergileyerek bir araya gelen bireylerden oluşan kalabalıklardır. Spor veya sanatsal etkinlik için bir araya gelen insanlardan oluşan kalabalıklar organize pasif kalabalıklara örnek olarak gösterilebilir (Zencirkıran, 2018, s.54-60; Akt. Ağın, 2022, s.500).

Organize aktif kalabalıklar: Belirli amaçları olan ve bu amaçlar doğrultusunda halkı bilgilendirmek ve kamuoyu oluşturmak üzere toplanan kalabalık türüdür. Bu kalabalık türüne toplantı, gösteri yürüyüşü, miting alanında bulunan bireyler örnek gösterilebilir (Özkalp, 2014, s. 297).

Organize aktif kalabalıkları kendi içerisinde grup bireylerinin saldırganlık veya ılımlı olma durumlarına göre ilgiye dayanan, seyirci ve saldırgan kalabalık olarak gruplara ayrılırlar (Kocaoğlu, 2009, s.55-56).

İlgie Dayanan Kalabalık: İlgileri belirli bir alanadır. Mesela şarkı söylemek, dans etmek üzere toplanmış insanların oluşturduğu kalabalık buna örnek gösterilebilir.

Seyirci Kalabalık: Ortak bir ilgi veya merak vardır. Bunun etkisi ile toplanan insanların oluşturduğu kalabalıktır.

Saldırgan Kalabalık: Bu türdeki kalabalık genel olarak kanunlara aykırı hareket etme isteği olan, ancak aralarında örgütsel birliği olmayan gruplardır. Bu türde kalabalıkların içerisine sızarak örgütlenme faaliyetlerinde bulunabilirler. Bu durumda grup saldırıya geçme eğiliminde bulunabilir.

2.2.4. Kalabalık ve Grup Arasındaki İlişki

Kalabalık ve grup kavramları, sosyoloji ve psikoloji literatüründe sıkça kullanılan terimlerdir. Her iki kavram da birden fazla bireyin bir araya gelmesiyle ilgilidir, ancak aralarında belirgin farklar vardır. Kalabalık ve grup arasındaki temel fark, yapı, amaç, süreklilik ve bireyler arasındaki etkileşim seviyesidir. Bu iki kavram, sosyal dinamiklerin ve bireylerin topluluk içindeki davranışlarının anlaşılmasında önemli bir rol oynar (AREM/İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi, 2007, s. 5-6).

Kalabalık ve grup, insanların bir arada bulunmalarından hareketle ortaya çıkmaktadır. Bu durum her iki kavramın birbiriyle karıştırılmasına neden olmaktadır. Geline seviyede bazen bir grup kalabalık olarak nitelendirilebilirken bazen de

kalabalık, grup olarak adlandırılabilir. Oysa kalabalık ve grup olguları farklı alanlara denk düşmektedir.

Kalabalık ile grup arasındaki temel farklardan biri “tanım” ve “oluşum” noktasındadır. Kalabalık, fiziksel olarak bir araya gelmiş, genellikle belirli bir amacı veya özelliği paylaşmayan insanların topluluğudur. Kalabalıkların ilişkileri genellikle geçicidir ve belli bir yapıları yoktur. Buna karşılık grup, ortak bir amaç veya ilgi etrafında bir araya gelmiş, belli bir yapıya sahip olan bireylerin topluluğudur. Grup üyeleri arasında belirgin roller, ilişkiler ve beklentiler vardır (Arda ve Çalışkan, 1998, s.30).

Kalabalık ile grup arasındaki ikinci fark “süreklilik” ve “istikrar” ile ilgilidir. Kalabalıklar genellikle kısa sürelidir. Bir konser, miting veya olay sonrasında dağılırlar. Gruplar ise belirli bir süre boyunca bir arada kalma eğilimindedir. Üyeler arasındaki ilişkiler, ortak amaçlarını gerçekleştirmek için sürekli bir yapıya sahip olabilir (Gönüllü, 2001, s.191).

Kalabalık ile grup arasındaki temel farklardan biri de davranış ve etkileşim hakkındadır. Kalabalıkların davranışları, genellikle bireylerin bağımsız kararlarından ziyade, anlık tepkiler ve etkileşimlerden oluşur. Bu nedenle kalabalıkların davranışları tahmin edilemez ve bazen irrasyonel olabilir. Gruplar, belirli normlar ve kurallar etrafında hareket eder. Grup üyeleri, grubun amaçlarına ulaşmak için birlikte çalışır ve etkileşir (AREM, 2007, s.5-6; Sayan ve Sert Özen, 2023, s.273; Kağıtçıbaşı, 2014, s.272).

Kalabalık ile grup arasındaki bir başka fark liderlik ve organizasyon ile ilgilidir. Kalabalıklarda genellikle belirgin bir lider yoktur. Ancak bazen bireyler, kalabalığı belirli bir yönde hareket etmeye teşvik edebilir. Gruplarda ise genellikle belirgin liderler vardır. Liderler, grubun amaçlarına ulaşmasına yardımcı olmak için görev alır (Genç ve Demirdöğen,1995, s.35-40; Akt. Ağın, 2022, s.496; Le Bon, 2020, s.118).

Kalabalık ile grup arasındaki farklardan bir diğeri ise aidiyet ve kimlik olguları ile ilgilidir. Kalabalıkta bulunan bireyler, kalabalığın kendisiyle güçlü bir kimlik veya aidiyet hissi taşımazlar. Grup üyeleri ise, genellikle gruplarına duydukları aidiyetle tanımlanırlar. Ortak amaçlar ve değerler, grup üyeleri arasında güçlü bir bağ ve kimlik duygusu oluşturur (Arda ve Çalışkan, 1998, s.30).

Kalabalık ile grup arasındaki diğerk bir fark, kalabalıkta topluluk bilinci gruba göre daha azdır. Toplu hareketler genelde bilinçli ve planlı olarak gerçekleşmektedir. Belirli bir amaç, plan, iş bölümü ve teşkilatlanma sayesinde toplu grup hedeflediği amaç doğrultusunda daha verimli bir şekilde yönlendirilecektir. İnandırma; ödüllendirme, zor kullanma şeklinde farklı yöntemlerle sağlanmaktadır (Kocaoğlu, 2009, s.48).

Kalabalık ile grup arasındaki diğerk bir fark, kalabalığın genellikle bilinçsiz, grubun ise bilinçli bir şekilde oluşmasıdır. Kalabalığı oluşturan bireyler genellikle kendiliğinden bir arada bulunan insanlardır. Grubu oluşturan bireyler ise isteyerek ve bilinçli bir şekilde bir araya gelmektedir (Kocaoğlu, 2009, s.48).

Kalabalık ile grup arasındaki fark son olarak, kalabalıkların oluşumunda herhangi bir ortak amacın bulunmamasıdır. Grubun oluşumunda ise bir araya gelen insanların ortak bir amacı bulunmaktadır.

2.2.5. Kalabalığın Gruba Dönüşmesi

Kalabalık ve grup kavramları birbirlerini etkileyen iki temel kavramdır. Kalabalığı oluşturan insanların zaman geçtikçe birbirini tanıma ihtimalleri artmakta ve ortak noktaları çoğalmaktadır. Birbirlerini tanımaya başlayan insanların özellikleri, hassasiyetleri ve rahatsızlıkları ortak bir payda halini almaktadır. Sürecin sonunda kalabalık halinde bağımsız bir şekilde bulunan bireyler yaşanan ortak amaçlar doğrultusunda davranışlar sergilemekte ve gruba dönüşmektedir. İnsanların kalabalık halden grup haline gelmesi onlarda bazı davranış ve amaç değişikliğine de neden olmaktadır. Bu durum iki kavramın farklı özelliklere sahip olmasını beraberinde getirmektedir. Grup ortak bir amaç için çabalarırken kalabalıkta böyle bir birliktelik yoktur. Kalabalık gruba dönüşürken birtakım aşamalardan geçmektedir. Grup kalabalığın daha organize olmuş, planlı ve programlı hareket eden, kendi içinde bir sistemi olan ve dışarıdan bu sisteme müdahalenin daha zor olduğu birliktelik halindedir.

Kalabalığın gruba dönüşmesinde liderlik temel öncelikli unsurlardan biridir. Lederer kalabalığın normal şartlarda bilinçli değil, duygusal ve pasif bir şekilde hareket ettiğini ancak bir lider tarafından aktif hale getirilebileceğini ifade etmiştir (Haçerlioğlu, 1996, s.225). Çünkü her grupta grubu yönlendiren, grubun amaçları doğrultusunda faaliyet göstermesini sağlayan bir lider bulunmaktadır. Bakan ve Bulut'a göre lider, başkalarının etkileme ve yürütme sürecini gerçekleştiren kişidir

(2004, s. 153). Kalabalık içerisinde kalabalığı yönetecek ve kalabalığa yön verecek bir liderin bulunması halinde kalabalık amaç birliği sağlayarak belirli bir hedefin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyet gösterecektir. Bu durum kalabalığın gruba dönüşmesini beraberinde getirecektir. Bir kalabalığın gruba dönüşebilmesi için grup lideri olarak seçilen ya da belirlenen kişinin bazı özelliklere sahip olması gerekir. Bu özellikler sayesinde lider, grup bireylerini etkileyerek grup bilincini inşa etmeye ve birlik ve beraberlik duygusunu ön plana çıkarmaya çalışmalıdır. Kalabalığın gruba dönüşme aşamasında etkili olan liderde bulunması gereken özellikler şunlardır (Tosun, 2022, www.academia.edu):

İnandırma (İkna Etme): Grup lideri öncelikle grup heyecanını yüksek seviyede tutmak, yapılacak şeyleri açıklamak, çevreye güçlü görünmek, desteklendiklerine üyelerini ve çevreyi inandırmak ve eylemlerin haklı yönlerini göstermek amacı ile gerekli telkin ve konuşmalar yaparak grup bilincini sağlamaya çalışmaktadır.

Ödüllendirme: Ödüllendirmenin farklı yolları vardır. Ödüllendirme maddi ve manevi olarak iki şekilde de olabilir. İnsanların ihtiyaçları farklılık göstermektedir. Kimisinin maddi kimisinin manevi ihtiyacı bulunmaktadır. Grup liderleri, üyelerini iyi tanıdığı için ihtiyaç durumlarını bilir ve buna göre hareket eder. Grup üyelerinin de ihtiyaçları karşılandığı zaman, lidere bağlılıkları artar ve mutlak itaat gösterirler.

Zor Kullanma: Grupta heyecan ve duygusallığın hakim olduğu durumlarda geçerli olan bir yöntemdir. Grup üyelerinden biri grubun kurallarına uymadığında lider, grup disiplinini sağlamak ve korumak için değişik şekilde üyelere baskı yaparak, kurallara uymasını sağlamaya çalışır. Bu baskı farklı şekillerde olabilir. Örneğin diğer üyelerin heyecan duygusunu arttırarak kurala uymayan üyeyi grup dışına iter, psikolojik yalnızlığa mahkûm eder veya tehdit, işkence, şantaj ve öldürme gibi farklı metotları uygulayabilmektedir.

2.2.6. Türkiye’de Kalabalık Yönetimi ile İlgili Yasal Düzenlemeler

Türkiye’de kalabalık yönetimi farklı yasal düzenlemeler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Kalabalık yönetimi konusunda İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan “Kalabalıkların Yönetimine İlişkin Yöntemler ve Standartlar” bu konudaki temel metindir. İlgili metinde kalabalık yönetiminin ne olduğuyla ilgili ve kalabalık yönetiminin gerçekleştirilebilmesi hususunda önemli bilgiler bulunmaktadır. İlgili metin, kalabalık yönetimini dört farklı şekilde sınıflandırmıştır. Bu doğrultuda

kalabalık yönetimi, ani gelişen olaylarla ilgili düzensizlik, tek konulu eylem ve gösteriler, yasal toplumsal etkinlikler ve kanuna aykırı toplumsal etkinlikler şeklinde açıklanmıştır. Bunun dışında Türkiye’de doğrudan kalabalık yönetimine dair bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Lakin farklı yasal düzenlemelerde kalabalık yönetiminin gerçekleştirilmesine dair önemli bilgilere ulaşmak mümkündür.

Türkiye’de kalabalık yönetimine dair bilgiler içeren yasal düzenlemeler incelendiğinde, ilgili düzenlemelerin özellikle toplu etkinlikler, gösteriler, mitingler ve sportif organizasyonlar gibi büyük kitlelerin bir araya geldiği ortamlarda alınması gereken güvenlik önlemlerini ve bu etkinlikleri düzenleyenlerin sorumluluklarını açıkladığı görülmektedir. Bu bilgiler ışığında Türkiye’de kalabalık yönetimiyle ilişkili yasal düzenlemeler aşağıdaki gibidir:

- Türkiye’de kalabalık yönetimi konusunda temel yasal dayanağı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası oluşturmaktadır. Doğrudan kalabalık yönetimine dair bilgiler içermese de Anayasanın 34. maddesinde kalabalığa neden olan durumların (toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı) yönetimi konusunda genel çerçeve belirtilmiştir.
- Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu: Bu kanun, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin nasıl yapılacağını, bu tür etkinliklerde alınması gereken güvenlik önlemlerini ve katılımcıların hak ve sorumluluklarını düzenler.
- Spor Müsabakaları Güvenliği Kanunu: Türkiye’de spor müsabakalarında alınması gereken güvenlik önlemlerini, stadyumlarda taraftar ve seyirci yönetimini, cezai yaptırımları ve ilgili diğer düzenlemeleri içerir.
- Belediye Kanunu ve İlgili Yönetmelikler: Belediyelerin, şehir içerisinde büyük kitlelerin bir araya gelebileceği etkinliklerin düzenlenmesi, trafiğin yönlendirilmesi ve benzeri konulardaki sorumluluk konularını içermektedir.
- Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu: Polis teşkilatının toplantı, gösteri ve benzeri kalabalık etkinliklerdeki rolünü, yetkilerini ve sorumluluklarını içermektedir.
- Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun: Özel güvenlik firmalarının ve personelinin yetki, görev ve sorumlulukları bu kanunla düzenlenmiştir.

Büyük etkinliklerde veya toplu organizasyonlarda özel güvenlik personelinin rolü ve sınırları yine bu kanuna dayanarak belirlenir.

- Sivil Toplum ve Dernekler Kanunu: Sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği etkinliklerde alınması gereken önlemler ve bu organizasyonların yasal sınırlarını düzenleyen kanundur.

İlgili yasal düzenlemeler Türkiye’de kalabalık yönetimi konusunda gerekli bilgileri içeren düzenlemelerdir. Yasal düzenlemeler, kalabalıkların yönetimi ve toplumsal düzenin tesisi konularında başlıca önemli metinlerdir. Türkiye’de kalabalıkların yönetimi ile ilgili yeterli düzeyde yasal metnin bulunduğu ifade edilebilir.

2.3. Kalabalık Yönetimi

Kalabalık yönetimi, yönetim teknikleri ile gerçekleştirilebilecek bir alandır. Çağdaş yönetim türlerinden biri olarak ifade edilen kalabalık yönetimi (Aydın, 2015, s.263), iyi bir yönetim süreci doğrultusunda başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilir. Yönetim, ilk insandan günümüze kadar varlığını korumuş kavramlardan biridir. Tarihsel süreçte sürekli olarak değişime uğrayan yönetim kavramı, 21. yüzyılda bilgi ve teknoloji alanındaki gelişmelerin etkisiyle, daha da küreselleşen bir kavram olarak, değişim ve gelişim göstermiştir (Başalan, 2019, s.17).

Yönetim kavramı, belirli bir hedef ve amaç için iş gücü kaynaklarını yönetme, onların bir kural ve düzen içerisinde organize olmasını sağlama işidir. Henry Fayol, yayımladığı “Genel ve Endüstriyel Yönetim” adlı eserinde yönetimi; gelecek zaman hakkında öngörü ve tahminde bulunma, bu doğrultuda elinde bulunan kaynakları planlama, örgütlenme ve kontrol faaliyetlerinin tümünü sağlama olarak tanımlamıştır (Fayol, 2012, s.33). Yönetim, belli bir amacın gerçekleştirilmesi için maddi kaynaklar, insan, mekân ve zaman gibi tüm faktörlerin en verimli şekilde kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 2012, s.39). Diğer bir tanıma göre yönetim, elde bulunan kaynakların, belirli bir hedefin gerçekleştirilmesi için planlı ve programlı olarak düzenlenmesi ve kullanılması sürecidir (Eryılmaz, 2001, s.3).

Yönetim faaliyeti bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç, insanların belirli amaçları gerçekleştirmek için iş birliği yapmaları ve amaç doğrultusunda daimi bir faaliyet göstermeleri ile sağlanabilmektedir. Şimşek ve Çelik’e (2012, s.3) göre

insanların ortak amaçlarını gerçekleştirmek için iş birliği içinde olmaları ve daha sonrasında ise iş paylaşımı yapmaları yöneten-yönetilen veya lider-izleyici şeklini almakta ve yönetim faaliyeti ortaya çıkarmaktadır.

Günümüzde insan nüfusunda meydana gelen artış hızlandıkça kalabalık kentler ve bölge sayıları da artmaktadır. Kalabalık yönetimi, sorumlu birimler ya da kişiler tarafından, insanların bilinçli veya bilinçsiz bir arada bulunduğu, kalabalık halinde oluşum gösterdiği yerlerde huzur, düzen ve kamu güvenliğini sağlayıcı tedbirlerin alınması amacıyla gerçekleştirilen tüm faaliyetleri kapsamaktadır.

Kalabalık yönetimi, büyük bir grup insanın, belirli bir yer veya mekandaki hareketlerini, davranışlarını ve faaliyetlerini kontrol etmek ve düzenlemek için sistematik olarak önlemlerin planlanması, organize edilmesi ve uygulanması anlamına gelir. Kalabalık yönetiminin temel amacı, katılımcıların denetlendikleri duygusuna kapılmadan etkinlikle ilgili olumlu tecrübeler yaşamalarını sağlamaktır. Kalabalık yönetimi bütün insan topluluğuna değil birey bazında katılımcılara odaklanmalıdır (Tokay Argan, 2012, s.120).

Kalabalık yönetimi, güvenli ve emniyetli bir ortam oluşturarak, panik ortamını ve hızlı kalabalık hareketlerini önlemek amacıyla sayıca fazla insan toplantılarının planlanması, organize edilmesi ve izlenmesine yönelik oluşturulan sistematik bir süreçtir. Kalabalık yönetimi, eylem, ayaklanma gibi olumsuz durumları önceden tahmin edip planlamasını yapma ve bunlarla ilişkili risklerin tespitini gerçekleştirme ve zarar azaltma sürecidir. Kalabalık yönetimi toplantı öncesinde başlar, toplantı boyunca devam eder ve toplantı veya etkinlik sonrasında kalabalık dağılımını sağlandıktan sonra sona erer (www.isarsoft.com).

İnsanların bir arada yaşama zorunluluğu farklı kalabalıkların oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum beraberinde güvenlik ihtiyacının sağlanmasını getirmektedir. Kalabalık yönetimi bu açıdan önemli bir ihtiyaç ve gerekliliktir (*Kalabalıkların Yönetimine İlişkin Yöntemler ve Standartlar*, 2022).

Kalabalık yönetimi, toplumsal düzenin sağlanmasında gerekli olan temel bir gerekliliktir. Kalabalık yönetiminin sağlanmadığı durumlarda kamu güvenliğinin zarar görmesi muhtemeldir. Bu durum kamu güvenliği ile kalabalık yönetimi arasındaki ilişkiden kaynaklanmaktadır. Çalışmanın devamında kalabalık yönetimi kamu güvenliği açısından detaylı bir şekilde incelenecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU GÜVENLİĞİ VE KALABALIK YÖNETİMİ

Kamu güvenliği, insanların temel hak ve özgürlüklerini huzur ve güven içinde kanunlarda belirtilen sınırlar çerçevesinde yaşaması durumudur. Kamu güvenliğinin sağlanabilmesi için insanların toplu halde bulunduğu veya aniden kalabalıklaşabilecek ortamların yönetiminin sağlıklı ve doğru yöntemlerle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Kalabalık yönetimi düzgün ve doğru müdahaleler ile yönetilmediği takdirde kamu güvenliğinde aksaklıklar yaşanabilir.

Günümüzde insan nüfusu artıkça kalabalık şehir sayıları da artış göstermektedir. İnsanların toplu ortamlarda bulunma olasılıkları bilinçli veya tesadüfi olarak yüksek orandadır. Bu durum kalabalık yönetiminin önemini artırmaktadır. Zira insanların yıllar geçtikçe teknoloji ve sosyal medyanın da yaygınlaşmasıyla birlikte toplumda yaşanan önemli olaylar ile ilgili haber alma hızları gün geçtikçe artmaktadır. Bu durum insanların eylem, tepki ya da haklarını aramak için toplu hale gelerek düşüncelerini dile getirmelerini daha hızlı hale getirmektedir. Gelineen seviyede sıradan bir kalabalık özelliği gösteren bireyler belirli amaçlar doğrultusunda hareket eden gruplara dönüşebilmekte ve kamu güvenliğini tehdit edici bir nitelik sergileyebilmektedir. Bu çerçevede kalabalık yönetimi ne kadar doğru ve hızlı olursa kamu güvenliği de o derecede doğru bir şekilde sağlanacaktır.

Çalışmanın bu bölümünde kamu güvenliği ve kalabalık yönetimi arasındaki ilişki, kalabalığın olaya ve toplumsal olaya dönüşmesi, kalabalık yönetimi açısından kamu güvenliğini tehdit edici temel unsurlar olarak olay ve toplumsal olayın kamu güvenliği üzerindeki etkisi ve kamu güvenliği açısından etkili bir kalabalık yönetiminin sağlanabilmesi için yapılması gerekenlerin neler olduğu açıklanacaktır.

3.1. Kamu Güvenliği ve Kalabalık Yönetimi İlişkisi

Daha önce ifade edildiği üzere kamu güvenliği, bir devlet yapısında kolluk hizmetleri ile halkın can ve mal güvenliğinin sağlanmış olmasıdır. Kamu güvenliği, devlet tarafından, kurumların, örgütlerin ve vatandaşların refahının ve huzurunun tehdit ve saldırılara karşı korunmasının sağlanmasıdır (Kızılyel, 2014, s. 63).

Kamu güvenliği ile kalabalık yönetimi birbiri ile bağlantılı ve yakın ilişkisi olan iki kavramdır. Günümüzde kamu güvenliği toplumun genelini ilgilendiren ve

daha çok insanların bir arada, topluluk olarak buldukları yerlerde ihtiyaç haline gelmiştir. Çünkü kalabalık yerlerde kamu güvenliğini sağlamak, eldeki kaynakları planlamak ve etkin biçimde kullanmak daha zordur. Bu açıdan bakıldığında aslında kamu güvenliğini sağlamanın çok önemli olduğu, kamu güvenliğinin ise etkin ve verimli bir kalabalık yönetimi ile mümkün olacağı ifade edilebilir.

Kalabalık yönetiminin kamu güvenliği ile ilişkisi üç farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki kamu düzeninin bozulmasıdır. Bir araya gelen irili ufaklı kalabalıklar kamu düzeninin bozulmasına neden olabilmektedirler. İkincisi, kamu huzursuzluğudur. Kalabalıkların bağırması, tezahüratta bulunması, şarkı söylemesi vb. davranışlar diğer insanların huzursuzlanmasına neden olabilir. Üçüncüsü ise isyandır. İsyan, kalabalığın başkalarına saldırması, malları tahrip etmesi vb. yöntemlerle şiddete başvurması durumudur (Kulkarni, 2018). Tüm bu durumlar kalabalıkların kamu güveninin bozulması üzerindeki etkisini oraya koymaktadır.

Dos Santos, çağımızdaki en önemli toplumsal sorunlardan birinin kamu güvenliğinin bozulması olduğunu savunmaktadır (Dos Santos, 2004; Akt. Gül, 2010, s. 170). İyi bir şekilde yönetilemeyen kalabalıklarda, insanların düzeninin aksayacağı, bunun sonucunda bazı toplumsal olayların meydana gelmeye başlayacağı ve kamu güvenliğinin yitirileceği bilinmektedir. Yaşanacak olaylar kamu güvenliğinin bozulması ile sonuçlanacaktır. Yerinde ve zamanında alınmayan tedbir ve güvenlik önlemleri sonucunda kamu güvenliğini sağlamak, önlemler almak zorlaşacaktır. Kamu güvenliğinin olmadığı kalabalık yerlerde insanların huzur ve güvenliği tehdit altındadır. İnsanlarda tedirginlik ve korku ön plana çıkmaktadır. İnsanların yaşam kalitesinde düşme meydana gelmektedir ve toplumun gelişimi yavaşlamaktadır. Bu durum daha önemli alanlar olan eğitim, sosyal yaşam ve ticaret alanlarında aksamaların ve bozulmaların meydana gelmesini ve nihayetinde toplumsal yaşamın tehlikeye girmesini sonuç vermektedir. Zira Müftüoğlu'ya göre güvensizlik ortamının devam ettiği toplumların ayakta kalabilmeleri güçtür (2005, s.143).

Günümüzde büyük şehirlerde insanlar, haklarını aramak ve taleplerini dile getirmek için toplu halde hareket ederek isteklerini eylemsel faaliyetlerle dile getirmeye çalışmaktadırlar. Bu, her geçen gün daha da yayılmaktadır. Bu çerçevede kalabalık yönetiminin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Ayrıca bağlantılı olarak kamu

güvenliğinin sağlanması için de kalabalık yönetiminin planlı ve düzenli olarak yapılması önem arz etmektedir (Sağ Kara ve Yıldırım, 2023, s.1116).

Dünyadaki tüm devletlerde iç güvenliği sağlayan, kamu düzenini ve güvenliğini koruyan, sağlıklı bir şekilde bu düzeninin işlemlerini sağlamaya çalışan güvenlik sistemi ve bu sistemde görev alan kolluk kuvvetleri vardır. Güvenlik, devletler için kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Kamu güvenliğini tesis edilirken en önemli unsur insandır. Çünkü devlet sisteminde yer alan kalabalıklar, kolluk kuvvetleri, yöneticiler vs. hepsi insandır. Kalabalığı oluşturan unsur da yine insandır. İnsan temelinde düşünüldüğünde kamu güvenliği ile kalabalık yönetimi arasında çok sıkı ve önemli bir bağ vardır.

Kamu düzeni ve kalabalık yönetimi arasındaki ilişki kalabalığın kamu düzenini tehdit etmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Kalabalık yönetimi olay ve toplumsal olay temelinde kamu düzenini tehdit edici bir hal almaktadır. Dolayısıyla öncelikle kalabalık yönetiminin olay ve toplumsal olay ile ilişkisinin açıklanması gerekmektedir.

3.2. Kalabalık ve Olay İlişkisi

İnsanlar yaşam alanında meydana gelebilecek bazı olaylara karşı bireysel ya da kalabalık olarak bir tepki gösterilebilmektedir. Burada önemli olan husus meydana gelen olayın veya eylemin toplumu ne kadar ilgilendirdiğidir. Olayın önemine göre insanlar kalabalık sayıları değişkenlik gösterecek şekilde seslerini yükselterek haklarını arama yoluna gideceklerdir.

Günümüzde büyük şehirlerde yaşayan milyonlarca insan, çeşitli etkinlikler, protestolar, festivaller veya sadece günlük yaşamın getirdiği rutin aktiviteler sebebiyle sık sık kalabalık ortamlarda bulunmaktadır. Bu kalabalıkların içerisinde, bireyler arasında etkileşimler oluşmaktadır ve bu etkileşimler bazen beklenmedik olaylara yol açabilmektedir. Kalabalık dinamiklerini anlamak, olayların nasıl gelişip yayıldığını ve kamu güvenliği açısından nasıl bir tehdit oluşturabileceğini anlamamıza yardımcı olur. Bu kapsamda kalabalık ile olay arasındaki ilişkiyi açıklamak önem arz etmektedir.

Öncelikle kalabalık ile olay arasındaki ilişki kalabalığın dinamiklerinden kaynaklanmaktadır. Bir kalabalık, tek bir bireyden oluşan bir yapı değildir. Her bireyin kendi düşünceleri, duyguları ve niyetleri vardır. Ancak, kalabalıklar içerisinde bireyler

arasında bir etkileşim ve bağlantı oluştuğunda, bu bireysel özellikler kalabalığın genel davranışını etkilemeye başlar. Gustave Le Bon'un "Kalabalıkların Psikolojisi" adlı eserinde vurguladığı üzere, kalabalıklar içerisinde bireyler, anonimlik hissi nedeniyle normalde yapmayacakları davranışları sergileyebilirler. Bu da kalabalığın tahmin edilmesi zor, spontan ve bazen de yıkıcı davranışlara sebep olmasına yol açar (Le Bon, 2020).

İkinci olarak kalabalık ile olay ilişkisinde kalabalığın olaya dönüşmesi durumu bir süreci ifade etmektedir. Bir olayın başlaması için genellikle bir tetikleyiciye ihtiyaç vardır. Tetikleyici bir olay gerginliğin artmasından düzensizliğe kadar varabilecek bir hareketle sonuçlanabilir (Kalabalıkların Yönetimine İlişkin Yöntemler ve Standartlar, s.27). Bu, bir protestoda bir polis müdahalesi, bir konserde teknik bir arıza ya da bir festivalde bir kavga olabilir. Bu tetikleyici, kalabalığın genel duyarlılığına bağlı olarak büyük bir reaksiyona sebep olabilir. Olaylar, kalabalığın dinamiklerine, katılımcıların demografik özelliklerine ve mevcut sosyal ve politik ortama göre yayılabilir. Özellikle sosyal medyanın etkisiyle bir olayın nasıl bir viral etki yarattığı ve geniş kitlelere nasıl ulaştığı günümüzde daha da önemli hale gelmiştir.

Kalabalıklar, farklı tutum ve davranışları bünyesinde barındırmaktadır. Dolayısıyla kalabalık faaliyetlerine farklı seviyelerden katılımın gerçekleşmesi muhtemeldir. Tetikleyici bir olay dahil olma seviyesini etkileyebilir (Kalabalıkların Yönetimine İlişkin Yöntemler ve Standartlar, s.15). Dolayısıyla kalabalığın olay ile ilişkisinde kalabalığın kontrol edilmesi oldukça önemlidir. Kalabalık kontrolü, olayların önlenmesi için kritik bir öneme sahiptir. Etkili bir kalabalık yönetimi, potansiyel tetikleyicileri önceden belirlemeyi, riskleri değerlendirmeyi ve gerekli önlemleri almayı içerir. Eğitimli güvenlik güçleri, etkili iletişim yöntemleri ve kalabalığın psikolojisinin anlaşılması, olayların önceden tespit edilip engellenmesinde kritik bir rol oynamaktadır (Snow vd., 2004; Akt. Can, Taşçı, 2016, s.152).

Kalabalık ve olay ilişkisi, toplumsal hareketlerden, festivallere, spor etkinliklerinden, alışveriş merasimlerine kadar birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Bu ilişkiyi anlamak ve yönetmek, sadece bireylerin güvenliğini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal huzur ve düzeni de koruma altına alır. Dolayısıyla kalabalık ile olay arasındaki ilişkinin iyi bilinmesi gerekmektedir.

3.2.1. Kalabalıkların Olaya Dönüşümü

İnsanlık tarihi boyunca toplumsal hareketler, kalabalıkların bir araya gelmesiyle başlamıştır. Bu kalabalıklar, bazen sakin ve barışçıl topluluklar olarak kalmış; bazen de belli tetikleyiciler sonucu olaylara dönüşmüştür. Peki, bir kalabalığın olaya dönüşmesi süreci nasıl işler? Bu süreci etkileyen faktörler nelerdir? Bu sorular ekseninde kalabalığın olaya dönüşmesini etkileyen faktörlerin neler olduğunu detaylı bir şekilde incelemek gerekmektedir. Kalabalığın olaya dönüşümü hususunda psikolojik, sosyolojik, kültürel ve tarihsel, dışsal, iletişim ve medya kaynaklı birçok neden etkileyebilmektedir.

3.2.1.1. Psikolojik Faktörler

Kalabalığın olaya dönüşmesindeki temel faktörlerin başında psikolojik faktörler gelmektedir. Kalabalık ortamlar bireylerin yaşam kaliteleri üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğu için (Arslantürk vd., 2020, s. 133) kalabalığın olaya dönüşmesini tetikleyebilmektedir. Kalabalığın olaya dönüşümündeki psikolojik faktörler aşağıdaki şekilde açıklanabilir.

Kimliksizleşme (Deindividuation): Kalabalıklar içinde bireyler, kimliklerini kaybeder ve anonimleşirler. Bu durum, bireylerin sosyal normlara ve yasalara uyma eğilimini azaltır (Arkonaç, 2008, s.281; Türel, 2022, s.84; Kağıtçıbaşı, 2014, s.268).

Kontrollük İlüzyonu: Kalabalıkların içinde bireyler, gerçekte sahip olmadıkları bir kontrol hissine kapılabilirler. Bu, risk alma davranışlarını artırabilir (Köşe, 2023, www.klinikpsikolog.co).

Bulaşma: Kalabalık içindeki bir bireyin davranışı, diğer bireyler arasında hızla yayılabilir. Özellikle negatif bir duygu ya da davranışın yayılması, kalabalığın olaya dönüşme ihtimalini artırır (Aronson vd., 2012, s. 434; Uzun, 2019, s. 74).

3.2.1.2. Sosyal Faktörler

Kalabalığın olaya dönüşmesinde sosyal faktörlerin etkisi oldukça fazladır. İnsan sosyal bir varlık olarak yaşamını diğer insanlarla bir arada sürdürmektedir. Bu süreç insanların birbirlerinden etkilenmelerini ve benzer davranışlar sergilemelerini beraberinde getirmektedir (Usal ve Kuşluovan, 2006, 259). Kalabalığın olaya dönüşmesindeki sosyal faktörler grup basıncı ve liderlik olmak üzere iki farklı şekilde ortaya çıkmaktadır.

Grup Basıncı: Kalabalık içinde, bireyler diğerlerinin davranışlarına uyum gösterme eğilimindedir. Bu, bireylerin normlardan sapmalarına neden olabilir (Uzun, 2019, s. 74).

Liderlik: Kalabalık içerisinde belirgin bir lider ya da sözcünün bulunması, kalabalığın eylemlerinin yönünü belirleyebilir. Liderin tutumu ve davranışları, kalabalığın olaya dönüşüp dönüşmeyeceği üzerinde belirleyici olabilir (Kocaoğlu, 2009, s.65; Cüceloğlu, 2006, s.579).

3.2.1.3. Kültürel ve Tarihsel Faktörler

Kültürel ve tarihsel faktörler kalabalığın olaya dönüşmesinde etkili olan unsurlardandır. İnsanların paylaştıkları kültürel değerler ve birlikte yaşayarak oluşturdukları tarihsel süreçler kalabalığın birlikte hareket etmesine ve bazen olaya dönüşmesine neden olabilmektedir.

Geçmiş Deneyimler: Bir topluluğun daha önce yaşadığı olaylar, onun gelecekteki tepkilerini şekillendirebilir. Geçmişte yaşanmış olaylara benzer durumlarda kalabalık içerisindeki bireyler farklı olayların ortaya çıkmasına neden olabilir (Sayın, 1987, s. 16).

Kültürel Normlar: Kültür, bireyler arasında davranış tarzları meydana getirmektedir. Farklı kültürler, farklı tepki mekanizmalarına sahiptir. Örneğin, bazı topluluklar protesto ve gösterileri özgürlüklerinin bir parçası olarak görürken, diğerler bazıları bu tür eylemleri tehlikeli ve yıkıcı olarak algılayabilir. Dolayısıyla kültürel normlar kalabalığın olaya dönüşmesi üzerinde etkili olmaktadır (Krech ve Crutchfield, 1980, s.38; Le Bon, 2020, s.84; Türel, 2022, s.86).

3.2.1.4. Dışsal Faktörler

Kalabalığın olaya dönüşmesi bazen dışsal faktörlerden kaynaklanabilmektedir. Kalabalığın davranışları üzerinde etkili olabilen dışsal faktörleri fiziksel çevre ve kolluk kuvvetlerinin tepkisi olmak üzere iki farklı şekilde incelemek mümkündür:

Fiziksel Çevre: Kalabalığın bulunduğu ortamın sıcaklığı, kalabalığın büyüklüğü, toplanma süresi gibi faktörler, kalabalığın tepkisini etkileyebilir ve farklı olayların yaşanmasını beraberinde getirebilir (Türel, 2022, s.53).

Kolluk Kuvvetlerinin Tepkisi: Güvenlik güçlerinin kalabalığa karşı tutumu olayın seyrini doğrudan etkileyebilir. Aşırı güç kullanımı veya yanlış yönlendirme, olayların yaşanmasına veya şiddetlenmesine neden olabilir (AREM, 2007, s.9).

3.2.1.5. İletişim ve Medya

İletişim ve medya kalabalığın olaya dönüşmesinde oldukça etkili olan temel unsurlardan biridir. Kalabalık içerisindeki bireylerin haberleşmeleri, birbirleriyle irtibat kurmaları, ortak hareket etmeleri vb. davranışların tümü iletişim ve medya sayesinde mümkün olmaktadır. Kalabalığın olaya dönüşmesinde etkili olan unsurlar aşağıda açıklanmıştır (Taşçı, 2013, s. 76):

Bilgi Akışı: Kalabalığın sahip olduğu bilgi, onun tepkisini etkiler. Yanıltıcı ya da eksik bilgi, kalabalığın yanlış tepki vermesine sebep olabilir. Bu durum kalabalıkları tetikleyici bir unsur olarak olaya neden olabilir.

Medyanın Rolü: Medya, olayları yansıtma şekliyle kalabalığın tepkisini etkileyebilir. Özellikle sosyal medyanın yaygınlaşması, kalabalıkların bilgiye erişimini ve bu bilgiye tepkisini hızlandırmıştır.

Sonuç olarak, kalabalıkların olaya dönüşümü, karmaşık bir süreçtir ve birçok faktörün etkileşimi sonucunda gerçekleşir. Ancak bu faktörlerin bilincinde olmak, olası olayları önlemek veya yönetmek için kritik öneme sahiptir.

3.2.2. Kalabalıkların Toplumsal Olaya Dönüşmesi

Kalabalık, toplumsal olayın öznesini oluşturan bileşendir (Baycan ve Yazılıtaş, 2013, s. 602). Le Bon, kalabalık içerisindeki herhangi bir kişinin taşıdığı duyguların bulaşıcı olduğunu ve diğer grup üyelerine de telkinle sıçrayabileceğini ifade etmiştir. Sosyal bulaşma olarak ifade edilen bu durum, insanların sahip olduğu kontrol mekanizmalarının kırılmasına saldırgan davranışların ortaya çıkmasına neden olabilir (Kağıtçıbaşı, 2014, s.268). Dolayısıyla kalabalık içinde yer alan bireylerin davranışları temelinde kalabalığın toplumsal bir olaya sebebiyet vermesi muhtemeldir.

Kamu düzeni güvenliğinin ve asayişin sağlanmasına bağlıdır. Bu ise toplumsal olayların etkin ve verimli bir şekilde planlanmasına ve yönetilmesine bağlıdır (Gündoğdu, 1985, s.18). Kalabalıklar, toplumsal olayların yaşanmasını muhtemel kılan önemli yapılardır. Bir kalabalık eylemi olan toplumsal olaylar (Kocaoğlu, 2014, s.272), tarihin her döneminde toplumların sosyal, ekonomik ve politik yapısında

önemli değişikliklere neden olmuştur. Bu hareketlerin kökeninde çoğu zaman belirli bir konuda ortak bir duygu ya da fikir etrafında birleşen kalabalıklar bulunur. Ancak her kalabalık, toplumsal bir olaya dönüşmez. Bir kalabalığın toplumsal bir olaya dönüşmesi hususunda farklı unsurlar etkilidir. Bu unsurların neler olduğunun açıklanması kalabalık ile toplumsal olay arasındaki ilişkinin anlaşılması açısından önemlidir (Kurt ve Yoş, 2010, s.19-20; Le Bon, 2020; Kağıtçıbaşı, 2014, s.268; Aronson vd., 2012, s. 552).

- 1. Duygusal Bulaşma:** Kalabalıkların bir araya gelmeleri, bireylerin duygusal durumlarının hızla diğer bireylere bulaşmasına neden olabilir. Bu duygusal bulaşma, bireylerin ortak bir amaca yönelmelerini sağlar ve hareketin momentum kazanmasına yol açar.
- 2. Ortak Kimlik ve Dayanışma Duygusu:** Kalabalık içindeki bireyler, aynı sebeplerle orada olduklarını hissederek ortak bir kimlik oluştururlar. Kimlik, bireyleri daha kolektif bir grup haline getirir ve toplumsal eylemlilik için gerekli dayanışma duygusunu pekiştirir.
- 3. Sosyal Medyanın Rolü:** Günümüzde sosyal medyanın yaygınlaşması, kalabalıkların hızla organize olmasına ve bilgi alışverişi yapmasına olanak tanımaktadır. Bir olayın sosyal medyada viral olması, o olayın toplumsal bir harekete dönüşme potansiyelini artırabilir.
- 4. Toplumsal Gerilimler:** Toplumda var olan ekonomik, sosyal veya politik gerilimler, kalabalıkların toplumsal olaya dönüşmesine zemin hazırlar. Özellikle adaletsizlik, yoksulluk veya baskı gibi durumlar, toplumun belirli kesimlerinde hoşnutsuzluğa neden olabilir ve bu hoşnutsuzluk kalabalıkların toplumsal olaya dönüşmesini tetikleyebilir.
- 5. Liderlik ve Organizasyon:** Toplumsal hareketlerin başarılı olmasında liderlik ve organizasyonun rolü büyüktür. Etkili bir lider, kalabalığı yönlendirebilir, motivasyonunu artırabilir ve hareketin amaçlarına ulaşmasını sağlayabilir.
- 6. Karşıtlık ve Reaksiyon:** Kalabalıkların bir araya gelmesi ve eylemlilik göstermesi, çoğu zaman mevcut yönetim veya otoriteyle karşıtlık içeren bir reaksiyon olarak ortaya çıkar. Bu reaksiyon, eylemin büyüklüğüne ve etkisine göre otorite tarafından bastırılmaya çalışılabilir, bu da çatışmalara neden olabilir.

7. **Semboller ve Ritüeller:** Toplumsal hareketler, çoğunlukla belirli semboller ve ritüeller etrafında şekillenir. Bu semboller, hareketin ideolojisini ve amaçlarını temsil eder. Ritüeller ise kalabalığı bir araya getiren ve hareketin ideolojik yapısını pekiştiren eylemlerdir.
8. **Meydan Okuma ve Fırsatlar:** Kalabalıkların toplumsal olaya dönüşmesi, mevcut sisteme bir meydan okuma olarak algılanabilir. Ancak, bu meydan okuma sadece hoşnutsuzluktan değil, aynı zamanda toplumsal değişiklik yapma fırsatından da kaynaklanır.

Sonuç olarak, kalabalıkların toplumsal olaya dönüşümü, çeşitli faktörlerin etkileşimi sonucu gerçekleşir. Bu dönüşüm hem bireylerin içsel motivasyonlarına hem de toplumun genel yapısına bağlı olarak şekillenir. Bu süreçte, bireylerin duygusal, psikolojik ve sosyal dinamikleri kadar toplumsal gerilimler, liderlik, organizasyon ve medyanın rolü de büyük önem taşımaktadır.

3.3. Kamu Güvenliğini Bozan Durumlar

Kamu düzenini bozan durumlar geniş kapsamlı bir çerçevede incelenebilir. Örneğin terör olayları, savaşlar, ekonomik sorunlar, ülkeyi etkileyen göç dalgaları gibi durumların tümü kamu düzenini bozacak nitelikte önemli olgulardır. Lakin kalabalık yönetimi açısından düşünüldüğünde kamu güvenliğini bozan durumların başında olay ve toplumsal olay olguları gelmektedir. Olay ve toplumsal olay, kalabalık yönetimi ile ilgili temel unsurlardır. Yapısı ve şekli dikkate alındığında kalabalığın olaya ve toplumsal olaya dönüşme ihtimali oldukça yüksektir. Dolayısıyla çalışmanın bu başlığı kamu düzeni açısından olay ve toplumsal olay çerçevesinde incelenecektir.

3.3.1. Olay ve Toplumsal Olay

İnsanlar yaşamlarını normal seyrinde sürdürürken yaşamın olağan ya da olağan dışı zamanlarında bir takım ekonomik, siyasi, gayri ahlaki olaylar meydana gelebilmektedir. Bu olayların etkisiyle kamu düzenini ve güvenliğini bozan birtakım ayaklanma, eylem, grev, boykot gibi vatandaşların tepkileriyle karşılaşılmaktadır. Bu gibi durumlar kamu güvenliğinin bozulmasına neden olabilecek olaylardır. Kamu güvenliğini bozan durumlar genel bir şekilde olay ve toplumsal olay olmak üzere iki farklı şekilde sınıflandırılabilir.

Olay, kelime anlamı itibariyle “ortaya çıkan, oluşan durum, ilgi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş, hadise, vaka” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Olay, insanların yaşamlarını sürdürürken her an her yerde karşılaşılabileceği bir olgudur. Genel bir kavram olup anlamı kapsayıcı niteliktedir.

Toplumsal olay ise, olay kavramından daha özel bir içerik ihtiva etmektedir. Toplumsal olay, birden fazla insanın toplu olarak faaliyet ve eylemde bulunmak amacıyla toplanarak bir araya gelmeleri veya getirilmelidir (Cinoğlu ve Güneş, 2003, s.298). Olayın başlangıç ve bitişi ile zamanı ve yeri belli olan, tarihin belli bir kısmında olanları anlatan olaylardır (İçli, 2012, s.50). Toplumsal olay, daha çok birden fazla insanı ilgilendiren, bilinçli ya da bilinçsiz, yasadışı, kanuna aykırı yollarla şiddete dönüşme ihtimali olan, devletin düzenini ve kişisel hak ve özgürlükleri tehdit edebilecek tüm durumları ifade etmektedir (Göksu, 2007, s. 20).

Emniyet Genel Müdürlüğü Güvenlik Daire Başkanlığı Merkez ve Taşra Birimleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği'nin 4. Maddesinde yapılan tanıma göre toplumsal olay, “kamu düzenini bozan, kişi hak ve hürriyetlerini kısıtlayan veya tehdit eden ve kitlesel olarak gerçekleştirilen, toplantı ve gösteri yürüyüşleri ile eylem ve etkinlikler” olarak ifade edilmiştir (EGMADB, 2003, s.154).

Toplumsal olaylara bir diğer farklı yaklaşım ise toplumsal olayı, sosyal ve toplumsal sorunlara çözüm bulmak amacıyla istenmeyen bir değişikliğin önüne geçmek veya toplumsal sistemi değiştirmek için toplumun içerisinde bir grup tarafından organize edilen kolektif bir eylem türü olarak tanımlamıştır (Turner ve Killian, 1987, s.308).

Toplumsal olay kavramı tarihi bir kavram olarak farklı alanlar ve düşünürler tarafından incelenmiş geniş kapsamlı bir kavramdır. Alman sosyolog Lorenz von Stein “toplumsal olay” kavramını ilk olarak “Üçüncü Fransız İhtilalinden Sonraki Sosyalist ve Komünist Hareketler” (Socialist and Communist Movements since the Third French Revolution) adlı kitabında sosyal haklar için verilen mücadeleler doğrultusunda düzenlenen siyasi faaliyetleri ifade etmek amacıyla kullanmıştır (Mengelberg, 1961, s.267).

Karl Marx, toplumsal olayları inceleyen ve bu alanda önemli eserler kazandıran bir sosyolog olarak kabul edilmektedir. Karl Marx'ın 1800'lü yıllarda kapitalist sistem ile ilgili yazmış olduğu eserler toplumsal olaylar ile alakalı teorilerin başlangıcı olarak

kabul edilmektedir. Marx, toplumsal olayları genel olarak burjuvazi ve işçi sınıfı arasındaki çatışmaları ve çatışma sebeplerini inceleyerek açıklamalarda bulunmuştur. Marx, kapitalist toplumlardaki ekonomik ve sosyal eşitsizlikleri, tutarsızlıkları devrimci olarak nitelendirdiği toplumsal olayların kaynağı olarak belirtmiştir. Ona göre, burjuvazi işçi sınıfını sömüren konumdadır ve fakirlik ve eşitsizliklere maruz bırakılan bu işçi sınıfı birlik içinde hareket ederek kapitalist sistemi yıkacaktır. Bu beklenti büyük toplumsal olaylar temelinde gerçekleşecektir. Toplumsal olaylara Marx'ın yaklaşımına benzer bir şekilde yaklaşan Antonio Gramsci, İdeolojik Hegemonya adlı eserinde, kapitalist sınıfın işçi sınıfı üzerindeki hegemonyasını, baskısını; eğitim, din ve basın yayın gibi unsurları aracı olarak kullanıp sosyal yaşantıyı kontrol altına alarak devam ettirdiğini savunmaktadır (Can ve Taşcı, 2016, s.154).

Habermas'ın toplumsal olaylara bakış açısı, daha iyi ve kaliteli bir toplum oluşturmak için ekonomik ve siyasi sistemi değiştirmeyi amaçlayan savunmacı ve değişim isteyen tepkilere yöneliktir. Yine sosyoloji alanına önemli katkıları olan Charles Tilly toplumsal olayları, topluluk olarak hareket eden gruplar tarafından sosyal politikaları etkilemek amacıyla düzenlenen kolektif bir aksiyon türü olarak açıklamıştır. Buna benzer şekilde Tarrow, toplumsal olayları otoriteye, elitlere veya toplumdaki haksızlıkların kaynağı olarak görülen güce karşı organize edilmiş toplu tepkiler olarak açıklamıştır (Can ve Taşcı, 2016, s.152).

Toplumsal olay kavramı, farklı özelliklere sahip bir kavramdır. Toplumsal olayların temel özellikleri, herkesin rahatlıkla katılabilesine olanak tanınması, fertlerin ekonomik ve sosyal durumlarını göz önüne almaması, düşüncelerin toplu şekilde özgürce ifadesine imkân sağlaması, diğer araçlara göre en sık kullanılan ifade ve baskı aracı olması şeklinde sıralanabilir (Sunay, 2001, s.182). Sayılan özellikler toplumsal olayın neyi ifade ettiğini daha net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Toplumsal olaylar, toplumun sosyal, kültürel ve politik durumuna göre değişkenlik göstermektedir. Toplumsal olaylar, toplumda ortak ya da farklı düşünce ve inançlar etrafında grup içi kimlik oluşumu ile birlikte örgütlenen ve bulunduğu toplumun sınırlarına bağlı olarak gelişen karşılıklı etkileşim sonucunda ortaya çıkmaktadırlar. Toplumsal olayları farklı yönlerden açıklayan bu tanımlamalar ışığında toplumsal olaylar; kültürel, sosyal ve politik değişimlere karşı verilen,

birliktelik içeren tepkiler ve toplumdaki değişimler neticesinde gerilim yaşıyan grupların amaç ve isteklerine ulaşmak için organize ettikleri veya katıldıkları kolektif eylem türü şeklinde iki bakış açısıyla sınıflandırılabilir (Eyerman ve Jamison, 1991, s.4).

1960'lı yılların sonlarından günümüze kadar uzanan sürede, dünyada birçok ülkede yoğun bir şekilde toplumsal hayat kalitesini olumsuz yönde etkileyen uygulamalar ve devlet politikalarına karşı gösteri ve protestolar yaşanmıştır (Diani, 1992, s. 10). Farklı nedenlere bağlı olarak gelişen toplumsal olaylar genel anlamda demografik değişimler, ekonomik krizler ve teknolojik yenilikler sayesinde günümüzde daha kolay bir şekilde gerçekleşmeye başlamıştır (Blumer, 1969, s.65). Gelineen seviyede hayatın bir parçası haline gelmiş olan toplumsal olaylar, farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bu durum toplumsal olay türlerinin açıklanmasını gerekli kılmaktadır.

3.3.2. Toplumsal Olay Türleri

Günümüzde insanların birlikte yaşam sürdürdükleri alanlar çoğalmakta ve insanlar arasında ekonomik, siyasi, sosyal farklılıklardan dolayı dengesizlik meydana gelmektedir. Bunun sonucu olarak insanlar bazı sebeplerden dolayı haklarını savunmak veya haksızlığa karşı gelmek için bir takım eylemsel faaliyetlerde bulunabilmektedirler. Toplumsal olay bu faaliyet ve eylemlerin genel tanımıdır ve birçok çeşidi bulunmaktadır.

Toplumsal olaylar sırasında vatandaşların haklarını demokratik sınırlar dâhilinde kullanması halinde, doğabilecek çatışma oranının en düşük seviyede olacağı öngörülmektedir. Ancak düzenlenen her toplumsal olayda, toplantıya katılanların karar ve kanaatlerinde genellikle değişiklik olmamaktadır. Buna rağmen toplantıyı dışarıdan izleyen seyirci konumundaki toplumun diğer üyelerinin düşüncelerini olumlu veya olumsuz yönde etkilediği kabul edilmektedir (Kocaoğlu, 2009, s.35).

Toplumsal olaylarla ilgili çıkarılan kanunlara bakıldığında, sadece toplantı ve gösteri yürüyüşlerinden bahsedilmiştir. Toplumsal olayların türlerini ele alan bir mevzuat bulunmamaktadır. Sınıflandırma toplumda doğal yaşantı içinde ve akademik çalışmalarda yapılmıştır. Toplumsal olayların türleri ve sayısı toplumun gelişimiyle paralel olarak gelişmektedir ve artmaktadır. Bu durum toplumsal olaylara katılanların nicelik ve niteliğini de etkilemektedir. Örneğin, büyük şehir hayatının ve eğitim

seviyesinin gelişme gösterdiği toplumlarda, bireylerin yaratıcı düşüncelerinin gelişmiş olduğu düşünüldüğünde, toplumsal olayların niceliği ve olaylara katılanların niteliği diğer az gelişmiş toplumlara göre farklı görülebilir. Hatta küreselleşme ve devlet yönetim sistemlerinin gelişmesine paralel olarak toplumsal olayların gelecekte değişeceği, belki de devre dışı kalabileceği varsayımları bile yapılmaktadır (Tilly, 2008, s.34).

Tilly (2008), toplumsal olayların türlerinin artmasında, demokratik gelişmenin genişlemesi veya daralmasının bir etkisi olduğunu belirtir. Hoffer (1980), konuya daha çok ekonomik açıdan yaklaşarak, toplumda kişilerin yaşam şartlarında meydana gelen iyileşmenin ve daha iyisini arzu etmesinin kitle hareketlerine ve toplumsal eylemlere neden olduğunu belirtmektedir.

Farklı amaçlarla ve şekillerde ortaya çıkabilen toplumsal olayları, ani gelişen toplumsal olaylar, gösteri yürüyüşleri ve genel toplantılar şeklinde gruplandırmak mümkündür.

3.3.2.1. Ani gelişen toplumsal olaylar

Ani gelişen toplumsal olaylar, kendiliğinden meydana gelen olaylardır (Kara, 2005, s.40). Ani gelişen toplumsal olaylar, günümüzde hayatın olağan akışı sırasında güncel gerçekleşen bir olaya karşı ani verilen bir tepki sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ani gelişen olayların bir organizatörü ve düzenleyicisi bulunmadığı için, formalite olarak yerine getirilmesi gereken işlemler gerçekleştirilmeden olay gerçekleşir (Atalay 1995, s.53; İşgören, 2011, s.68). Bu olayların içeriğinde saldırı unsuru gerçekleşirse, ilgili olay “korsan gösteri” olarak değerlendirilir. Bu tip olayların; kamu düzenini ve güvenliğini bozma ve tehdit etme, kişi hak ve özgürlüklerini kısıtlama gibi tehlikeleri barındırdığı görülmektedir (EGM, 2011, s.9).

Ani ve kendiliğinden gelişen toplumsal olayların, toplumda meydana gelen diğer toplantılara veya konuşmalara karşı kavgasız ve anında yanıt verebilme becerisinin gelişmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu tip toplumsal olaylar sağlıklı bir demokrasiden beklenen bir özellik olarak değerlendirilmektedir (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, 2007, s.41).

3.3.2.2. Gösteri Yürüyüşleri

Gösteri, bir isteğin, talebin ya da karşıt görüşün, toplumun ve kamuoyunun dikkatini çekecek biçimde, açık havada ve toplu şekilde açığa vurulması eylemi olarak tanımlanmaktadır (Püsküllüoğlu, 2010, s.412). Bu yürüyüşler belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu etkisi yaratmak suretiyle o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzel kişiler tarafından düzenlenen yürüyüşler şeklinde de tanımlanmaktadır (Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Md. 2/b). Gösteri yürüyüşleri, insanların topluluk halinde beraberce bir noktadan başka bir noktaya sloganlar atarak, bayrak, flama, pankartlar vb. araçları kullanarak ulaşması eylemidir.

Gösteri yürüyüşleri, yasal veya yasal şartlar dışında gerçekleşebilmektedir. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yasal şekilde düzenlenecek olanlarında, en az yedi kişilik düzenleme komitesinin oluşturulması zorunlu iken, yasal şartlara uyulmadan düzenlenen toplantı veya gösteri yürüyüşlerinde, düzenleyenler bir kişi veya daha fazla kişi olabilecek şekilde değişkenlik gösterebilmektedir (Gülhan, 2006, s.40).

Gösteri yürüyüşleri; meydanlarda, yollarda, sokak ve caddelerde düzenlenmektedir. Buraların tercih edilmesinin sebebi halka ve kamuoyuna grupların seslerini daha rahat şekilde duyurmak istemeleridir. Gösteri yürüyüşlerinin düzenlenmesi diğer toplu etkinliklere göre daha katı kurallara bağlanmıştır. Gösteri yürüyüşü düzenleyenler, pazarlık yaparak halkın sıklıkla kullandığı yolları genellikle tercih ederler (Kaboğlu, 2011, s.304). Toplantılar açık veya kapalı alanlarda yapılabilirken gösteri yürüyüşleri hareketli oldukları için sadece açık alanlarda gerçekleştirilebilmektedir (Eryılmaz ve Seyhan, 2007, s.45).

3.3.2.3. Genel Toplantılar

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı toplantı kavramını, ortak bir amaç doğrultusunda, bina ya da bir yapı şeklinde olmayan açık bir kamu alanında insanların geçici ve kasıtlı mevcudiyeti şeklinde tanımlamaktadır (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, 2007, s.11).

Sözlük anlamı olarak toplantı, “birden çok kimsenin türlü amaçlarla bir araya” gelmesidir (Türk Dil Kurumu, 1998). Genel toplantılar, genellikle insanların ulusal isteklerini dile getirmeye katkıda bulunan sendika, siyasi parti ve dernek gibi grupların

ülke genelinde kullandığı propaganda yöntemleri olarak görülmektedir (Şeker, 2003, s.24).

Bir toplantının varlığından bahsedilebilmesi için, katılımcıların fiziksel olarak ortak bir yerde, bir arada, bulunmaları ve doğrudan birbirleri ile iletişim kurmaları gerekmektedir (Atalay, 1995, s.6).

Genel toplantılar, aslında toplumsal olayların en genel ve çokça yapılan bir çeşididir. Toplanma özgürlüğü denilince ilk akla gelen genel toplantılardır. Bu toplumsal olay türü, kamu düzenini ve güvenliğini ilgilendirmesi nedeniyle kolluk kuvvetleri tarafından ciddi bir denetime tabidir (İşgören, 2011, s.66).

Genel toplantılar ile ilgili bildirimde bulunma, düzenleme kurulu oluşturma gibi aşamalar Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu (TGYK) kapsamındaki yasal düzenlemelere uyularak planlı ve programlı olarak gerçekleştirilmektedir (Gülhan, 2006, s.6).

TGYK'da genel toplantılar; belirli konular ile ilgili halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu oluşturmak suretiyle o konuyu hedef kitleye benimsetmek için gerçek ve tüzelkişiler tarafından düzenlenen açık ve kapalı yer toplantıları şeklinde tarif edilmektedir.

3.3.3. Toplumsal Olayın Gerçekleşme Aşamaları

Toplumsal olaylar, genellikle belirli bir süreç izleyerek meydana gelir. Bu olayların gerçekleşme aşamalarını kavramak, toplumsal hareketlerin ve olayların nasıl şekillendiğinin anlaşılması açısından önemlidir. Toplumsal olayların yaygın olarak izlediği aşamalar şunlardır (Kurt ve Yoş, 2010, s.33-35; Başbüyük, 2004, s.33; Yıldırım, 2020, s.94-95; Crossley, 2002, s. 34):

- 1. Hoşnutsuzluk ve Farkındalık:** Toplumsal olayların temelinde genellikle toplumun belirli bir kesiminin yaşadığı hoşnutsuzluk yatmaktadır. Bu hoşnutsuzluk ekonomik, politik, kültürel ya da sosyal faktörlerden kaynaklanabilir. Bireyler ve gruplar, mevcut durumun adaletsiz veya kabul edilemez olduğunu hissederler.
- 2. Örgütlenme:** Hoşnutsuz bireyler ve gruplar, benzer düşünceleri ve hisleri paylaşan diğer bireylerle bir araya gelirler. Bu aşamada, aktivistler,

dernekler veya hareketler oluşmaya başlar. Bu örgütlenme, toplumsal olayın momentum kazanmasında kritik bir role sahiptir.

- 3. İletişim ve Yayılma:** Örgütlenen gruplar, mesajlarını daha geniş kitlelere yaymak için iletişim araçlarını kullanırlar. Bu, sosyal medya, geleneksel medya, broşürler, toplantılar veya gösteriler aracılığıyla olabilir. Bu aşamada, olayın genel halkın bilincine ulaşması hedeflenir.
- 4. Eylemlilik:** Mesajın yayılması ve destek kazanması sonrasında gruplar eyleme geçmeye karar verirler. Bu eylemler, gösteriler, mitingler, yürüyüşler, grevler veya diğer toplumsal eylem biçimlerini alabilir.
- 5. Karşıtlık ve Tepkiler:** Toplumsal olaylar, genellikle karşıt görüşleri veya otoriteleri harekete geçirebilir. Bu, polis müdahalesi, karşıt grupların tepkisi veya hükümetin yasal önlemleri şeklinde olabilir.
- 6. Pazarlık ve Müzakereler:** Bazı durumlarda toplumsal olayların temsilcileri ve otoriteler arasında pazarlık veya müzakere süreçleri başlar. Bu, taleplerin kabul edilmesi, reformların yapılması veya yeni yasaların çıkarılması şeklinde somut sonuçlar doğurabilir.
- 7. Sonuç ve Değerlendirme:** Yaşanan olaylar sonucunda, katılımcılar ve gözlemciler, olayın sonuçlarını ve etkilerini değerlendirir. Bu aşama, gelecekteki toplumsal olaylara dair stratejilerin belirlenmesi için önemlidir.
- 8. Adaptasyon veya Yeniden Örgütlenme:** Bazı toplumsal olaylar, taleplerin tam olarak karşılanmaması durumunda yeniden örgütlenmeye veya adaptasyona gidebilir. Bu durum, hareketin devamlılığı veya yeni hareketlerin doğuşu için kritiktir.

Sonuç olarak, toplumsal olaylar dinamik süreçlerdir ve belirli aşamaları takip ederler. Bu aşamaların her biri, toplumsal olayın şekillenmesinde ve sonuçlarında belirleyici bir rol oynar.

3.4. Kamu Güvenliği Açısından Kalabalık Yönetimi

Kamu güvenliği, toplumun can ve mal güvenliğini koruma ve huzurunu sağlama sürecidir. Kalabalık yönetimi, bu sürecin kritik bir bileşenidir. Özellikle büyük insan topluluklarının bir araya geldiği etkinliklerde veya gösterilerde kalabalığın kritik rolü daha belirgin bir şekilde görülmektedir. İyi bir kalabalık

yönetimi, olayların kontrol altında tutulmasını, risklerin minimize edilmesini ve toplumun kendisini güvende hissetmesini sağlar (Terzioğlu, 1982, s.801).

Kamu güvenliği, bireylerin can ve mal güvenliğinin yanı sıra toplumsal düzeni ve huzuru da kapsar. Kalabalık ortamlarında meydana gelen olaylar, güvenliği tehdit edebilir. Bu nedenle, kalabalık yönetimi ve olayların kontrolü, devletin ve kolluk kuvvetlerinin asli görevleri arasında yer alır (Gözler ve Kaplan, 2020, s. 188).

Kamu güvenliğinden bahsedebilmek için öncelikle insanların bir arada yaşamaları gerekmektedir. Çünkü kamu güvenliğinin önemi kalabalık bölgelerde daha çok ön plana çıkmaktadır. İnsanların oluşturduğu kalabalıkların kontrolü ve yönetimi konusundaki eksiklikler kamu güvenliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle kalabalık bölgelerde yaşanacak bir panik ya da korku durumu yönetilemediği takdirde ciddi sonuçlar doğuracaktır. Canetti'ye göre panik, kalabalığın kalabalık içinde dağılmasıdır (1978, s.27). Panik ve beraberinde gelen korku, kalabalık içerisinde insanların kendilerine ve çevrelerine zarar verebilmeleri konusunda etkili olabilmektedir.

Kalabalık içerisinde insanların normalde sergilemeyecekleri davranışları sergilemeleri kamu güvenliği açısından önemli bir diğer husustur. Kağıtçıbaşı'na göre kalabalıklar içerisinde yer alan bireylerin grup veya kalabalığın etkisiyle riske girme ve uçlara kayma eğilimi artmaktadır (2014, s.307-309). Çünkü kalabalık, bilinçli kişiliğin bastırılmasına ve bilinçsiz davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Jahoda, 2011, s.140). Özellikle kalabalıkların beklenmeyen olaylara dönük ani tepkiler verebilmeleri, bireyin kalabalık içerisinde bilinçsiz dürtü ile davranışının tahmin edilememesi, hareket ve hislerin karşılıklı taklit yoluyla hızla yayılması ve kalabalığın taşıdığı anonimlik hissini bireylerin sergiledik davranışları üzerindeki kontrolü azaltması gibi nedenler (Arkonaç, 2008, s.280), kalabalıkların kamu güvenliği açısından tehdit oluşturmasına neden olabilmektedir.

Kalabalık yönetimi iyi olursa, toplum insanların ortak amaçlarına hizmet eden ve toplumsal dayanışmayı arttırıp güçlendiren bir yapıya dönüşür. Bu sayede, olumsuz etkilenen memnuniyetsiz gruplar ile devlet otoriteleri arasında ortaya çıkabilecek gereksiz çatışmalar ve muhtemel şiddet eylemleri önlenmiş olacaktır. Sosyolojik problemlerin nedeni toplum içinde rol alan aktörler arasındaki sistematik iletişimin aksaması ve bozulmasıdır (Habermas, 1991, s.226).

İletişim aksamalarının çözümü olarak, aktif iletişimi bozan etkenleri ortadan kaldırıp karşılıklı diyalog ortamının yeniden tesis edilmesinin sağlanmasıdır. Aktif iletişim, tarafların grup çıkarlarından önce kendilerini birbirlerinin yerine koyarak, karşı tarafın istek ve düşüncelerini anlamaya çalışmasını ifade eder. Bu sayede, rol alan aktörler toplumsal olay gruplarının ne gibi taleplerinin olduğunu öğrenme ve kendi hassasiyetlerini onlara iletme fırsatı bularak, farklı uygun stratejilerle grubun davranışlarını kontrol altına alabilir (Habermas, 1973).

Kalabalık yönetimi, kamu güvenliği açısından gerçekleştirilmesi gereken bir faaliyettir. Etkili bir kalabalık yönetimi ile kamu güvenliği güvence altına alınabilir. Kalabalık yönetiminin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi insanların güvenli bir şekilde hareket etmeleri, bir düzen içerisinde hayatlarını sürmeleri, kalabalık içerisindeki çatışmaların azaltılması ve kamusal kaynakların verimli bir şekilde kullanılması sağlanabilir.

Sonuç olarak, kamu güvenliği açısından kalabalık yönetimi, büyük insan topluluklarının güvenli bir şekilde bir araya gelmesini ve dağılmasını sağlamak için kritik bir rol oynar. Etkili bir kalabalık yönetimi hem bireylerin güvenliğini hem de genel kamu düzenini korumaya yardımcı olur.

3.4.1. Kalabalık Yönetiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Kalabalık yönetimi, insanların bilerek veya tesadüfi bir şekilde bir arada bulunmaları ve bu insan gruplarının yönetilebilmesi sonucu ortaya çıkmış bir kavramdır. İnsanlar günlük aktivitelerini gerçekleştirirken, toplu etkinliklere, gösterilere veya festivallere katılırken farklı insanlarla bir araya gelmekte ve kalabalık ortamların oluşmasını sağlamaktadır. Genellikle birbirinden bağımsız olarak bir araya gelen insanların oluşturduğu kalabalıkların yönetilmesi, insanların günlük ihtiyaçlarını karşılamalarından huzurlu bir hayat sürmelerine ve nihayetinde kamu güvenliğinin sağlanmasına kadar etkili olmaktadır. Bu durum kalabalık yönetiminin başarılı bir şekilde sağlanabilmesi ile doğrudan ilişkilidir.

Bir kalabalığı yönetmek kapsamlı bilgi ve deneyim gerektiren uzmanlaşmış bir iştir ve kalabalığı oluşturan kişilerin yaşamları için birçok etkisi olabilir (Feliciani vd., 2011, s.9). Bu nedenle kalabalık yönetimi sıradan yöntemlerle ve spontane bir şekilde gerçekleştirilemez. Böyle bir durum kalabalıkların yönetilmesinde olumsuz sonuçların ortaya çıkmasını ve yaşanabilecek olaylarla kamu güvenliğinin zarar görmesine neden

olabilir. Dolayısıyla kalabalık yönetiminin profesyonel yöntemlerle ve bilinçli bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Etkili bir kalabalık yönetimi, vatandaşların güven ve huzur içerisinde hayatını idame ettirmesi için temel bir gerekliliktir. Bu durum kalabalık yönetiminin bazı unsurlar çerçevesinde gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Etkili bir kalabalık yönetimde dikkat edilmesi gereken unsurlar şunlardır (Professional Security Guard, 2023; Keskin, 2012, s.49-50; Özcanlı, 2008, s.125-128; Kara ve Yıldırım, 2023, s.1125-1127; Gündoğdu, 1985, s.18; www.momentum-transport.com).

- **Önceden Planlama:** Herhangi bir etkinlik veya topluluk toplantısı öncesinde iyi bir planlama şarttır. Kalabalığın hareket edeceği rotalar, acil durum çıkışları, ilk yardım istasyonları ve diğer kritik alanlar önceden belirlenmelidir. Bu aşama kalabalık yönetiminin etkinliğini artıracak temel bir gerekliliktir.
- **İyi İletişim:** Kalabalık yönetimde kalabalık ile etkili bir iletişim gerçekleştirilmek zorundadır. Bu durum bir yandan kalabalık ile kurulacak irtibatın etkinliğini bir yandan da kalabalığın ne yapacağını bilmesi açısından önemlidir. Bu doğrultuda anons sistemleri, tabelalar ve diğer görsel işaretler bu noktada kritik öneme sahiptir.
- **Yeterli Personel:** Kalabalık yönetimde kalabalığın veya etkinliğin büyüklüğüne ve türüne göre yeterli güvenlik ve destek personeli bulunmalıdır. Bu personel, olası sorunları hızla tanımlayabilecek yeterliliğe sahip olmalı ve gerekli müdahale konusunda profesyonel olmalıdır.
- **Esneklik:** Kalabalık yönetimine dair gerçekleştirilen planlar ne kadar mükemmel olursa olsun beklenmeyen durumların yaşanması ve planın revize edilmesi durumu yaşanabilir. Dolayısıyla kalabalık yönetimine dair gerçekleştirilen planların ve görevli personelin gerekli esnekliğe sahip olması gerekmektedir.
- **Kalabalık Psikolojisini Anlama:** Kalabalıklar farklı bireylerden oluşan ve belirli bir psikolojik yapıya sahip insan topluluklarıdır. Kalabalıkların neye nasıl tepki verebileceğini ve hangi durumların kargaşaya yol açabileceğini anlamak, etkili bir yönetim için oldukça önemlidir. Aksi bir durum

kalabalık yönetimi ile ilgili önleyici tedbirlerin başarısız olmasına neden olabilir.

- **Acil Durum Planlaması:** Yangın, tıbbi acil durumlar veya diğer tehlikeler için önceden planlanmış protokollerin olması esastır. Kalabalıkların karşılaşılabileceği farklı olaylarda onların kontrol altında tutulabilmesi ve olası büyük olayların yaşanmaması adına acil durumlara dair bir planlamanın yapılması gerekmektedir.
- **Sınırlamaların Belirlenmesi:** Kalabalık yönetimi, kalabalıkların yönlendirilmesi ve kontrol altında tutulması temelinde yükselmektedir. Kalabalıkların bulunduğu ortamların fiziki şartları kalabalık yönetimi için önceliklidir. Belirli bir alana ne kadar insanın sığabileceğini ve güvenli bir şekilde nasıl hareket edeceğini belirlemek için kapasite sınırlamaları oluşturulmalıdır.
- **Teknolojinin Kullanılması:** Kalabalık yönetiminde çağın getirdiği teknolojik imkanlardan faydalanmak büyük başarılar sağlayabilmektedir. Bu doğrultuda kamera sistemleri, hareket sensörleri ve diğer teknolojik araçlar, kalabalığın hareketini izlemek ve potansiyel sorunları erken teşhis etmek için kullanılabilir.
- **Eğitim:** Kalabalık yönetimi sıradan yöntem ve tekniklerle gerçekleştirilemeyecek kadar önemlidir. Kalabalığın yönetimi konusunda görevli bulunan tüm personelin gerekli bilgi ve beceriye sahip olması gerekmektedir. Dolayısıyla güvenlik personelinin ve destek ekiplerinin düzenli olarak eğitilmesi, becerilerini taze tutulması ve olası senaryolara hazırlıklı hale getirilmesi sağlanmalıdır.
- **Geribildirim:** Geri bildirim gerçekleştirilen faaliyetin başarı durumunun değerlendirilmesi ve sonraki süreçlerde uygulanabilecek yöntemlerin geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla etkinlikten sonra katılımcılardan ve personelden geribildirim almak, gelecekteki etkinlikler için kalabalık yönetimi stratejilerini geliştirmeye yardımcı olabilir.

Kalabalık yönetimi, herkes için güvenli bir yaşam oluşturmak adına çok yönlü bir yaklaşım gerektirir. Özellikle önceden planlama, etkili iletişim ve yeterli eğitim, bu süreçte başarının anahtarlarıdır.

3.4.2. Organize Kalabalıkların Yönetiminde Dikkat Edilmesi Gereken Unsurlar

Kalabalık yönetimi bütüncül bir bakış açısı ile gerçekleştirilmek zorundadır. Dolayısıyla kalabalıkların yönetilmesi, sadece bir problem meydana geldikten sonra girilen çabaları değil, henüz ortada olumsuz bir durum yokken gerekli tedbirlerin alınması ile başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilir. Kalabalık insan grupları, farklı etkenlerden dolayı her an probleme neden olabilecek bir nitelik arz etmektedir. Bu durum kalabalık yönetimi konusunda olası olumsuz durumlara karşı tedbirli olunmasını gerektirmektedir.

Kalabalık yönetimi sadece birbirinden bağımsız ve plansız bir şekilde bir arada bulunan insanların yönetimini kapsamamaktadır. Kalabalık yönetiminin önemli bir bileşeni toplu bir şekilde gerçekleştirilen etkinlikler oluşturmaktadır. Etkinlik, belirli bir amaç için bir arada bulunan fakat birbirinden bağımsız insanlardan oluşan kalabalıkları ifade etmektedir. Konserler, spor müsabakaları, kutlama törenleri vb. organizasyonlar etkinlik kavramının içeriğini oluşturan temel faaliyetlerdir. Etkinlikler, kalabalık yönetimi yöntem ve teknikleri ile güvenli bir şekilde yönetilebilir.

Etkinlikler konusunda gerçekleştirilecek bir kalabalık yönetimi tedbirler üzerinde yükselmektedir. Başarılı bir şekilde alınan tedbirler etkinliklerin beklendiği şekilde sürmesini ve sonuçlanmasını sağlayacaktır. Bu doğrultuda etkinlikler konusunda alınması gereken tedbirler şunlardır (Doukas, 2006; Çetin ve Demir, 2022; WHO, 2017; Still, 2014; NDMA, 2014; Aydın, 2015, s.254-255; Kara ve Yıldırım, 2023, s.1124-1125; Keskin, 2012, s.49-51; xpressguards.com):

- **Risk Değerlendirmesi:** Kalabalık yönetimde alınması gereken tedbirlerin başında kalabalığı oluşturan bireylere ve karşılaşılabilecekleri durumlara yönelik gerekli risk değerlendirilmesinin yapılmasıdır. Özellikle yapılacak bir etkinlik öncesi gerekli risk değerlendirilmesi yapılmalıdır. Olası riskler, tehditler ve zayıf noktalar tespit edilmeli, bu alanlara yönelik özel önlemler alınmalıdır. Fark edilmeyen risklere 'pusuda yatan sorunlar' denir. Bunlar, uygun şekilde ele alınmamış sorunlardır. Bir etkinliğin planlanması ve onaylanması aşamalarında bu risklerin muhasebeleştirilmemesi, olayın devam etmesi ve risklerin gerçekleşmesi

durumunda, risk değerlendirmesine ilişkin ihmal sorunları açısından ilgili taraflar sorumlu tutulabilir.

- **Trafik ve Ulaşım Planlaması:** Kalabalığın bulunduğu ortamlarda gerekli trafik düzenlemesinin yapılması gerekmektedir. Aksi bir durum kargaşanın yaşanmasına ve olası istenmeyen olayların yaşanmasına neden olabilir. Örneğin planlı bir etkinlikte, etkinliğin gerçekleşeceği alana ulaşımın nasıl sağlanacağını planlamak esastır. Park alanları, toplu taşıma yolları ve alternatif rotalar belirlenmelidir. Bu durum olası problemleri engellemek açısından önemlidir.
- **Kapasite Sınırlamaları:** Etkinlik alanının taşıyabileceği maksimum kişi sayısı belirlenmeli ve bu sınıra uyulmalıdır. Aksi bir durum gerçekleştirilecek etkinlik temelli bir kalabalık yönetiminin başarısını olumsuz etkileyecektir.
- **Giriş ve ıkış Kontrolleri:** Etkinlik alanına giriş ve ıkışlar düzenli bir şekilde kontrol edilmelidir. Aynı zamanda acil durum ıkışları engelsiz ve belirgin olmalıdır. Etkinliği oluşturan tüm kalabalığa giriş ve ıkışlar konusunda gerekli bilgilendirmelerin yapılması veya onların göreceği şekilde oluşturulması gerekmektedir.
- **Acil Durum Protokolleri:** Yangın, tıbbi acil durumlar ve diğer tehlike senaryoları için önceden planlama yapılmalıdır. Kalabalık, bu tarz acil durumlarda beklenmedik şekilde hareket edebilir ve daha büyük sorunların yaşanmasına sebebiyet verebilir. Bu konuda alınacak tedbirlerin bütüncül bir yönetim stratejisi ile gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir.
- **İlk Yardım ve Sağlık Hizmetleri:** Etkinlik alanında ilk yardım ekipleri ve gerekli sağlık hizmetleri bulunmalıdır. Çünkü olası acil durumlara gerekli müdahalenin yapılması kalabalığın davranışlarını etkileyecektir. Geciken müdahaleler kalabalığın tepki göstermesine ve istenmeyen olayların yaşanmasına neden olabilir.
- **Gözetim ve Güvenlik Kameraları:** Alanın stratejik noktalarına güvenlik kameraları yerleştirilmeli, olası sorunları hızla tespit edebilmek için sürekli gözetim sağlanmalıdır.

- **Güvenlik Personeli:** Yeterli sayıda ve eğitimli güvenlik personeli, etkinlik alanında stratejik noktalarda konumlandırılmalıdır. Aksi bir durum olası olumsuz olayların büyümesini ve kamu güvenliğini tehdit edici boyutlara ulaşması ile sonuçlanabilir.
- **Bilgilendirme ve Yönlendirme Tabelaları:** Ziyaretçilerin nereye gitmeleri gerektiğini, nerede ne olduğunu kolaylıkla anlamaları için yönlendirme tabelaları ve bilgilendirme afişleri kullanılmalıdır. Bu durum kalabalığın bilinçli hareket etmesi açısından oldukça önemlidir.
- **Kalabalık Psikolojisi Eğitimi:** Güvenlik ekipleri, kalabalık psikolojisi konusunda eğitilmeli, panik durumlarında veya başka herhangi bir kriz anında nasıl müdahale edeceklerini bilmelidirler. Yanlış bir müdahale, etkinliği oluşturan kalabalığın tepkisi ile karşılaşabilir ve toplumsal bir olayın yaşanmasını beraberinde getirebilir.

Başarılı bir kalabalık yönetimi hem etkinliğin düzenleyicileri için hem de katılımcılar için rahat ve güvenli bir deneyim sağlamaktadır. Dolayısıyla etkinliği oluşturan kalabalıkların yönetilmesinde gerekli tedbirlerin alınması oldukça önemlidir.

3.4.3. Kalabalıklara Müdahale Yöntemleri

Kalabalık yönetimi, dinamik bir yapıdadır. Bu durum kalabalık yönetiminin süreç içerisinde sürekli gelişmesini ve değişmesini beraberinde getirmiştir. Çünkü kalabalık yönetimi kalabalığın yapısına bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. Kalabalığın değişen niteliği süreç içerisinde kalabalık yönetiminin de değişimini beraberinde getirmektedir. Değişen yönetsel anlayış kalabalığa müdahale yöntemlerinin de farklılaşmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla kalabalığa tek bir müdahale yönteminden bahsedilmesi mümkün değildir. Kalabalığın niteliğine göre farklılaşan müdahale yöntemleri bulunmaktadır.

Her gösteri veya ayaklanma, belirli bir neden veya amaca dayanır. Örneğin, politik reform talepleri, ekonomik adaletsizliklere tepki veya sosyal hak arayışları gibi nedenlerle başlatılan gösteriler, geniş kitlelere evirilebilir. Özellikle uluslararası spor etkinlikleri veya büyük konserler, planlananın dışına çıkarak istenmeyen olaylara neden olabilir. Geçmişte daha spontane olan gösteriler, günümüzde sıkça önceden

planlanmış ve organize edilmiştir. Yine kalabalıkların değişen yapısını etkileyen bir diğer unsur teknolojik gelişmelerdir. Sosyal medya, bir hareketin yayılmasını hızlandırabilir. Göstericiler, WhatsApp grupları, Twitter etiketlemeleri veya Facebook etkinlikleri aracılığıyla hızla mobilize olabilir. Belirli protesto grupları, etkinliklerde nasıl hareket edilmesi gerektiğine dair eğitimler ve kılavuzlar sunmaktadır. Dışarıdan gelen protestocular, yerel dinamikleri değiştirebilir. Bu durum hem olayların şiddetini artırabilir hem de olayları daha barışçıl hale getirebilir.

Anayasada, kalabalıklara müdahale yöntemlerinin hangi oranda gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Kamu güvenliğini sağlamakla yetkili makam illerde vali, ilçelerde ise kaymakamdır. Kamu güvenliğini sağlamada yetkili kişiler için özgürlük ve güvenlik arasındaki hassas dengenin nasıl sağlanacağı ve vatandaşlara anayasada tanımlanmış olan hakların sınırlandırılmasının objektif bir şekilde ölçülülük ilkesine göre nasıl uygulanacağı konusu önemli bir detaydır. Anayasada belirtilen ölçüde hakların özüne dokunmadan kalabalığın yönetimini sağlamak ve müdahale etmek gerekmektedir (Durgut, 2020, s.75).

Kalabalıklara müdahale yöntemleri farklı aşamalar doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Kalabalık davranışına aşırı, abartılı bir grup biçimi olarak bakılmaktadır (Arkonaç, 2008, s282). Kalabalıklara müdahale yöntemlerinde gerçekleştirilmesi gereken ilk aşama kalabalığı veya kalabalığı oluşturan grup yapılarını bilmektir. Her kalabalık sorun çıkaran ve olaylara neden olacak nitelikte değildir. Dolayısıyla kalabalık yönetimde görevli bulunan görevlilerin her kalabalığı saldırgan bir grup olarak algılamaması gerekmektedir. Kalabalık yönetimde ilk olarak gruplara iyimser, sakin tavırlarla yaklaşılmalı ve diyaloga geçilmeye çabalanmalıdır (Kurt ve Yoş, 2010, s.44). İki tarafta birbirini kışkırtmadan normal bir şekilde kalabalığın yönetimini sağlayabilir. Bu açıdan kamu güvenliği ve kalabalık yönetimi ilişkisi açısından işbirliği çok önemlidir. İki grup da sorumluluk olarak birbirlerine yardımcı olmalıdır. Tabi bu işbirliği genel olarak sakin kalabalıklar için geçerlidir. Saldırgan ve zıt gruplarda bu pek mümkün olmamaktadır.

Kalabalık yönetimde ikinci aşamayı analiz oluşturmaktadır (Göksu, 2007, s.42; Okur, 2015, s.65). Meydana gelen toplumsal olaylarda, kalabalık eylemci grubun yapısı, davranışları ve gruba karşı nasıl müdahale edilmesi gerektiği iyi bir şekilde analiz edilmelidir (Kara, 2014, s.11). Bu aşamanın iyi bir şekilde yönetilmesi

toplumsal olayın büyümesini engelleyip sadece demokratik bir eylem olarak sonlanmasını sağlayacaktır. Olayın ve kalabalığın iyi yönetilememesi toplumsal eylemi farklı seviyelere çıkarabilecektir.

Kalabalık yönetiminde üçüncü aşamayı etkin bir iletişimin sağlanması oluşturmaktadır. Kalabalık ile iletişim, sadece insanlara yön göstermek ile ilgili değildir. Kolluk birimlerinin olaylarla ilgili gelişmeleri devamlı güncellemesi ve düzenli şekilde kalabalık ile irtibatlı olması kalabalık yönetimine yardımcı olacaktır. Kalabalığın güvenini sağlamlaştırmak, kolluk güçlerinin yönlendirme yapmasına fayda ve kolaylık sağlayacaktır. Kalabalığa olayla ilgili doğru ve şeffaf bilgi verilmesi kalabalık içindeki kargaşa çıkarmaya çalışan kişilerin oluşturmaya çalıştığı kargaşa ortamını kontrol altına alıp, en aza indirmesine yardımcı olacaktır. Bu bakımdan kalabalık ve olay kavramları arasında hassas bir denge olduğu görülmektedir (Kalabalıkların Yönetimine İlişkin Yöntemler ve Standartlar, s.18).

Tanıma, analiz ve iletişim aşamaları doğrultusunda gerçekleştirilecek bir müdahale sürecinin uygulanma başarısı kalabalık yönetiminin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. Bu aşamalar bir süreç halinde gerçekleşir. Şöyle ki, önce kamu düzenini sağlamakla görevli otoriteler, toplumsal olayları organize eden gruplarla bir araya gelip müzakere yaparak, toplumsal olayın işleyişi ve grubun hareketleri üzerinde bir uzlaşmaya varmaya çalışırlar. Müzakere, uyuşmazlık ihtimalinin asgariye indirilmesi ve ihtiyaç duyulan kaynak düzeyinin azaltılması açısından oldukça önemlidir (Kalabalıkların Yönetimine İlişkin Yöntemler ve Standartlar, 2022, s.36). Bu aşamada grubun karakteristik özellikleri (barışçı, radikal veya şiddet eğilimli) ve amaçları (sosyal, kültürel, ekonomik veya siyasi) belirlenir. Grupla uzlaşma arayışlarını devam ettirmek için uygun şartlarda toplumsal olayın düzenlenmesi hakkı otoriteler tarafından garanti edilmelidir. İkinci aşamada, barışçıl grupların, şiddet yanlısı gruplardan güvenliklerini tehlikeye sokmadan ayrılması sağlanmalıdır. Barışçıl gruplara amaçlarına uygun toplumsal olay faaliyetlerine devam etmelerine izin verilirken, şiddet yanlısı gruplar yalnızlaştırılarak, şiddet içeren hareketlere devam etmeleri halinde alacakları risklerin oldukça yüksek olacağı anlatılmalıdır. Bu grupların şiddet eylemlerinden vazgeçmeleri halinde uzlaşma arayışları devam ettirilmeli; şiddet eylemlerinde ısrarcı davranmaları halinde güç kullanımı devreye sokulmalıdır. Gruplarla varılan uzlaşmada belirlenen hususlara

mutlaka uyulması gerekir. Aksi halde otoritelerin samimiyetine olan inanç kaybolur ve olayların şiddeti artabilir. Gruplarla kurulan diyalogun toplumsal olaylar bitene kadar aralıksız devam ettirilmesi, grubun kontrol altında tutulması için dikkat edilmesi gereken diğer bir noktadır (Della Porta, 1998).

Kalabalıklara müdahale güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu süreçte güvenlik güçlerinin kullanacağı yöntem ve teknikler kalabalıkların daha fazla tepki vermesine neden olabileceği gibi kalabalığın etkin bir şekilde yönetilmesini de sağlayabilir. Dolayısıyla güvenlik güçlerinin kalabalıklara müdahale konusunda gerçekleştirecekleri faaliyetlerin nasıl ve hangi aşamalarla gerçekleştirildiği oldukça önemlidir. Kalabalıklara müdahalede kullanılacak yöntemler şöyle sıralanabilir (Kalabalıkların Yönetimine İlişkin Yöntemler ve Standartlar, 2022, s.18; IACP, 2009, s.9; Still, 2014; AREM, 2007; Gündoğdu, 1985, s.23):

- **Etkinlik Öncesi Planlama:** Müdahale öncesi gerekli hazırlıkların yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda olası bir müdahale durumunda nasıl hareket edileceğine dair bir plan oluşturulmalıdır. Olay yerinin fiziksel yapısından, göstericilerin potansiyel hareket rotalarına kadar bütün unsurların değerlendirilmesi gerekmektedir.
- **Taktik Takımlar:** Kalabalığa müdahalenin kolektif bir şekilde gerçekleştirilmesi olumsuz tepkilerin yaşanmasına neden olabilir. Bunun önüne geçebilmek için küçük takımlar oluşturmak gereklidir. Küçük ve hareketli güvenlik ekipleri, büyük bir kalabalık içinde potansiyel kışkırtıcıları hızla tanımlayabilir.
- **Gözaltı Protokolleri:** Kalabalığa müdahalede gözaltı işlemi farklı tepkilere neden olabilir ve kalabalığın daha büyük olaylara yeltenmesini sağlayabilir. Aşırı güç kullanımını önlemek için, gözaltına alma işlemlerini minimumda tutmak ve sadece kesinlikle gerekli olduğunda uygulamak gerekmektedir.
- **Komuta ve Kontrol:** Kalabalıklara gerçekleştirilecek müdahaleler bütüncül bir perspektif ile gerçekleştirilmelidir. Kalabalıklara müdahale sırasında acil durumlar yaşanabilir ve bu durumların kalabalık yönetimi içerisinde değerlendirilmesi gerekir. Acil durum ekipleri, medikal ekipler,

trafik yönlendirme birimleri gibi farklı polis birimleri arasında koordinasyon sağlanmalıdır.

- **Ölümcül Olmayan Güç Seçenekleri:** Kalabalıklara müdahalede can kaybının önlenmesi amacıyla hangi araçların kullanılacağı önemli bir durumdur. Müdahale sürecinde geleneksel silahlar yerine göz yaşartıcı gaz, plastik mermi veya su topları gibi ölümcül olmayan müdahale araçları kullanılmalıdır.

Özetle, gösteri ve ayaklanmaların doğası sürekli olarak değişmektedir. Bu nedenle kolluk güçlerinin bu olaylara yaklaşımı da evrilmelidir. Özellikle teknolojik gelişmeler hem göstericilerin hem de güçlerinin taktiklerini büyük ölçüde etkilemektedir. Önemli olan, her iki tarafın da sürekli olarak öğrenmesi, adapte olması ve barışçıl bir çözüm arayışında bulunmasıdır.

3.4.4. Kalabalıklara Müdahalede Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Kalabalıklara müdahale şekli kalabalığın kontrolü üzerinde doğrudan etkilidir. Güvenlik güçleri kamu güvenliğini sağlamak için kalabalıkları yönetirken temel hak ve özgürlüklerin dengesini de göz ardı etmemelidir. Her kitlesel eylem kamu düzenini bozacak nitelikte değildir. Kamu güvenliği sağlayıcıları bunun bilincinde olmalı ve karşı grupların eylemlerine karşı bu bilinç ile hareket etmelidir (İrdem ve Bayansar, 2022, s.141).

Kalabalıklara müdahale öncesi ve sırasında dikkat edilmesi gereken birçok faktör vardır. Bunlar maddeler halinde aşağıda sıralanmıştır (ISARSOFT, 2024; (Allen vd., 1969; Özcanlı, 2008, s. 122-125; Keskin, 2012, s.47-48; Taşçı, 2013, s.131-134; www.agsprotect.com):

- **Psikolojik Dinamikler:** Kalabalıklar, bireylerin kendi kişisel duygularının ötesine geçebilen kolektif duygulara sahip olabilir. Örneğin, bir spor etkinliğinde veya siyasi gösteride, bireylerin normale oranla daha yüksek enerjili veya duygusal tepkiler göstermeleri muhtemeldir. Bu yüzden kalabalığın psikolojik dinamikleri, öncelikle müdahale öncesinde iyi gözlemlenmelidir. Eğer müdahale başladıysa da grubun psikolojik dinamiği kontrol altında tutulmalıdır ve iyi bir şekilde takip edilmelidir.

- **Proaktif Yaklaşım:** Kalabalığa müdahale öncesinde olayların tırmanmasını önlemek için proaktif bir yaklaşım benimsemek esastır. Kolluk kuvvetlerinin, olası olayları önceden tespit edebilmek için istihbarat ve gözlem kabiliyetlerini artırmaları gerekir. Proaktif yaklaşım sayesinde müdahale esnasında da profesyonel şekilde müdahale aşmalarının yönetimi sağlanabilir.
- **İyi İletişim:** Kalabalıkla etkili iletişim, müdahale öncesinde kalabalık ile gerilimi azaltmada kritik bir rol oynar. Kolluk kuvvetlerinin, kalabalıkla doğru bir iletişim kurabilmek için eğitilmiş olmaları ve uygun ekipmanlara sahip olmaları gerekir. İyi bir iletişim karşıdaki kalabalığa kolluk otoritesinin üstünlüğünü ve profesyonelliğini kabul ettirecektir. Bu sayede müdahale esnasında kalabalığa karşı daha doğru bir tutum sergilenebilir.
- **Esneklik:** Her kalabalık farklıdır. Dolayısıyla kolluk kuvvetlerinin esnek ve duruma uyum sağlayabilen stratejilere sahip olmaları önemlidir. Müdahale öncesinde grubun yapısına göre esneklik gösterilmeli ki eylemsel faaliyetleri kamu güvenliğini tehdit edecek seviyeye gelmeden sonlandırılması sağlanabilsin. Aynı şekilde müdahale başladıysa o esnadaki esneklik seviyesi grubun saldırganlığını etkileyecektir.
- **Eğitim:** Kolluk kuvvetleri, kalabalık yönetimi, sivil haklar ve orantılı güç kullanma konularında sürekli eğitim almalıdır. Bu, hem bireylerin haklarını korur hem de potansiyel tırmanmaları ve çatışmaları önler. Eğitim öncelikle müdahale öncesinde eylemlerin çatışmaya dönüşmeden sonlanması için çok önemlidir. Eğitim sayesinde kolluk birimleri kalabalığa karşı nasıl davranılacağını öğrenirler. Ancak müdahale başladıysa eğitim bu aşamada daha önemli bir hal alır. Kolluğun tutumu aslında kalabalığın hareket tarzını belirlemektedir. Bu da eğitim sayesinde kolluğu kalabalığa müdahale konusunda bilinçlendirecektir.
- **Teknolojik Destek:** Dronlar, gözetim kameraları ve sosyal medya analizi gibi teknolojik araçlar, kalabalığın hareketlerini izlemek ve yönlendirmek için kullanılabilir. Müdahale öncesinde güvenlik kameraları ve dron tarzı görüntüleme cihazları sayesinde grubun içinde provokatör olup olmadığı tespit edilebilir ve müdahalenin ne zaman ve ne şekilde yapılacağı planlanabilir.

- **Ortaklık ve İş birliği:** Kalabalığa müdahale öncesi ve müdahale sırasında, kolluk kuvvetlerinin yerel topluluklar, organizatörler ve diğer paydaşlarla işbirliği yapmaları, daha etkili ve barışçıl sonuçlar doğurabilir. Kalabalığın eylemleri büyümeden kontrol altında işbirliği içerisinde sonuçlandırılabilir.

Toplumsal olaylarda, kolluk kuvvetlerinin amacı, huzuru sağlamak ve bireylerin haklarını korumak olmalıdır. Kalabalığa müdahalede bu hususlara dikkat etmek, stratejik anlamda çok önemlidir. Amaca ulaşmak için esas olan bu maddelere uyum sağlamaktır.

4.SONUÇ

Güvenlik, insanlığın tarih boyunca ihtiyacı olmuş temel gereksinimlerden biridir. İnsanlar, hayatın tüm dönemlerinde kendi varlıklarını devam ettirmek için güvenli ortamlar inşa etmeye çalışmışlardır. Bu süreç insanların birlikte yaşamaya başlamaları ile daha da önemli bir hale gelmiştir. Bir arada yaşamak durumunda kalan insanların can ve mal güvenliklerinin sağlanması güvenliğin kamusal bir ihtiyaç olarak var olmasını sağlamıştır. Özellikle kentleşme oranının artması ile birlikte güvenliğe ilişkin talepler, güvenlik hususunda farklı yaklaşımların benimsenmesini beraberinde getirmiştir.

Geniş kapsamlı bir kavram olan güvenlik, insanlar için sadece fiziksel anlamda değil aynı zamanda siyasi, sosyal, ekonomik ve psikolojik olmak üzere farklı boyutları bulunan bir kavramdır. Bu durum güvenliğin kavram olarak insanları kuşatan bir yapısının bulunduğu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla güvenlik, toplumsal yaşamda insanların huzurlu ve verimli bir hayat sürmelerinin temel gerekliliklerinden biridir. Güvende hissetmek insanların özgürce hareket etmelerini, iş hayatına ilişkin yatırımlar yapabilmelerini, sosyal ve akademik anlamda başarılı olabilmelerini sağlamaktadır. Bu doğrultuda güvenliğin bireysel yaşamdan iş yaşamına, eğitim hayatından ekonomik yaşama kadar etkili olduğu ifade edilebilir.

Güvenlik kavramı, içerik olarak tarihsel süreç içerisinde sürekli bir değişiklik göstermiştir. Eski dönemlerde insanların sadece fiziksel anlamda can ve mal güvenliğinin sağlanmasına ilişkin bir kavramı ifade eden güvenlik, günümüzde teknolojinin gelişmesine paralel olarak değişen yaşam koşulları doğrultusunda farklı bir içeriğe sahip olmuştur. Örneğin daha önceleri insan yaşamı açısından var olmayan siber güvenlik kavramı günümüzde teknolojinin gelişmesine paralel olarak temel bir gereksinim haline almıştır. Dolayısıyla gelinen seviyede güvenlik kavramının içerik olarak farklılaştığı ve çeşitlendiği ifade edilebilir.

Güvenliğin temelde iki farklı boyutu bulunmaktadır. Bunlardan biri bireysel güvenlik, diğeri ise toplumsal güvenliktir. Bireysel güvenlik, bireyin bir fert olarak kendi yaşamına ilişkin bütünlüğün sağlanmasına ilişkindir. Toplumsal güvenlik ise insanların bir bütün olarak iç ve dış tehlikelere karşı korunmasını içermektedir. Diğer bir ifadeyle toplumsal güvenlik, bireylerin sosyal haklarına, mülkiyet haklarına, kişisel özgürlüklerine saygı gösterilmesi ve bu hakların korunmasını ifade etmektedir.

Günümüz modern dünyasında hem bireysel hem de toplumsal güvenliğin bir arada düşünülmesi gerekmektedir. Özellikle büyük kentlerin ortaya çıkması sonucu bir arada yaşayan insanların hayatlarının, hak ve hukuklarının garanti altına alınması güvenliği sosyal bir kavram olarak var kılmaktadır. Güvenliğin bu hali ile somutlaşması durumu kamu güvenliği olarak ifade edilmektedir.

Kamu güvenliği, sosyal yaşamın temel gereksinimlerinden biri olarak, toplumun can ve mal güvenliğinin sağlanmasına ilişkin bir kavramdır. Toplumun bütünlüğünün sağlanmasına ilişkin sunulan bir hizmet olan kamu güvenliği, devlet tarafından sunulan güvenlik hizmetlerini kapsamaktadır. Hak ve özgürlüklerin korunması, suç işlenmesinin engellenmesi, ekonomi, çevre, trafik vb. alanların insan yaşamı için yaşanabilir kılınmasını amaçlayan kamu güvenliği, bir arada bulunmanın temel gerekliliklerindedir.

Kamu güvenliğinin toplumsal bir kavram olarak incelenmesi, kalabalık yönetimi ile ilişkili olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Kalabalık, kavram olarak ani ve plansız bir şekilde veya herhangi bir amaç doğrultusunda planlı bir şekilde bir arada bulunan insan gruplarını anlatmak için kullanılan bir kavramdır. İnsanların günlük yaşam aktivitelerini gerçekleştirirken bir arada bulunmaları kalabalık olarak ifade edilebileceği gibi herhangi bir etkinlik veya organizasyona katılmak üzere bir arada bulunmaları durumu da kalabalık olarak değerlendirilmektedir. İnsanlar hayatlarının büyük bir bölümünü kalabalıklar içerisinde geçirmektedirler. Bu durum, kalabalık ortamlarda bir arada bulunmak zorunda kalan insanlar açısından güvenliği ayrıca önemli hale getirmektedir.

Güvenlik ile yakın ilişki içerisinde bulunan kalabalık yönetimi, kamu güvenliği açısından da oldukça önemlidir. Kalabalık yönetimi ve kamu güvenliği arasında sıkı bir ilişki vardır. Aslında sağlıklı ve düzenli gerçekleştirilemeyen kalabalık yönetimi sonucunda kamu güvenliğinde aksamalar meydana gelmektedir. İnsanların kamu güvenliğinin aksadığını hissetmesi toplum ve kalabalıkta güvensizlik ortamı ve korku duygusuna sebebiyet vermektedir. Bunun sonucunda insanlar arasındaki endişe ve korku duygusu artmakta, toplumun her alanında gelişim engellenmekte ve modernleşen ve gelişen dünyada birçok yenilikten mahrum kalınmaktadır. Kalabalık yönetiminin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi ile sağlanan kamu güvenliği eğitim,

sağlık, spor, sosyalleşme, yardımlaşma, insanlar arasında sıkı bağların oluşumu gibi birçok farklı alanda olumlu etkiler sağlamaktadır.

Kamu güvenliğinin sağlanmasında etkili olan kalabalık yönetiminde dikkate alınması gereken birçok kritik faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden bazıları kamu güvenliğinin sağlanmasına ilişkin temel sorumluluğa sahip güvenlik güçleri ile ilgiliyken diğer bazıları kalabalık yönetimine ilişkindir. Bu doğrultuda kamu güvenliği açısından etkin bir kalabalık yönetiminde dikkat edilmesi gereken unsurlar şöyle ifade edilebilir:

- Kalabalıklar bireysel tepkilerin ötesine geçen kolektif duygularla hareket edebilirler. Bu durum özellikle bir spor etkinliğinde veya siyasi gösterilerde daha belirgin bir şekilde yaşanmaktadır. Kamu güvenliği açısından burada önemli olan husus, kalabalığın sahip olduğu psikolojidir. Kalabalık yönetiminde kalabalığın sahip olduğu psikolojinin bilinmesi kamu güvenliği açısından önemli bir husustur.
- Kalabalık kitlelerin kamu güvenliği açısından sorun teşkil etmemesi için etkili iletişim kanallarının oluşturulması gerekmektedir. Etkili bir iletişim, kalabalıkla gerilimi azaltmak ve doğru bilgi akışını sağlamak için dikkate alınmak zorundadır.
- Kalabalık yönetiminde kalabalığı oluşturan dinamiklerin bilinmesi gerekir. Her kalabalığın dinamikleri farklıdır. Bir kalabalığı yönetirken bu kalabalığın içindeki bireylerin sosyal, siyasal ve kültürel dinamiklerini anlamak kritik bir öneme sahiptir. Bir protesto gösterisi, bir futbol maçı ya da bir konser, aynı yoğunlukta olsalar bile, farklı dinamiklere sahip olabilir. Bu dinamiklerin bilinmesi kalabalığın sorun teşkil etmeden yönetilmesi açısından önceliklidir.
- Etkin bir kalabalık yönetimi için, doğru stratejilerin ve yöntemlerin belirlenmesi, bu yöntem ve stratejilerin sürekli olarak güncellenmesi gerekmektedir. Kalabalığı oluşturan bireyler farklı amaçlarla bir araya gelebileceği gibi amaçsız olarak da aynı ortamda bulunabilirler. Her kalabalık, kendisine özgüdür. Dolayısıyla her bir kalabalık ortam için ayrı stratejiler ve yöntemler belirlenmelidir. Kalabalığın yönetiminde görevli

bulunan güvenlik güçlerinin bu durumun farkında olması ve kalabalığın niteliğine uygun yöntem ve stratejiler geliştirmesi gerekmektedir.

- Kalabalık yönetiminde bütüncül bir yaklaşımın sergilenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda kolluk kuvvetlerinin yerel topluluklar, organizatörler ve diğer paydaşlarla işbirliği içinde çalışması, daha etkili ve barışçıl sonuçlar elde edilmesini garanti eder. Bu tür bir yaklaşım, toplumsal huzuru sağlama ve bireylerin haklarını koruma amacına ulaşmada kritik bir rol oynar.
- Kalabalık yönetiminde teknolojinin getirdiği imkanlardan faydalanmak gerekir. Modern kalabalık yönetiminde, teknolojinin rolü giderek artmaktadır. Kameralar, dronlar, yapay zekâ tabanlı analiz araçları ve daha pek çok teknolojik yenilik, kalabalık ortamların izlenmesi, analizi ve kontrolü için kullanılmalıdır.
- Kolluk kuvvetlerinin, gerilimlerin artmasını önlemek için proaktif bir yaklaşım benimsemesi ve potansiyel olayları önceden tespit edebilmek için istihbarat ve gözlem yeteneklerini geliştirmesi gerekir. Bu doğrultuda kalabalığın niteliğine ilişkin risk analizlerinin yapılması gerekmektedir. Bu durum olası güvenlik sorunlarının engellenmesi açısından oldukça önemlidir.
- Kalabalıkların kamu güvenliği açısından sorun teşkil etmemesi için kalabalık yönetimi aşamalarının dikkate alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda kalabalık akışının sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması, kalabalığın yönlendirilmesi ve kalabalığın olaya dönüşmesine zemin hazırlayacak olumsuz durumların giderilmesi önem arz etmektedir.
- Kalabalığın yönetilmesinde etkin bir rolü bulunan güvenlik güçlerinin kalabalığın yönetilmesine dair uygulamalar konusunda gerekli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir. Etkili bir kalabalık yönetimi, kalabalığın bilinmesi ve nasıl yönetilebileceğine dair gerekli donanıma sahip olmayı gerektirir. Bu doğrultuda başta güvenlik güçleri olmak üzere kalabalık yönetiminde faaliyet gösteren bireylerin bu konuda gerekli eğitimleri almış olmaları oldukça önemlidir.

Kamu güvenliği, toplumun huzurunu ve düzenini sağlamak için devletin öncelikli görevleri arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda kamu güvenliğinin sağlanması için devletin farklı kurumları görevli bulunmaktadır. İlgili kurumların kalabalık yönetimine dair gerekli bilgi ve tecrübeye sahip olması kamu güvenliğinin sağlanabilmesi açısından bir gereklidir.

KAYNAKÇA

Açıkmeşe, Sinem, (2018), “Strateji ve Güvenlik Kavramları”, *Strateji ve Güvenlik*, içinde (s. 2-39), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Ağın, Kaya, (2022), Grupların Genel Oluşumları, Yapıları ve Özellikleri Açısından Grup İçi İletişim Süreçlerinin İncelenmesi, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)*, 10 (1), s. 494-518.

Akyüz, Bilal, (2015), Türkiye’de İç Güvenlik Algısının Değiştirilmesi: İç Güvenlik Teşkilatı'na Yönelik Yeni Yapılanma Modeli, *Savunma Bilimleri Dergisi*, 14(1), 65-87.

Allen, Robert F., Pilnick, Saul ve Silverzweig, Stanley, (1969), “Conflict Resolution-Team Building for Police and Ghetto Residents--Grand Rapids, Michigan, Program”, *Journal of Criminal Law and Criminology*, 60 (2), s. 251-257.

Arda, Taner ve Çalışkan Levent, (1998), *Kitle Psikolojisi ve Toplumsal Olayların Önlenmesi*, Emniyet Genel Müdürlüğü Matbaası, Ankara, s. 25-45.

AREM, (2007), Toplumsal Olayları ve Provakasyonları Önleme Rehberi, https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/arem/Genel/dosyalar/Kitaplar/top_olay.pdf

Arkonaç, Sibel, A. (2008), *Sosyal Psikolojide İnsanları Anlamak*, Nobel Yayınları, Ankara.

Aronson, Elliot, Wilson, Timothy D. ve Akert, Robin, M. (2012), *Sosyal Psikoloji*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Arslantürk, Gökhan, Yücel, Emine ve Sarı, Erkin, (2020), *Şehirlilik Ahlakı Ve Birey Üzerindeki Etkilerinin Psikoloji Çalışmaları Açısından Gözden Geçirilmesi*, 5. Uluslararası Çevre ve Ahlak Sempozyumu, 24 - 25 Eylül 2020, s.128-143.

Atalay, Esra, (1995), *Türkiye’de Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Özgürlüğü*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İzmir.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, (2007), *Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Hakkında Kılavuz İlkeler*, Varşova.

Aydemir, Nermin, (2008), *Güvenlik, Güvenlik Algısı ve Polis*, Ankara, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları.

Aydın, Ahmet Hamdi, (2002), Özel Güvenlik Teskilatı: Kuruluşu, Görevleri, Yetkileri, *Polis Bilimleri Dergisi*, 4 (1-2), s. 123-136.

Aydın, Ahmet Hamdi, (2004), “Güvenlik Hizmetlerinde Özel Güvenliğin Yeri ve Önemi”, (Ed. Hıdır Akpınar), *1. Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu*, Kocaeli Üniversitesi Yayınevi, Kocaeli, s. 57-70.

Aydın, Ahmet Hamdi, (2006), *Kamu Yönetimi ve Polis*, Gazi Kitabevi, Ankara.

Aydın, Ahmet Hamdi, (2012), *Kamu Yönetimine Giriş*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Aydın, Ahmet Hamdi, (2015), *Yönetim Bilimi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Bakan, İsmail, ve Bulut, Yakup, (2004), Yöneticilerin uyguladıkları liderlik yaklaşımlarına yönelik algılamaları: Likert’in yönetim sistemleri yaklaşımı’na dayalı bir alan çalışması, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 31, s. 151-176.

Başalan, Cihan, (2019), *Türk Kamu Yönetiminde Modernleşme Ve Stratejiler*, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Başbüyük, Oğuzhan, (2004), *Haber Konusu Olarak Polisin Toplumsal Olaylara Müdahale Yöntemi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayburtlugil, Nurettin, (2006), *Siyasetname*, Dergah Yayınları, İstanbul.

Baycan, Cihangir ve Yazılıtaş, Ahmet, (2013), Toplumsal Olay Yönetiminde Lider ve Liderlik, Buçak, M.; Dağlar, M.; (Ed. Murat Dağlar, Ercan Doğan ve Fatih Harmancı), *Güvenlik Sektöründe Operasyonel Yöneticilik*, Nobel Yayınevi, Ankara, 599-612.

Blumer, Herbert George, (1969), *Collective Behavior*, Lee, A. M. (Ed.), Principles of Sociology, New York: Barnes and Noble. ss. 65–121.

Bucaktepe, Adil, (2008), *Genel İdari Kolluk Ve Kolluk İşlemleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Buzan, Barry, (1983), *People States & Fear*, University of North Carolina Press, USA.

Buzan, Barry, (1991), *New Patterns of Global Security in the Twenty-First Security*, International Affairs, 67(3).

Can, Ali ve Taşçı, Ufuk, (2016), *Teoriler Işığında Toplumsal Olayların Gelişimi Ve Yönetimi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26(1), s.151-170.

Canetti, Elias, (1978), *Crowd and Power*, Seabury Press, New York.

Cinoğlu, Hüseyin ve Güneş, İ. Dinçer, (2003), “ABD’de ve İngiltere’de Toplumsal Olayları Kontrol Metodları ve Türkiye Bakımından Önemi”, (Ed. Tülin Günşen İçli ve Fatih Karaosmanoğlu), *Uluslararası Polislik ve İç Güvenlik*, içinde (s. 297-314), Ankara, Nobel Yayınları.

Crossley, Nick, (2002), *Making Sense of Social Movements*, Open University Press, Philadelphia.

Cüceloğlu, Doğan, (2006), *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Çağlar, Ali, (1999), *Polis ve Polisliğin Ortay Çıkışı*, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, *Polis Bilimleri Dergisi*, 1(4), s.121-132.

Çetin, Ali İbrahim, (2007), *Türkiye’de Özel Güvenlik Hizmetlerinin Yapısı ve Sorunları*, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s. 5.

Çetin, Arif ve Demir, Ayşe, (2022), *Sporda Kalabalık Yönetimi*, Akademisyen Kitabevi, Ankara.

Çınar, Bekir, (1997), *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör*, Ankara, SAM Yayınları.

Dedeoğlu, Beril, (2003), *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, İstanbul, Derin Yayınları.

Dedeoğlu, Beril, (2004), “Yeniden Güvenlik Topluluğu: Benzerliklerin Karşılıklı Bağımlılığından Farklılıkların Birlikteliğine”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1 (4), s. 1-21.

Delice, Murat, (2015), Polis Teşkilatlanmasının Farklı Ülkelerden Örneklerle Karşılaştırılması, *Türk İdare Dergisi*, s433-476).

Della Porta, D., (1998), *Police Knowledge and the Public Order in Italy, Policing Protest: The Control of Mass Demonstrations in Western Democracies*, Minneapolis, University of Minnesota Press.

Derdiman, R. Cengiz, (2007), *Polis Yönetimi ve Hukuku*, Nobel Yayınları, Ankara.

Diani, Mario, (1992), *The Concept of Social Movement*, The Sociological Review, s.1-25.

Dos Santos, J.V.T., (2004), “*The World Police Crisis and the Construction of Democratic Policing*”, International Review of Sociology, Vol. 14, No. 1, March 2004, s. 89-106.

Doukas Spiro, G., (2006), *Crowd Management: Past And Contemporary Issues*, The Sport Journal, 9(2). (<http://www.thesportjournal.org/2006Journal/Vol9-No2/Doukas.asp>)

Durgut, Mehmet, (2020), *Toplumsal Olayların Yönetimi Bağlamında Mülki İdare Amirinin Rolü*, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Yüksek Lisans, Ankara.

Dündar, Ahmet Nihat, (1998), *Emniyet Teşkilatı ve Hizmetleri*, Ankara, Yiğit Ofset.

EGM (Emniyet Genel Müdürlüğu), (2019), <https://www.egm.gov.tr/tarihce>.

EGMADB, (2003), *Çevik Kuvvet Raporu (Rapor No: 6)*, Ankara, Emniyet Genel Müdürlüğu.

Emniyet Teşkilat Kanunu, (3201 S.K.), *T.C. Resmî Gazete*, 3629, 4 Haziran 1937.

Eren, Altay, (2005), “Korku Kültürü, Değerler Kültürü ve Şiddet”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 0 (8), s. 1-14.

Eren, Erol, (2014), *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, Beta Yayınları, İstanbul.

Eryılmaz, Bilal, (2001), *Kamu Yönetimi*, Erkam Matbaası, İstanbul.

Eryılmaz, M. Bedri ve Seyhan, Kazım, (2007), Türk ve İngiliz Hukukunda Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı, *Türk İdare Dergisi*, 455.

Eyerman, Ron, Jamison, Andrew, (1991), *Social Movements: A Cognitive Approach*, University Park, PA: Pennsylvania State University Press, s.4.

Fairchild, Erika, Dammer, Harry R. (2001), *Comparative Criminal Justice Systems (2nd Ed.)*, Belmont, CA USA: Wadsworth/Thomson Learning.

Fayol, Henry, (2012), *Genel ve Endüstriyel Yönetim*, Ed. H. B. Akın. Çev.: M. A. Çalikoğlu., Adres Yayınları, Ankara.

Feliciani, Claudio, Shimura, Kenichiro ve Nishinari, Katsuhiko, (2021), *Introduction to Crowd Management*, Springer.

Fendoğlu, Hasan, T. (2014), Adli Kolluk Üzerine, *Yargıtay Dergisi*, (1-2), 113-123.

Fındıklı, Remzi ve Bilgiç, Veysel K., (2006), *İdare Hukuku*, Geliştirilmiş 3. Baskı, Ankara, Anadolu Yayıncılık.

Fidan, İsmail, (2020), *Güvenliğinin Sağlanmasında Güvenlik Koruculuğu Sisteminin Yeri ve Rolü*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Filiz, Orhan, (2006), *Türkiye’de Özel Güvenlik Yönetimi*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya.

Genç, Nurullah ve Osman Demirdöğen, (2000), *Yönetim El Kitabı*, Birey Yayıncılık, İstanbul.

Giritli, İsmet, Bilgen, Pertev ve Akgüner, Tayfun, (2008), *İdare Hukuku*, Der Yayınları, 3. Baskı, İstanbul.

Göksu, Turgut, (2007), *Sosyal Psikoloji*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Gönüllü, Müzeyyen, (2001), Grup ve Grup Yapısı, *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 191-201.

Gözler, Kemal ve Kaplan, Gürsel, (2020), *Kısa idare hukuku*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Gözler, Kemal ve Kaplan, Gürsel, (2021), *İdare Hukuku, İdare Hukukuna Giriş*, Ekin Yayınları, 27. Baskı, Bursa.

Gözler, Kemal, (2003), *İdare Hukuku, Cilt II.*, Ekin Yayınevi, Bursa.

Gözler, Kemal, (2009), *İdare Hukuku (2. Baskı)*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Gözler, Kemal, (2019), *İdare Hukukuna Giriş*, Güncellenmiş 25. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa.

Gözübüyük, A.Şeref ve Tan, Turgut, (2001), *İdare Hukuku Genel Esaslar*, 2(1), Turhan Kitapevi, Ankara.

Gözübüyük, Şeref, (2006), *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*, (9. Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara.

Gül, Serdar Kenan, (2010), Karşılaştırmalı Ceza Adaleti Çalışmalarının Suçla Mücadeledeki Rolü ve Önemi, *Türk İdare Dergisi*, (466), s. 161-173.

Gülhan, Ozan, (2006), *Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu Kapsamındaki Suçlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Günday, Metin, (2011), *İdare Hukuku (10. Baskı)*, İmaj Yayıncılık, Ankara.

Gündoğdu, Abdullah, (1985), *Toplumsal Olaylar ve Çevik Kuvvet*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güner, Selda, (2011), *Kolluğun Zor ve Silah Kullanması*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güneş, Mehmet, (2019), Kamu Özgürlüklerinin Sınırlandırılmasında Kamu Güvenliği Gerekçesinin Hukukiliği, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27(3), s.435-457.

Habermas, Jürgen, (1973), *Legitimation Crisis*, Heinemann, London.

Habermas, Jürgen, (1991), *The Theory of Communicative Action: Reason and the Rationalization of Society*, Beacon Press, Boston.

Hançerlioğlu, Orhan, (1996), *Toplumbilim Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Hortaçsu, Nuran, (1998), *Grup İçi ve Gruplar Arası Süreçler*, İmge Yayınevi, Ankara.

<https://www.agsprotect.com/blog/crowd-management-strategies>

<https://www.astaguvenlik.com/?p=599>

<https://www.hedef54guvenlik.com/upload/dokuman/101.pdf>

<https://www.isarsoft.com/knowledge-hub/crowd-management>.

<https://www.momentum-transport.com/how-to-develop-effective-crowd-management-plans-that-prioritise-safety/>

<https://xpressguards.com/crowd-management-strategies-for-large-events/>

Hünler, Arın, (2010), *İç Güvenlik Hizmetlerinde Özelleştirme ve 5188 Sayılı Kanun*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

IACP (Law Enforcement Policy Center), (2009), *Crowd Management*, The International Association of Chiefs of Police (IACP), Virginia.

Işık, Salim, (2012), *Kamu Hukuku Perspektifinde Türkiye’de Kamu Güvenliği*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

İçişleri Bakanlığı, *Kalabalıkların Yönetimine İlişkin Yöntemler ve Standartlar*, 18 Ekim 2022, https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/mulkiyeteftis//basili_yayinlar/110_TURKCE.pdf

İçli, Gönül, (2012), *Sosyolojiye Giriş*, 6. Baskı, Ankara, Anı Yayıncılık.

İrdem, İbrahim ve Bayansar, Reha, (2022), “Özgürlük-Güvenlik İkilemi ve İnsan Hakları Bağlamında Kolluğun Toplumsal Olay Yönetimi”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12 (1), s. 140-155.

İşgören, Ali, (2011), *Avrupa Birliği Sürecinde Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Özgürlüğü*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Jahoda, Gustav, (2011), *Sosyal Psikoloji Tarihi*, (Çev. Şeyda Başlı), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Kaboğlu, İbrahim Özden, (2011), *Anayasa Hukuku Dersleri*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Legal Kitabevi, İstanbul.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem, (2014), *Sosyal Psikolojiye Giriş*, Evrim Yayınevi, İstanbul.

Kara, Çağlayan, (2005), *Düşünceyi Açıklama ve Yayma Özgürlüğünün Aracı Olarak Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kara, Hakan Batırhan, (Ed.), (2014), *Toplumsal Olaylar Yönetimi*, Efil Yayınevi, Ankara.

Karabulut, Bilal, (2011), *Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karagöz, Ahmet (1990), *İdari Kolluk, İdari Kolluk Önlemleri ve Bu Önlemlere Başvurmadaki Şartlar, İdari Kolluk Önlemlerindeki Ölçülülük İlkesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaman, Özcan ve Seyhan, Kazım, (2001), *Olumlu ve Olumsuz Yanları İle Özel Güvenlik Hizmetleri*, *Polis Bilimleri Dergisi*, 3(3), s. 149-173.

Kavas, İbrahim, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, *Kalabalık Ve Grupların Oluşumu, Kişilik Tipleri Ve Katılımcıların Tipleri*, <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/ibrahim.kavas/139685/Kalabal%C4%B1k%20ve%20Gruplar%C4%B1n%20Olu%C5%9Fumu,%20Ki%C5%9Filik%20ve%20Kat%C4%B1l%C4%B1mc%C4%B1%20Tipleri%20%3%9Cnite-3.pptx>.

Kayacı, Müslüm, (2019), *Kamu Yönetiminde Etik Bağlamında Güvenlik Hizmetleri Etiğine Bir Bakış*, *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2 (1), s. 50-69.

Kesgin, Hakan, (2004), *İstanbul Halkalı Jandarma Komando Taktik Alayı, 1. Jandarma Komando Taburu'nun Son 8 Yılda İstanbul İlinde Müdahale Ettiği Toplum Olaylarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.

Keskin, İbrahim, (2012), *İstanbul'da Meydana Gelen Toplumsal Olayların Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü.

Kızılyel, Serkan, (2014). *Temel Hak ve Özgürlüklerin Kısıtlanmasında Kamu Güvenliği Ölçütü*, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Kocaoğlu, Mehmet, (2009), *Türkiye’de Toplumsal Olayların Yönetilmesinde Çevik Kuvvet ve Güvenlik Şube Müdürlüklerinin Rolü*, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Kocaoğlu, Mehmet, (2014), “Türkiye’de Toplumsal Olay Polisliği”, (Ed. Hakan Batırhan Kara), *Toplumsal Olaylar Yönetimi*, Efil Yayınevi, Ankara, 265-290.

Koç, Bekir ve Güldibi, Murat, (2014), “Toplumsal Olay Polisliği Açısından Grup/Kitle Psikolojisi”, (Ed. Hakan Batırhan Kara), *Toplumsal Olaylar Yönetimi*, Efil Yayınevi, Ankara, 233-253.

Köşe, Çiğdem, (2023), <https://www.klinikpsikolog.co/post/kontrol-illuzyonu>

Krech, Davit ve Crutchfield, Richard, S., (1980), *Sosyal Psikoloji*, (Çev. Erol Güngör), Ötüken Yayınları, İstanbul.

Kulkarni, Gururaj, (2018), *Crowd Management*, <https://www.slideshare.net/slideshow/crowd-management-86587008/86587008#12>

Kurt, Zafer ve Yoş, Serhat (2010), *Çevik Kuvvet Temel Eğitimi*, EGM Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ankara.

Kuyaksil, Ali ve Akçay, Osman, (2005), Türkiye’de Meslekleşme Olgusu Olarak Özel Güvenlik Hizmeti, *Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (2), 83-101.

Le Bon, Gustave, (2020), *Kitleler Psikolojisi*, (Çev. Elif Kanur), Say Yayınları, İstanbul.

Manavgat Özel Güvenlik, Kalabalık Yönetimi, <https://www.manavgatozelguvenlik.com/kurs/kalabalik-yonetimi>

Mayerfeld, Jamie, (2009), “The Democratic Legitimacy Of International Human Rights Law”, *International & Comperative Law Review*, 19 (1), s. 49- 88.

Mcsweeney, Bill, (1999), *Security, Identity and Interests: A Sociology of International Relations*, UK, Cambridge University Press.

Mengelberg, Kaethe, (1961), Lorenz Von Stein and his Contribution to Historical Sociology. *Journal of the History of Ideas*, 22(2), s.267-274.

Mergen, Emin, (2003), *Türkiye 'de Özel Güvenlik Teşkilatlarının Yapılanması ve Güvenlik Hizmetleri İçindeki Rolü*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale.

Mursül, Damla, (2022), Siyasal söylemde sınırların meşrulaştırılması, *Türkiye Politik Çalışmalar Dergisi*, 2(2), 1-17.

Müftüoğlu, Ömer, (2005), Güven Ortamının Bir Toplum İçin Önemi Ve Bunu Engelleyen Faktörler, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 5(3), s. 143-159.

NDMA (National Disaster Management Authority), (2014), Managing Crowd and Events Venues of Mass Gathering, <https://ndma.gov.in/sites/default/files/PDF/Reports/managingcrowdsguide.pdf>

Neocleous, Mark, (2006), Toplumsal Düzenin İnşası. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

Okur, Ulvi, (2015), *Toplumsal Olayların Spor Alanlarında Şiddet Ve Düzensizlik Ortamına Etkileri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özcanlı, Tuncay, (2008), *Avrupa Birliği Sürecinde Kamu Düzenine Yönelik Toplumsal Olaylarda Polisin Yeni Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, Ali, (2016), “Kamu Düzeni ve Kamu Güvenliği Kavramlarına Analitik Bir Yaklaşım”, *International Journal of Legal Progress*, 2 (2), s. 1-20.

Özel Güvenlik Eğitimi, (2020), Özel Güvenlik Denetleme Daire Başkanlığı, Polis Teşkilatını Güçlendirme Vakfı, Adalet Yayınevi, Ankara.

Özel Güvenlik Temel ve Yenileme Eğitimi Kitabı, (2022).

Özel, Mehmet, (2018), Türkiye'de İç Güvenlik Aktörlerinin İç Güvenlik ve Algıları ve İç Güvenlik Yönetimin Örgütlenmesine İlişkin Görüşleri, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elektronik Dergisi*, 9(22), 180-210.

Özgür, Erdem ve Erciyes, Erdem, (2017), Kamu Yönetiminde Yaşanan Dönüşümlerin İç Güvenlik Sektörüne Yansımaları, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 6 (1), s. 79-110.

Özkalp, Enver, (2014), *Sosyolojiye Giriş*, Ekin Yayınevi, Bursa.

Parsons, Talcott, (1966), *The Structure of Social Action*, New York: The Free Press.

Patrick, M. Morgan, (2006), *International Security Problems and Solutions*, Washington, DC: CQ Pres.

Polater, Yusuf Ziya, (2015), Adli Kolluk-Savcı İlişkisi ve Soruşturmalara Etkisi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (120), 289-324.

Professional Security Guard (2023), *Why is Crowd Management Important?*, <https://prosecurityguardcalifornia.com/why-is-crowd-management-important/>, 3 Ocak 2023.

Psikoloji Sözlüğü, <https://psikolojisozlugu.info/ansiklopedi/benlikten-cikma-egilimi-deindividuation>

Püsküllüoğlu, Ali, (2010), *Arkadaş Türkçe Sözlük*, Arkadaş Yayınevi, Ankara.

Russell, Bertnard, (2008), *İnsanlığın Geleceği*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.

Sağ Kara, Fulya ve Yıldırım, Gül Özlem, (2023), Sportif Karşılaşmalarda (Futbol) Meydana Gelen İzdihamlar Üzerine Bir Literatür Taraması, *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), s. 1115-1130.

Sancak, Kadir, (2013), Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, s. 123-134.

Savrun, Ergenekon, (2019), *Kamu Güvenlik Politikalarına Etkisi Bakımından Psikolojik Harp Faaliyeti ve Uygulamaları, Kamu Güvenliği Politikaları Yerelden Küresele*, Nisan, Bursa, s.50.

Sayan, İlknur ve Sert Özen, Arzu, (2023), Örgütlerde Gruplar ve Grup Özellikleri, (Ed. Bengü Hırlak), *Örgütsel Davranış II*, Özgür Yayınevi, Gaziantep, 269-300.

Sayın, Önal, (1987), Toplumun İşleyişini ve Değişimini Belirleyen Tarihsel Toplumsal Eylemin Özü, *Sosyoloji Dergisi*,1, s. 11-24.

Seçkin, Orhan, (2001), *Devlet Güvenliği ve Haber Alma*, Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Sevindik, Aytekin, (2005), *Kalabalık Yönetimi*, Nüans Yayınları, İstanbul.

Snow David, Soule, Sarah ve Kriesi, Hanspeter, (2004), *The Blackwell Companion to Social Movements*, (Eds.) Blackwell Publishing.

Still, G. Keith, (2014), *Introduction to Crowd Science*, Taylor & Francis Group, Boca Raton.

Sunay, Reyhan, (2001), *Avrupa Sözleşmesinde ve Türk Anayasasında İfade Hürriyetinin Muhtevası ve Sınırları*, Pano Ofset, Ankara.

Şafak, Ali ve Bıçak Vahit, (2005), *Ceza Muhakemesi Hukuku ve Polis*, Ankara, s. 43.

Şahin, Bedri, (2020), *Değişen Dünya Düzenine Bağlı Olarak Değişen Uluslararası Güvenlik Algısı*, İmgelem, 4 (6), 177-204.

Şeker, Güven, (2003), “Ülkemizde Ve Farklı Hukuk Sistemlerinde Toplantı Ve Gösteri Yürüyüşleri Özgürlüğü”, *Polis Dergisi*, 35, s. 24-30.

Şeneken, Murat, (2001), *Türkiye’ de Özel Güvenlik Teşkilatı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şerif, Muzaffer ve Şerif, Carolyn W. (1996), *Sosyal Psikolojiye Giriş*, (Çev. Mustafa Atakay ve Aysun Yavuz), Sosyal Yayınları, İstanbul.

Şimşek, M.Şerif ve Çelik, Adnan, (2012), *Yönetim ve Organizasyon*, Eğitim Kitabevi, Konya.

Taşcı, Ufuk, (2013), *Türkiye’de Toplumsal Olaylara Müdahale Politikasının Analizi*, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Terzioğlu, Alaattin, (1982), *İdari Kolluk Hizmetleri*, Jandarma Okullar Komutanlığı Yayınları, Ankara.

Tilly, Charles, (2008), *Toplumsal Hareketler*, Orhan Düz (çev.), 1. Baskı, Babil Yayınları, İstanbul.

Tokay Argan, Mehpere (2012), Spor Tesis İşletmelerinde Etkinlik Yönetimi. Katırcı, H. (Ed.). Spor Tesis İşletmesi Ve Saha Malzeme Bilgisi içinde (Ünite 5). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, (2911 S.K.), *T.C. Resmî Gazete*, 18185, 8 Ekim 1983.

Tosun, Erkan, *Kalabalık Yönetimi Sunumu*, 20 Eylül 2022, https://www.academia.edu/49341304/Kalabal%C4%B1k_Y%C3%B6netimi.

Töre, Elmaziye, (2004), *Sosyo-Kültürel Yapının Taşıyıcısı Olarak Eğitim, İngiliz Döneminde Kıbrıs Türk Eğitim Kurumu (1878-1960)*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turner, Ralph H.,& Killian, Lewis M., (1987), *Collective Behavior*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice Hall.

Türel, Gözde Huriye, (2022), *Psikoloji Kuram ve Araştırmaları Temelinde Kitle Psikolojisi ve Psikolojik Hareket*, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.

Türk Dil Kurumu, (1998), *Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türk Dil Kurumu, (2022), <https://sozluk.gov.tr/?ara=kamu>,

Türk Dil Kurumu, (2022), <https://sozluk.gov.tr/?ara=olay>

Türk Dil Kurumu, (2022),

<https://sozluk.gov.tr/?ara=sald%C4%B1rganl%C4%B1k>

Uğur, Alparslan ve Geygüç, Edanur, (2019), Tam kamusal bir mal olarak iç güvenlik hizmetleri: Türkiye’de iç güvenlik hizmetlerini sağlayan genel bütçeli kurumların harcamalarının değerlendirilmesi, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), s. 132-146.

Urhal, Ömer, (2009), *Küreselleşen Dünyada Güvenlik*, Ankara, Adalet Yayınevi.

Usal, Alparslan ve Kuşluovan, Zeynep, (2006), *Davranış Bilimleri-Sosyal Psikoloji*, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, İstanbul.

Uzun, Turgay, (2019), *Radikal Sağ Hareketin Kitle Psikolojisi*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ülken, Hilmi Ziya, (1969), *Sosyoloji Sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Üzel, M. Faruk, (2008), *Türkiye'de İç Güvenlik Teşkilatlarının Yeniden Yapılandırılması*, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin.

Waewer, Ole, (2008), *Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi*, Uluslararası İlişkiler, 18(5), s. 151-178.

WHO, (2017). *Health Emergency and Disaster Risk Management Mass Gatherings*. Health Emergency and Disaster Risk Management Fact Sheets.

Yıldırım, Abdullah ve Geçikli, Fatma, (2020), *Eylemcilikte Kullanılan Stratejik Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Analitik Hiyerarşi Süreci (Ahp) Yöntemi Kullanılarak Değerlendirilmesi*, Kesit Akademi Dergisi, 6(22), Mart 2020, s. 49-69.

Yıldırım, Abdullah, (2020), *Stratejik Halkla İlişkiler Uygulamalarının Çevre Odaklı Toplumsal Hareketler Bağlamında Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) ve Bulanık Topsis Yöntemleri Kullanılarak İncelenmesi*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yükseloğlu, Murat, (2006), *Polis Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Sosyodemografik Özellik Ve Psikolojik Gereksinimlerinin İrdelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Zencirkıran, Mehmet ve Keser, Aşkın, (2018), *Örgütsel Davranış*, Bursa, Dora Basım-Yayın Dağıtım.